

Erityisriippikoulun opettajan opas

*Pertti Arola
Marja Kosola
Jarkko Maukonen
Meri Saloila
Katri Suhonen
Sanna Ylä-Jussila*

Kuvittanut Sari Pelho

Erityisriippikoulun opettajan opas

Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 35
Kirkko ja toiminta
Kirkkohallitus

Helsinki 2015

Erityisrippikoulun opettajan opas

© Kirkkohallitus

Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 35

Kirkko ja toiminta

Suosituksset, ohjeet ja oppaat

Asianumero 2015-00398

Työryhmä:

Kehitysvammaistyön pappi Pertti Arola, Paimio

Diakonissa Marja Kosola, Kauhava

Nuorisokanttori Jarkko Maukonen, Kuopio

Erityisnuorisotyönohjaaja Meri Saloila, Espoo

Asiantuntija, saavutettavuus ja vammaiset ihmiset, Katri Suhonen, Kirkkohallitus

Kehitysvammaistyön pappi Sanna Ylä-Jussila, Mäntsälä

Kuvittaja: PelhoDesign / Sari Pelho

Julkaisusarjan ulkoasu: Unigrafia / Hanna Sario

Julkaisun taitto: gstj / Teemu Junkkaala

ISBN 978-951-789-521-7 (nid.)

ISBN 978-951-789-522-4 (pdf)

ISSN 2341-9393 (painettu)

ISSN 2341-9407 (verkkojulkaisu)

Painopaikka: Unigrafia, Helsinki 2015

SISÄLLYS

1. JOHDANTO 5

2. ERITYISRIIPPIKOULU – MITÄ JA KENELLE? 7

- 2.1 Keitä ovat erityisrippikoululaiset?
- 2.2 Mitä on kehitysvammaisuus?
- 2.3 Autismin kirjon henkilö rippikoulussa
- 2.4 Kehitysvammainen nuori kokonaisvaltaisena ihmisenä
- 2.5 Asenteet ja erityisrippikoulu

3. OPPIMINEN JA OPETTAMINEN ERITYISRIIPPIKOULUSSA 13

- 3.1 Erityisrippikoulun tavoitteet
- 3.2 Kommunikaatio erityisrippikoulussa
- 3.3 Erityisrippikoululainen ja yhteys seurakuntaan
- 3.4 Rippikoulun puolivuotisuus
- 3.5 Välineitä opetuksen tueksi
- 3.6 Integraatio ja inklusio rippikoulussa

4. ERITYISRIIPPIKOULUN KÄYTÄNNÖN JÄRJESTELYT 26

- 4.1 Erityisrippikoulun käytännön raamit
- 4.2 Rippikoulun henkilökunta
- 4.3 Yhteistyö kodin ja vanhempien kanssa
- 4.4 Rippikoulun ohjelman rakentaminen

5. ERITYISRIIPPIKOULUN SISÄLTÖ JA OPPIMISKOKONAISUUDET 44

- 5.1 Elämä – usko – rukous
- 5.2 Rippikoulun aloitus

- 5.3 Rippikoulun trinitaarinen sisältö

Luominen

Lunastus

Pyhitys

- 5.4 Kohti konfirmaatiota

6. MUSIIKKI JA JUMALAN-PALVELUSELÄMÄ ERITYISRIIPPIKOULUSSA 44

- 6.1 Erityisrippikoulun musiikki
- 6.2 Erityisrippikoulun jumalanpalveluselämä
- 6.3 Erityisrippikoulun hartauselämä

7. IDEOITA RIIPIKOULUN OPETUKSEEN JA HARTAUSELÄMÄÄN 51

- 7.1 Menetelmät

- 7.2 Oppimiskokonaisuuksia

Nuoren elämä

Jumala – Taivaallinen Isä

Jeesus – Jumalan Poika

Pyhä Henki ja sakramentit

Raamattu, rukous ja seurakunta

- 7.3 Hartauksia

- 7.4 Rukoushelmialttarit

8. ERITYISRIIPPIKOULUN VAPAA-AIKA 59

- 8.1 Leikkejä ja lämmittelyjä
- 8.2 Muuta hauskaa

9. AINEISTOVINKKEJÄ 96

Kirjallisuutta

Muuta materiaalia

Hyödyllisiä linkkejä

Erityisrippikoulun turvatietolomake

1. JOHDANTO

Rippikouluryhmään kuuluu aina joukko ainutlaatuisia persoonia. Nuori tulee rippikouluun omasta elämäntilanteestaan, oman historiansa ja elämäkokemuksensa kanssa. Rippikoulussa ryhmä opiskelee, tutkii ja kokee yhdessä, mitä kirkon uskon sisältö tarkoittaa heidän elämässään. Rippikouluryhmä on koolla oleva seurakunta, jota yhteinen rukous kannattelee koko rippikouluajan.

Rippikoulun keskeiset ainekset ovat siis nuoren elämä, kirkon uskon sisältö ja seurakunnan rukous. Nämä ovat kuin kolme koria, joista poimitaan materiaalia opetus- ja oppimiskokonaisuuksien rakentamiseen. Elämä, usko ja rukous eivät vaadi erityisiä tietoja tai taitoja. Ne voivat olla mukana jokaisessa opetuskokonaisuudessa, vaikka rippikoululainen olisi kehitysvammainen, autisti tai muulla tavalla erilainen oppija. Ohjaajilta erilaiset oppijat tai kokonainen erityisrippikoulu toki vaativat paljon. Toteutusta tulee muokata niin, että rippikoulu on jokaiselle mielekäs.

Erityisrippikoulun ohjaajatiimiin tarvitaan erilaisia persoonia ja erilaisia taitoja. Jo turvallisuus edellyttää sitä. Lääkkeistä ja muista rippikoululaisten erityistarpeista on huolehdittava. Itse oppimisen ja muun rippikouluelämän kannalta ohjaajien erilaiset taidot ja ominaisuudet ovat vain eduksi.

Opetuksessa on hyvä hyödyntää monipuolisesti näköä, kuuloa, tuntoa, hajua ja makua – kaikkia aisteja! Erilainen oppija oppii paremmin tekemällä itse ja saa samalla rippikouluutilanteesta kokonaisvaltaisemman elämyksen. Erityisrippikoululainen tarvitsee usein oman avustajan, joka tarpeen mukaan auttaa ja tukee häntä. Tärkeää on kuitenkin mukauttaa tehtävät niin, että nuori pystyy itse niihin osallistumaan.

Musiikilla on merkittävä rooli erityisrippikoulussa. Kaikenlaiset ihmiset kuuntelevat mielellään musiikkia. Erityisrippikouluun osallistuvat usein laulavat tai musisoivat mielellään omien kykyjensä ja taitojensa mukaan. Musiikki tulisikin aina yhdistää oppimiskokonaisuuksiin tavalla tai toisella.

Erityisrippikoulun ohjaaminen on vaativaa, raskasta – ja välillä hersyvän hauskaa. Ohjaaja voi tuntea itsensä riittämättömäksi ja kuitenkin tärkeintä on olla vain oma itsensä. Vain siten todellinen kohtaaminen nuoren kanssa on mahdollista. Tässä kohtaamisessa toteutuu iso osa rippikoulun perussisältöä. Armo ja rakkaus tulevat lihaksi, kun ihminen otetaan todesta kaikkine ominaisuuksineen.

Oppimiskokonaisuuksista tulee luoda monipuolisia ja moniaistisia kokemuksia. Suunnittelutyö haastaa rippikoulun ohjaajat pohtimaan, mitä rippikoulu on ja milaista oppimista rippikoulussa tavoitellaan. Vaikeasti kehitysvammaisella nuorella ei voi olla opiskelulle tiedollisia tavoitteita. Hänenkin kohdallaan voi silti toteutua rippikoulun tärkein tavoite: elää ja kasvaa siinä uskossa, johon hänet on kastettu.

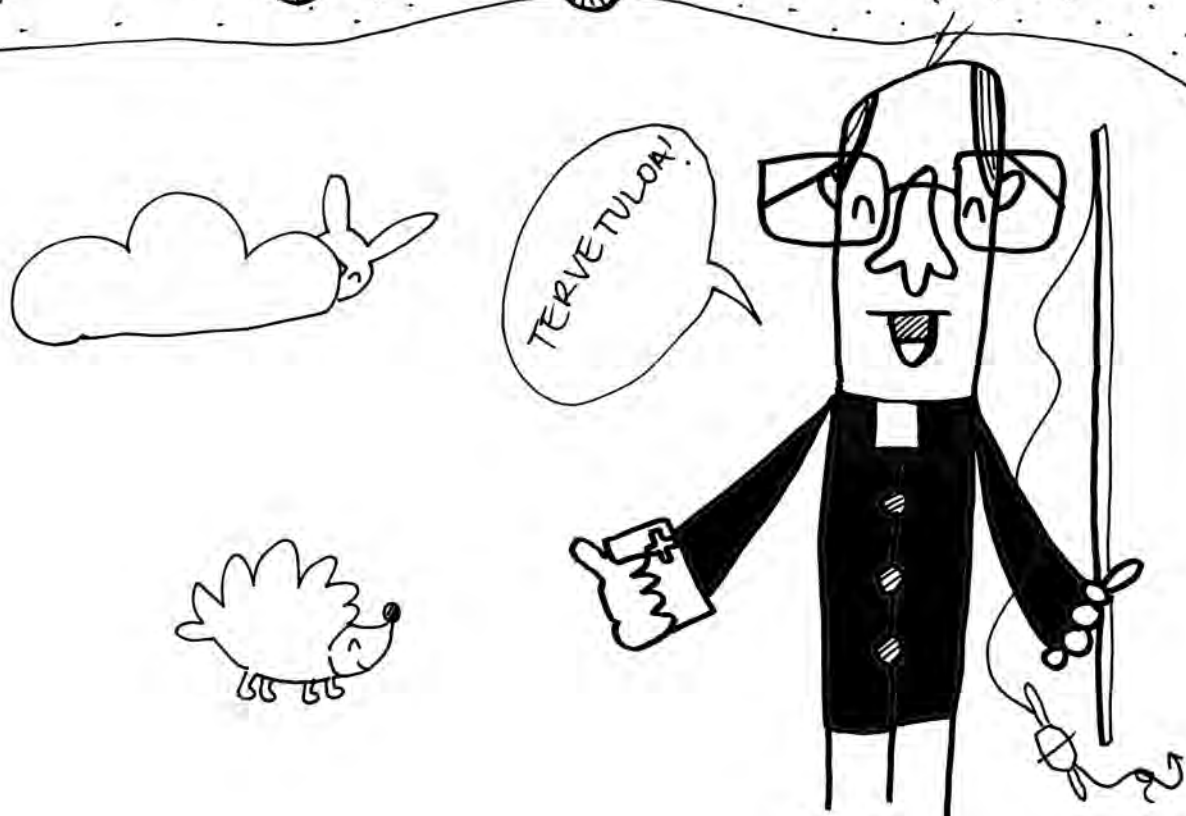
Tämän Opettajan oppaan oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa on käytetty apuna kirjaa *Usko ja elämä. Kristinuskon pääkohdat selkokielellä. Usko ja elämä* -kirja seuraa katekismuksen rakennetta ja näin ollen sitä on mahdollista käyttää erityisrippikoulun oppikirjana.

Tämän oppaan kokoamisen aikana Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa on vielä käytössä piispainkokouksen hyväksymä Rippikoulusuunnitelma 2001. Valmistumassa on uusi Rippikoulusuunnitelma 2017, joka rakentuu pitkälti RKS 2001:n

teologiselle ja pedagogiselle perustalle ottaen huomioon sen yhteiskunnallisen ja kulttuurisen todellisuuden, jossa rippikoulunuori elää 2010-luvun lopulla. Näin ollen tässä oppaassa noudatetaan RKS 2001:n peruslinjauksia ottaen samalla huomioon niitä uudistuksia, joita RKS 2017 pitää sisällään.

TOIVOMME, ETTÄ:

- tämän oppaan keskiössä olisivat nimenomaan kehitysvammaiset rippikoululaiset ja heidän tarpeensa.
- oppaan pohjalta voi kukin tiimi lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan omannäköistään erityisrippikoulua.
- oppaasta löytyy valmiita ideoita niihin hetkiin, kun on kiire tai pää on ihan tyhjä.
- oppaasta löytyy hyviä ohjeita rippikoulun suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- materiaalia löytyy erilaisiin tilanteisiin. Rippikoulu on kokonaisuus, se on enemmän kuin joukko yksittäisiä oppimistuokioita. Se on myös jumalanpalveluksia, hartauksia, vapaa-aikaa, iltahjelmia, nuotiohetkiä jne. Erilaisia osioita yhdistelemällä muodostuu monipuolisia ja moniaistisia oppimiskokonaisuuksia.
- oppaassa olisi huomioitu erityisrippikouluun osallistuvien nuorten erilaiset rajoitukset. Joku ei näe, toinen ei osaa lukea eikä kirjoittaa, kolmas kulkee pyörätuolilla, neljännellä on aistiyliherkyyksiä. Miltä näyttää heidän rippikoulunsa?
- tästä oppaasta voisi olla apua myös ”ihan tavalliseen” rippikouluun!

2. ERITYISRIIPPIKOULU – MITÄ JA KENELLE?

2.1 Keitä ovat erityisrippikoululaiset?

Erityisrippikoulu 1 on suunnattu lievästi ja keskiasteisesti kehitysvammaisille nuorille ja erityisrippikoulu 2 vaikeasti kehitysvammaisille nuorille. Tämän oppaan painopiste on erityisrippikoulu 1, sillä vaikeasti kehitysvammaisille nuorille suunnattuun olemuskieliseen rippikouluun voit perehtyä lukemalla *Usein ihmettelen* -rippikoulukirjan ja siihen liittyvää nettimateriaalia <http://sakasti.evl.fi> -sivustolta.

Erityisrippikouluihin osallistuu hyvin kirjava joukko nuoria. Helpoin tapa tavoittaa heidät on tehdä yhteistyötä koulujen kanssa, koska monet näistä nuorista käyvät koulua erityisluokilla. Kaikki kehitysvammaiset nuoret eivät kuitenkaan käy erityisrippikoulua, vaan osa heistä osallistuu integroidusti tavallisiin rippikouluihin tai erilaisiin pienryhmärippikouluihin. Erityisrippikoulukin voidaan järjestää integroidusti niin, että samaan ryhmään osallistuu sekä kehitysvammaisia että muita nuoria. Kokemuksia integroidun rippikoulun järjestämisestä löydät myös tästä oppaasta.

Sopivan rippikouluryhmän valinta on aina yhteistyötä nuoren, hänen vanhempiensa ja rippikoulun opettajien kanssa. Tavoitteena on, että jokainen nuori voisi löytää itselleen mielekkään tavan osallistua rippikouluun.

2.2 Mitä on kehitysvammaisuus?

Kehitysvammaisuus merkitsee vaikeutta oppia ja ymmärtää uusia asioita. Kehitysvammaisuus rajoittaa kuitenkin vain osaa ihmisen toiminnoista, jokaisella ihmisellä on aina myös omat vahvuutensa ja kykynsä.

Kehitysvammaisuuden yleisin syy on geneettinen, jolloin vamma johtuu häiriöistä perintötekijöissä. Syynä voivat olla myös esimerkiksi raskausajan ongelmat, hapenpuute synnytyksen aikana, lapsuusiässä tapahtunut onnettomuus tai lapsuusiän sairaus. Tieteen ja tutkimuksen kehityksestä huolimatta aiheuttava tekijä voi kuitenkin jäädä tuntemattomaksi. Näin käy noin 30 prosentissa vaikeista ja 50 prosentissa lievista kehitysvammoista.

Kehitysvammaisuus ei ole sairaus, mutta kehitysvammaisella nuorella voi olla sairauksia, jotka täytyy ottaa huomioon erityisrippikoulua suunniteltaessa. Tällaisia sairauksia ovat esimerkiksi epilepsia ja diabetes. Kehitysvammaisuutta ei pidä myöskään sekoittaa muihin vammoihin, kuten liikuntavammoihin tai cp-vammaan. Kehitysvammaisella voi kuitenkin olla kehitysvamman lisäksi myös liikuntavamma.

Kehitysvamma-alan tietopankki Vernerin (www.verneri.net) tarjoaa paljon tietoa kehitysvammaisuudesta ja erilaisista kehitysvammadiagnooseista.

Jos nuorella on selkeä diagnoosi, se tulee yleensä esiin vanhempien kanssa keskustellessa. Rippikouluopettajan ei kuitenkaan tarvitse olla erilaisten diagnoosien spesialisti, vaan tärkeämpää on kohdata nuori ja tutustua hänen persoonaansa.

Joihinkin diagnooseihin liittyy piirteitä, joiden tietäminen ja ymmärtäminen voi helpottaa rippikoulun arkea. On kuitenkin tärkeää muistaa, että kehitysvammadiagnoosiin liittyvät piirteet eivät koskaan kerro koko totuutta ihmisestä. Jokainen on yksilö!

2.3 Autismin kirjon henkilö rippikoulussa

Erityisrippikoulun opettajan yksi suurimmista haasteista on usein se, miten ottaa huomioon ryhmän autistiset nuoret. Todennäköistä kun on, että jokaisessa kehitysvammaisten nuorten rippikouluryhmässä on oppilaita, jotka kuuluvat autismin kirjoon. Lisäksi suurella osalla kehitysvammaisista henkilöistä on autistisia piirteitä. Niinpä autismin kirjon henkilöiden huomioiminen helpottaa yleensä muidenkin erityisrippikoulun osallistujien olemista ja opiskelua.

Nimensä mukaisesti autismin kirjo voi näkyä yksittäisillä henkilöillä hyvin eri tavoin – kirjo on siis laaja. Siksi diagnoosia tärkeämpää on tutustua oppilaaseen persoonana ja ottaa selville, mitkä ovat hänen vahvuuksiaan ja millaisissa asioissa hän tarvitsee tukea.

Autismin kirjon henkilöillä on kuitenkin joitakin yhteisiä, tyypillisiä piirteitä. Heidän sosiaalinen vuorovaikutuksensa ja kommunikaationsa on hyvin usein puutteellista tai poikkeavaa. Moni autismin kirjon henkilö ei koe tarvetta ottaa kontaktia toiseen ihmiseen. Hän elää ikään kuin ”omassa maailmassaan”, omiin kiinnostuksen aiheisiinsa ja rutiineihinsa keskittyen. Niinpä autistisen nuoren käyttäytyminen voi olla rajoittunutta tai hyvin stereotyyppistä. Ympäristön pienten yksityiskohtien tulee usein olla tietyssä järjestyksessä ja samalla tavoin kuin aiemmin. Kun toinen henkilö ei ymmärrä autistin sisäistä maailmaa eikä toimikaan hänen odottamallaan tavalla, voi se toisinaan johtaa turhautumiin tai kiukunpuuskiin. Vastaavasti esi-

AUTISMIRIPPIKOULU

Autistirippikoulussa joutuu kohtaamaan sen, että sanat eivät riitä tai ne ovat liikaa. Asioiden kokeileminen, haistaminen ja maistaminen on tärkeää. Täytyy luottaa rutiineihin ja siihen, että Jumala kantaa. Ohjaajana haastavinta on, ettei saa palautetta siitä miten rippikoulu menee. Voi vain arvailla ja tunnistella. Rippikoululaisten tuleminen paikalle ja läsnäolo ovat jo palautetta. Vanhemmille on iso asia, että heidän lapsensa pääsevät rippikouluun. Olen ylpeä siitä, että kirkossamme on mahdollista järjestää rippikouluja kaikenlaisille nuorille.

- Diakoniapappi -

merkiksi uskonnon abstrakti maailma voi näyttäytyä autistiselle henkilölle enemmän tai vähemmän käsittämättömänä.

Aistien välittämä tieto ja sen tulkinta on autismin kirjon henkilöillä tavallisesta huomattavasti poikkeavaa ja heidän reaktionsa aistiärsykkeisiin voivat olla poikkeuksellisia: jotkut aistiärsykkeet eivät aiheuta juuri minkäänlaisia reaktioita ja vastaavasti pienikin ärsyke voi aiheuttaa hyvin voimakkaan reaktion. Välillä tuntuu, ettei nuori tunne kipua ollenkaan ja toisessa hetkessä taas lähes huomaamaton, normaalista poikkeava tuoksu tai yllättävät äänet voivat aiheuttaa suoranaisia raivokohtauksia.

Näiden toimintarajoitteiden lisäksi monilla autismin kirjon henkilöillä saattaa olla yksilöllisiä erityisvahvuuksia kuten poikkeuksellisen hyvä muisti. Joillain taas on hyvin rajattuja, lähes pakkomielteisiä kiinnostuksen kohteita. Rippikoulukokonaisuutta helpottaa, kun nämä nuoren vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet ovat tiedossa ja niitä voi jotenkin huomioida. Joidenkin rippikoululaisten kohdalla on välttämätöntä, että hänen avustajanaan tai tukihenkilönä toimii nuorelle tuttu henkilö, joka samalla tuntee hänen toimintatapsansa.

Kun rippikoulutilanteessa otetaan huomioon autismin kirjioon kuuluvan henkilön tarpeet, tukee tämä yleensä myös muiden nuorten olemista ryhmässä. Tärkeää on kiinnittää huomiota selkeään ja monipuoliseen kommunikaatioon. Ohjeet annetaan selkeästi ja järjestelmällisesti, yleensä vain yksi ohje kerrallaan. Puhe ja keskustelu ovat monille toissijaisia kommunikaatiotapoja. Niinpä viestiä tuetaan mielellään vaihtoehtoisilla kommunikaatiomenetelmillä kuten viittomilla, kuvilla tai esineillä (ks. lisää kommunikaatiosta luvusta 3.2.).

Turvalliset rutiinit ja toistot helpottavat autismin kirjioon kuuluvan henkilön opiskelua ja olemista ryhmätilanteessa. Esimerkiksi hartaushetkissä samat elementit saavat toistua kerrasta toiseen. Oppimiskokonaisuuksissa ei kannata muutenkaan kiirehtiä asiasta toiseen: toistoilla ja kertauksella asiat tulevat tutummiksi ja läheisemmiksi.

Yllättävät muutokset ohjelmassa ja uudet tilanteet ovat monelle autismin kirjon henkilöille haastavia. Selkeä, ennustettavissa oleva struktuuri ja rakenne ovat siis tärkeitä. Tila on strukturoitu: tietyt asiat tapahtuvat tietyissä tiloissa. Hartauselämälle on oma paikkansa – tai tila on sisustettu aina samantyyppisesti – ja oppimiskokonaisuuksille tai iltaohjelmalle on taas oma paikkansa. Päiväohjelma on strukturoitu: kuvallinen päiväohjelma on helposti nähtävillä tai nuori voi kuljettaa omaa päiväohjelmaa mukanaan. Myös yksittäisillä ohjelmakokonaisuuksilla on oma selkeästi etenevä rakenteensa.

2.4 Kehitysvammainen nuori kokonaisvaltaisena ihmisenä

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen ihminen on Jumalan luoma. Jokainen ihminen on ainutlaatuisen arvokas riippumatta ominaisuuksistaan, taidoistaan tai tiedoistaan. Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Siksi ihmisessä ei ole arvokasta ainoastaan ihmisen sielu tai hänen hengellinen elämänsä. Ihminen on fyysinen, psyykkinen ja hengellinen kokonaisuus, ja Jumala on hänet sellaiseksi luonut. Näin ollen rippikoulussa saadaan uudestaan ja uudestaan pysähtyä jokaisen nuoren ainutlaatuisen arvokkuuden ääreen. Samalla opetellaan kunnioittamaan toista ihmistä

Jumalan luomana yksilönä. Tästä lähtökohdasta saadaan kohdata rippikoulutilanteissa – ja elämässä ylipäättään – läsnä olevat fyysiset, sosiaaliset ja hengelliset tarpeet. Nämä tarpeet ovat merkki Jumalan luomistyöstä, joten niitä ei tarvitse mitätöidä tai laittaa keskenään arvojärjestykseen. Toisaalta omien tarpeiden toteuttamisella ei saa satuttaa itseään eikä toista Jumalan luomaa, arvokasta yksilöä.

Nämä haasteet ovat läsnä kaikissa ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa, mutta omalla tavallaan erityisesti kehitysvammaisten nuorten kohdalla. Heille on usein tyypillistä avoimuus, välittömyys ja vastaanottavaisuus. Näin ollen he saattavat ilmaista myös tarpeitaan erityisen avoimesti ja estottomasti. Rippikouluopettajan ja -ohjaajan tehtävänä on tällöin kohdata kunnioittavasti ja arvostavasti näitä kehitysvammaisen nuoren tapoja ilmaista itseään ja samalla ohjata häntä toimimaan tavalla, joka ottaa huomioon toiset ihmiset.

Avoimuus ja vastaanottavaisuus tulevat näkyviin myös kehitysvammaisten nuorten suhtautumisessa hengellisiin asioihin. Siksi erityisrippikouluun tulevalle nuorelle hengellisyys voi näyttäytyä tärkeämpänä ja sen toteuttaminen suoraviivaisempana kuin ikäisillään nuorilla muuten. Jumala ja Jeesus ovat konkreettisia hahmoja, eivätkä mitään abstrakteja käsitteitä. Nuorella saattaa esiintyä hyvinkin voimakasta hengellistä etsintää, johon on vastattava. Rukous luo turvallisuutta ja on monelle nuorelle hyvin luonnollinen tapa ilmaista hengellisyyttä.

Jumalanpalveluksessa tutut rukoukset ja virret luovat tunteen yhteen kuulumisesta. Jumalanpalvelukseen osallistuminen on parhaimmillaan todellista integraatiota, jossa kehitysvammaisen nuori kokee kuuluvansa ja sulautuvansa Jumalan perheväkeen. Ehtoolliselle osallistuminen vahvistaa tätä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Usein myös syvästi kehitysvammaiset nuoret elävät omalla tavallaan mukana jumalanpalvelustilanteissa ja rauhoittuvat jumalanpalvelusmusiikin sekä yhteisen virrenveisuun myötä. Rukousten tutut sanamuodot ja niiden rytmi luovat turvallisuutta.

Sosiaaliset tarpeet ovat tärkeässä roolissa myös kehitysvammaisen nuoren elämässä. Kaverien merkitys korostuu rippikouluiässä ja uusia ystävyysuhteita luodaan. Vaikka perhe ja vanhemmat ovat yhä erittäin tärkeitä, myös itsenäistyminen alkaa näkyä rippikouluiässä. Kehitysvammaistenkin nuorten kohdalla rippikoululla on suuri merkitys siirtymäriittinä kohti aikuisuutta. Leiririppikoulussa moni nuorista on ehkä ensimmäistä kertaa poissa kotoa ilman vanhempia. Leirillä nuoret saavat turvallisesti koetella omia selviytymiskeinojaan ja sosiaalisia taitojaan joutuessaan toimimaan myös vieraampien ihmisten kanssa.

Kehitysvammaisen nuoren seksuaalisuus kehittyy samalla tavalla kuin muillakin nuorilla. Vaikka rippikoululainen vaikuttaisikin olevan kognitiiviselta tasoltaan 4-vuotiaan tasolla, on hänellä kuitenkin 15-vuotiaan nuoren hormonitoiminta ja elämäkokemus. Niinpä joillakin nuorilla seksuaalisuuden herääminen voi olla hyvin näkyvää. Läheisyyden hakeminen muuttuu tungettelevammaksi, halaillaan joka käänteessä. Itsetyydytystä voi tapahtua muiden nähden. Kuitenkin itsetyydytys voi olla nuorelle ”hyvän olon hetki”, jota hän ei itse miellä seksinä. Ohjaajat ja avustajat ahdistuvat tilanteesta usein enemmän kuin leiriläiset. Itsetyydytystilanteet ja läheisyyden tarve voidaan rajata sovittuun aikaan ja tilaan. ”Hyvän olon hetket” voidaan sopia ainoastaan omassa huoneessa tapahtuvaksi. Kovin runsasta halailua yms. voidaan rajoittaa kehon rajat -harjoituksella (luvussa 7.2.1. oppimistuokio Nuoren kehollisuus), jossa jokainen voi määrittää kuinka lähelle haluaa toi-

sen päästää. Halaus voi liittyä leikkeihin kuten Binguon. Voidaan sopia, että vain Bingu-leikissä halataan, ei muulloin.

Kehitysvammaisten nuorten välillä tapahtuu ihastumisia ja seurustelua. Joskus seurusteluhde saattaa olla sellainen, että molemmat osapuolet eivät ole siitä tietoisia. Näissä tilanteissa syntyy helposti pahaa mieltä puolin ja toisin. Seurusteluasioita voidaan käsitellä leirillä tilanteen ja tarpeen mukaisesti. Useimmiten seurusteluasiat tulevat kehitysvammaisten nuorten kohdalla ajankohtaiseksi vasta hieman myöhemmin, 18–20-vuotiaana. Myös kehitysvammaisilla nuorilla on romanttisia haaveita avioliitosta ja lapsista. Näistäkin asioista voidaan keskustella tarpeen mukaan. Keskustelussa apuna voi käyttää esimerkiksi Kehitysvammaisten tukiliiton Vauvahaaveita-aineistoa.

2.5 Asenteet ja erityisriippikoulu

Asenne tarkoittaa yksilön sisäisiä, käyttäytymiseen vaikuttavia positiivisia tai negatiivisia tunteita, uskomuksia tai aikomuksia suhteessa johonkin kohteeseen. Erityisriippikoulussa asenteiden merkitys ja rooli korostuvat niin yksilön kuin kokonaisuudenkin tasolla.

Seurakuntien työntekijöillä on vaihtelevia asenteita suhteessa erityisriippikouluun. Asenteisiin vaikuttaa usein merkittävimmin tuttuus. Uusi ja vieras pelottaa, aiheuttaa epävarmuutta ja herättää tunteita, joita voi olla vaikea käsitellä.

Erityisriippikoulussa on olennaista huomioida ristiriitaistenkin tunteiden luonnollisuus. Kehitysvammaisten kanssa työskennellessä kohdataan tilanteita, joissa voivat nousta esiin tiedostamattomatkin asenteet. Siksi on tärkeää pohtia myös omia lähtökohtia ja ajatuksia esimerkiksi työparin kanssa ennen erityisriippikoulua ja sen aikana. Tietoisuus omista tunteista ja lähtökohtien sanoittaminen mahdollistavat entistä paremman vuorovaikutteisen ohjaamisen.

Myös erityisriippikoululaisen vanhemmilla saattaa olla omista asenteista kumpuavia näkökulmia oman lapsen rippikoulua ajatellen. On mahdollista, etteivät he ole hyväksyneet lapsensa vammaisuutta tai pitävät lasta vammattomana salaten myös itseltään tietoisien todellisuuden vammaisuuden olemassaolosta. Rippikoulun yhteydessä voi herätä toive, johon voi liittyä jopa sanattomia pyyntöjä suhteessa Jumalaan: Voisiko meidänkin lapsemme käydä läpi jotakin normaalia ja tulla normaaliksi, edes rippikoulussa. Työntekijän tehtävänä on kantaa vanhemmuuden toiveita ja tunteita vastaanottajan näkökulmasta – kuitenkin varovaisesti realiteetteja avaten. Vanhemmille lapsen vammaisuus voi olla suuri tuska. Kirkon tulee olla paikka, jossa kärsimyksen eri muotojen ilmaisuille löytyy tilaa.

Vanhemmat saattavat myös epäillä, onko lapsen kannalta edes hyödyllistä osallistua rippikouluun. Tällöin puhutaan ihmisen arvokkuudesta yhteiskunnan tasolla ja saatetaan kysellä myös arvoa Jumalan silmissä. Tällaisen asennoitumisen taustalta saattaa löytyä määrittelemätöntä kipua, jonka edessä työntekijänä on vain mahdollista kulkea rinnalla.

Asenteilla on merkitystä kokonaisuuden ja erityisesti syvimmän sanomamme kannalta. Jeesus rakasti ja rakastaa kaikkia. Tärkeintä on, että kaikki voisivat sen kokea.

KANTAPÄÄN KAUTTA OPITTUA

Eräälle rippikoululeirilleni osallistui kehitysvammainen, vahvasti autistinen nuori neiti Maija (nimi muutettu). Maija puhui jonkin verran, mutta ei juuri kommunikoinut muiden kanssa, vaan puheli yksikseen elokuvista opittuja repliikkejä tai laulunpätkiä. Koulussa hänen kanssaan kommunikointiin kuvien välityksellä. Ennen Maijan rippikoulua tapasimme hänen perheensä ja vierailimme myös koulussa kahtena päivänä.

Jo tutustumisviikonlopussa kävi selväksi, että rippikoulu Maijan kanssa tulee olemaan melko haastava. Vanhemmat viettivät suurimman osan yhteisestä ajasta ulkona parkkipaikalla, jonne Maija istanti ja kieltäytyi tulemasta sisälle. Viikonlopun aikana totesimme myös, että rippikoulun onnistumiseksi Maija tarvitsee leirille henkilökohtaiseksi avustajaksi palkatun nuoren sosiaalialan opiskelijan lisäksi ehdottomasti toisen, tutun avustajan. Toisen avustajan saaminen tarkoitti neuvotteluja seurakunnan kanssa, kotiseurakunta kun ei ollut kovin innostunut maksamaan vielä toisenkin avustajan palkkiota. Lopulta päädyttiin siihen ratkaisuun, että toiseksi avustajaksi tuli leiripäivien ajaksi Maijalle tuttu kouluavustaja ja illat hänen kanssaan oli tuo alun perin palkattu opiskelija.

Siirtymät paikasta ja tilanteesta toiseen olivat Maijalle todella vaikeita. Vaikka iltapalalta nukkumaan lähtemistä selitettiin kuvin ja sanoin, päädyttiin silti usein välillä siihen, että Maijaa talutettiin puoliväkisin paikasta toiseen kahden työntekijän voimin.

Ongelmallisinta oli kuitenkin Maijan käytös. Hän saattoi istua aivan rauhallisen oloisena, ja sitten yhtäkkiä nipistää tai napata todella kipeästi vieruskaverista kiinni. Yleensä vieressä oli Maijan avustaja. Kouluavustaja oli Maijan käyttöön tottunut, eikä kokenut sitä ongelmallisena, mutta nuori opiskelija rupesi hyvin pian arastelemaan Maijaa ja pelkäämään seuraavaa nipistystä tai hiuksiin tarttumista. Yhteisissä palavereissamme hän toi esille, että ei halunnut enää toimia yhdessä Maijan kanssa. Hankalia tilanteita yritettiin purkaa puhumalla, mutta siitä ei tuntunut olevan apua.

Leiri hoidettiin loppuun niin, että kouluavustaja oli Maijan apuna päivisin ja illalla vastuun otti Maijan kotiseurakunnan diakoniatyöntekijä. Me muut työntekijät yritimme olla avuksi parhaamme mukaan.

Maijan rippikoulusta kertyi kotiseurakunnalle iso nippu raportteja läheltä piti -tilanteista. Vaikka mitään vakavampaa ei sattunut, Maijan arvaamaton käyttäytyminen vaikutti merkittävästi leirin ilmapiiriin ja kaikkien avustajien ja työntekijöiden jaksamiseen.

Mitä sitten opin Maijan tapauksesta? Olen miettinyt, että meidän olisi pitänyt viheltää peli poikki ja lähettää Maija kotiin kesken rippikoululeirin. Tai sopia vanhempien kanssa järjestelystä, jossa hän on leirillä vain silloin, kun kouluavustaja on siellä hänen kanssaan. Jokaisella nuorella on oikeus käydä rippikoulu, mutta leiririppikoulu ei ole kaikille nuorille se paras vaihtoehto, olkoonkin, että leirin keskeytyminen on varmasti aina pettymys vanhemmille. Rippikoulun työntekijöiden täytyy kantaa vastuu leiriläisten ja leirin avustajien turvallisuudesta. Tuon leirin jälkeen olen harkinnut huomattavasti tarkemmin, kenet otan leirille ja minkälaisen avustajan kanssa!

Opin myös, että hankalien tilanteiden käsittelyyn kannattaisi pyytää ulkopuolista apua. Esimerkiksi paikkakunnan kriisiryhmästä voi pyytää apua, jos leirillä tapahtuu jotakin sellaista, jonka käsittely ei oman työntekijätiimin kanssa mene eteenpäin.

3. OPPIMINEN JA OPETTAMINEN ERITYISRIIPPIKOULUSSA

3.1 Erityisrippikoulun tavoitteet

Jokainen ihminen oppii omalla tavallaan: yksi muistaa helposti ulkoa erilaisia yksityiskohtia, toinen hahmottaa kokonaisuuksia, joku oppii kuulemalla, joku näkemällä, joku taas tekemällä muistiinpanoja. Kehitysvammaisten kohdalla oppimisen erilaisuus ja moninaisuus korostuvat. Luku- ja kirjoitustaito ovat monen kohdalla vaatimattomalla tasolla, ja opittujen tietojen ja taitojen käsittely sekä yhdistäminen osaksi kokonaisuuksia on haastavaa.

Uusia asioita opeteltaessa tärkeitä suuntaviittoja ovat selkeys, yksinkertaisuus, konkreettisuus ja toisto. Asiat ilmaistaan mahdollisimman yksinkertaisesti ja selkokielisesti. Opetuksessa edetään selkeässä ja johdonmukaisessa järjestyksessä. Opetuksen on syytä olla mahdollisimman konkreettista ja havainnollista. Kehitysvammainen – kuten melkein kuka tahansa muukin – oppii paremmin, kun hän saa tehdä itse. Tämän vuoksi päiväohjelmaan kannattaa sisällyttää runsaasti erilaista askartelua, käytännön harjoituksia, musiikkia ja muuta monipuolista tekemistä. Oppimista helpottaa, jos opiskelu on mahdollisimman moniaistista: on kuultavaa, nähtävää, tehtävää, koettavaa, kosketeltavaa – ja vieläpä haistettavaa ja maistettavaakin.

Kaikesta monipuolisesta, yksinkertaisesta, selkeästä ja moniaistisesta ohjelmas- ta huolimatta kehitysvammainen rippikoululainen ei välttämättä opi niin kuin opettaja toivoisi. Hän ei muista asioita ulkoa eikä osaa vastata yksinkertaisiinkin kysymyksiin uskon sisällöstä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että oppimista ei tapahtuisi lainkaan tai rippikoulu olisi mennyt nuoren kohdalla hukkaan. Rippikoululainen on kenties oppinut erilaisella tavalla – ja ehkä jopa syvemmällä tasolla – kuin sivusta katsoen olettaisi.

Kirkon yhteinen Rippikoulusuunnitelma määrittelee rippikoulun yleistavoitteeksi, että ”nuori vahvistuu siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on pyhässä kasteessa otettu, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä”. Kasteen antamassa uskossa vahvistuminen ei ensisijaisesti tarkoita tiedollisen ja ulkoa opitun aineksen lisääntymistä. Uskossa on kysymys suhteesta Jumalaan – siis hyvin kokonaisvaltaisesta asiasta. Tämän suhteen vahvistuminen voi rippikoulussa tapahtua hyvinkin syvällisellä tavalla myös vaikeasti kehitysvammaisen nuoren kohdalla.

Rippikouluryhmä on koolla oleva seurakunta, joka yhdessä elää kolmiyhteisen Jumalan lahjojen varassa ja lähestyy rukouksessa Jumalaa. Uskossa on kysymys pohjimmiltaan luottamuksesta ja turvautumisesta. Rippikoulun tavoitteena on siis vahvistaa kokemusta siitä, että nuori voi elämässään luottaa ja turvautua kolmiyhteiseen Jumalaan. Tällöin rippikoulun sisällöllinen onnistuminen ei ole riippuvainen nuoren erilaisista taidoista tai ominaisuuksista eikä tiedollisesti mitattavista oppimistuloksista.

ten vaan, kunhan kommunikoitte! Erilaisten kommunikaatiomenetelmien käyttöä on turha arastella – tärkeintä on halu luoda yhteys toiseen ihmiseen.

KUVAT

Kuvia käytetään yleisesti puheen tukena. Joillakin nuorilla on käytössään oma kommunikaatiokansio, josta löytyy kuvia hyvin monenlaisiin arjen tilanteisiin. Jos nuori osaa käyttää kommunikaatiokansiotaan, sen avulla voi käydä monipuolisiakin keskusteluja.

Yksinkertaisempi tapa hyödyntää kuvia on käyttää joko yksittäisiä kuvia (”vessa”, ”kotiin”) tai tehdä kuvista lyhyitä kuvasarjoja auttamaan tilanteen hahmottamista (”pue takki”, ”pue kengät”, ”mene ulos”).

Kuvia käytetään paljon paitsi kommunikaation apuna, myös toiminnan ohjauksen tukena. Jos henkilön on vaikea ymmärtää tai muistaa annettuja ohjeita, voivat kuvat helpottaa toimimista. Kuvitettu päiväohjelma puolestaan auttaa hahmottamaan päivän kulkua ja valmistautumaan tuleviin tilanteisiin.

Kuvien tekemistä varten on olemassa valmiita kuvapankkiohjelmiä, jotka ovat yksinkertaisia käyttää, mutta melko kalliita hankkia. Helposti ja halvalla kuvia löytyy internetistä. Esimerkiksi Papunetin sivuilla on jatkuvasti täydentyvä kuvapankki ja siihen liittyvä kuvatyökalu, jolla voi tehdä erilaisia kuvasivuja.

Valokuviakin kannattaa käyttää. Ehtoollisen voi kuvittaa kuva kuvalta tai konfirmaatiokirkkoon tutustua etukäteen ulko- ja sisäkuvia katsomalla. Hyvä tilanne valokuvaamiseen on konfirmaatioharjoitus. Kun nuori näkee kuvissa itsensä oikeassa ympäristössä, on näiden kuvien kanssa luontevaa valmistautua tulevaan konfirmatiojuhlaan.

Kuvia käytettäessä kannattaa kuitenkin varautua siihen, että jotkut nuoret saattavat takertua yksityiskohtiin – vaikkapa kelloon, jonka viisarit näyttävät kahtatoista, vaikka leirillä lounas on jo klo 11.30.

Jos käytössä on muita kuin kuvakommunikaatiota varten tarkoitettuja kuvapankkien kuvia, tulee erityistä huomiota kiinnittää kuvien selkeyteen. Kuvien tehtävänä on tukea viestiä, ei sekoittaa sitä. Yllättävässä tilanteessa valmiita kuvia ei välttämättä ole käytössä. Silloin kannattaa kokeilla piirtämistä.

ESINEILLÄ KOMMUNIKOINTI

Jos kuvilla kommunikointi ei onnistu esimerkiksi näkemiseen liittyvien ongelmien takia, voidaan käyttää myös esinekommunikaatiota, jossa tietyt esineet kuvaavat tiettyjä asioita. Esimerkiksi hammasharja kuvaa hampaidenpesua ja muki kahvihetkeä. Esineitä käytetään usein viestimässä seuraavasta tilanteesta (hammasharja > mennään pesemään hampaat), tai niiden avulla voidaan rakentaa esinejonoja, joista koostuu tulevaa ohjelmaa kuvaava ajallinen järjestys.

TUKIVIITTOMAT

Tukiviittomia käytetään puheen rinnalla ja sen tukena. Puheesta viitotaan vain keskeisimmät sanat eli niin kutsutut avainsanat. Tukiviittomat ovat eri asia kuin viittomakieli, mutta siinä käytetyt viittomat ovat samoja kuin viittomakielessä – tosin

välillä niitä saatetaan käyttää motorisista syistä yksinkertaistettuina. Tukiviittomien käyttö on kokonaisvaltaista viestintää – viittomien lisäksi on tärkeää käyttää puhetta, eleitä, ilmeitä ja äänensävyjen vaihteluja. Esimerkiksi kysymyslauseessa pitäisi käyttää kysyvää ilmettä.

OLEMUSKIELI

Olemuskielellä tarkoitetaan muun muassa ilmeitä, eleitä, äännähdyksiä, äänensävyjä, asentoja ja liikkeitä. Suurin osa aivan tavallisesta ihmisten välisestä kommunikaatiosta koostuu olemuskielestä, sanattomasta viestinnästä. Vaikeasti vammaiselle henkilölle olemuskieli saattaa olla tärkein tai jopa ainoa kommunikointikeino. Olemuskielisessä kommunikaatiossa tärkeää on myös kosketus. Älä pelkää, mene lähelle, katso silmiin, kosketa. Muista kuitenkin kunnioittaa ihmisen omia rajoja! Olemuskielen paras tulkki on henkilö, joka tuntee rippikoululaisen hyvin.

SÄHKÖISET APUVÄLINEET

Nykyisin on käytössä monenlaisia sähköisiä laitteita, joita voidaan käyttää kommunikaation tukena. Kommunikaatiokansio voi olla sähköisenä tabletissa, jolloin kuvamäärä voi olla moninkertainen paperikansioon verrattuna. Puhevammaisille on myös tarjolla erilaisia laitteita, jotka tuottavat ääntä tai kirjoitettua tekstiä.

3.3 Erityisrippikoululainen ja yhteys seurakuntaan

Rippikoulun tarkoitus on vahvistaa seurakuntayhteyttä ja auttaa seurakunnan jäseneksi kastettuja nuoria elämään uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan yhdessä seurakunnan kanssa. Erityisrippikoululaiset tulevat usein monen seurakunnan alueelta, joten yhteistä, ohjattua seurakuntayhteyksjaksoa on vaikea toteuttaa. Monen rippikoululaisen kohdalla osallistuminen seurakunnan tapahtumiin on täysin vanhempien ja taustajoukkojen aktiivisuuden varassa. Näin ollen perinteisen ”rippikoulupassin” käyttäminen ei ole kehitysvammaisten kohdalla yksinkertaista. Joku nuori ottaa kunnia-asiakseen toteuttaa seurakuntayhteyksjakson aivan samoin kuin seurakunnan muutkin rippikoululaiset. Jonkun perheen elämäntilanteessa taas velvoite osallistua tiettyyn määrään seurakunnan tilaisuuksia voi tuntua kovin raskaalta ajatukselta.

Joka tapauksessa seurakuntayhteyden toteuttaminen vaatii räätelöintiä. Joku viihtyy kirkossa aivan hyvin omassa rauhassaan, toiselle taas kymmenenkin minuuttia paikallaan oloa on täysin ylivoimaista. Niille, jotka pitävät musiikista, erilaiset konsertit ovat luonteva tapa osallistua. Joillekin ääniyliherkille urkujen ääni tai ylipäätään musiikki kirkon kaikuisassa akustiikassa voi olla täysin sietämätöntä.

Rippikoululaista taustajoukkoineen voi myös ohjata ottamaan yhteyttä oman seurakunnan rippikoulutyöntekijöihin. Heidän kanssaan perhe voi käydä läpi seurakunnan toimintaa ja tilanteita, joihin rippikoululaisen olisi luontevaa osallistua.

Tämän jälkeen rippikoululaisen on helpompi osallistua hänelle mielekkäisiin tilaisuuksiin. Jos käytössä on passi, johon kerätään merkintöjä seurakunnan elämään osallistumisesta, on passiin hyvä laittaa joitain tehtäviä rippikoululaiselle.

Mitä seuraavista asioista huomasit jumalanpalveluksessa?

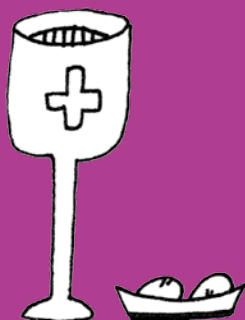
Rukous

Raamatun lukua

Kynttilät

Ehtoollinen

Virsien laulua

Mitä tuttuja lauluja kirkossa laulettiin?

Miltä jumalanpalvelus sinusta tuntui?

Samalla kannattaa panostaa siihen, että erityisrippikoululaisen osallisuuden kokemusta vahvistetaan ja hänen taitojaan otetaan käyttöön seurakunnassa. Yksi mahdollisuus on osallistua jumalanpalveluksen toteuttamiseen koko ryhmän tai vaikka pienemmän joukon kanssa. Ennen jumalanpalvelusta rippikoululaisten kanssa voi käydä lyhyesti läpi sen tarkoitusta ja sisältöä, kuten laulettavia virsiä. Samalla heille voi antaa jumalanpalveluksen valmisteluun ja toteuttamiseen liittyviä tehtäviä: kynttilöiden sytyttämistä, virsinumeroiden laittamista virsitaululle, ehtoollispikarilen esille laittoa, tekstin lukua, virsikirjojen ja käsiohjelmien jakoa, ovella tervetulleeksi toivottamista jne. Tässä yhteydessä kannattaa hyödyntää alueella muutenkin järjestettäviä kehitysvammaisten kirkkopyhiä.

Rippikouluopetus kannattaa linkittää omaan seurakuntaan. Jumalanpalvelus- ja hartauselämässä tämä onnistuu hyvinkin luontevasti, mutta myös oppimiskokonaisuuksissa voi ottaa esille, kuinka kyseiset aiheet näkyvät oman seurakunnan toiminnassa. Eri seurakuntiin kuuluvien rippikoululaisten kohdalla on hyvä tuoda esille heidän oma kotiseurakuntansa ja käydä läpi mitä missäkin seurakunnassa tapahtuu.

Omasta seurakunnasta kertovaan opetuskokonaisuuteen voi pyytää nuoria ottamaan mukaan kotikirkon kuvia ja seurakunnan esitteitä, postikortteja ja lehtileikkeitä. Näistä voidaan työstää kotiseurakuntaa esittelevä kollaasi, jota on tarpeen mukaan mahdollista täydentää omin piirroksin ja muistiinpanoin. Vastaavasti rippikoululaiset voivat tehdä seurakunnastaan tai jostain sen tapahtumasta vaikkapa lehtimainoksen.

3.4 Rippikoulun puolivuotisuus

Rippikoulu on prosessi, johon kuuluu paljon muutakin kuin leirijakso. Samalla annetaan aikaa seurakuntayhteyden muodostumiseen ja syventymiseen.

Erityisrippikouluissa rippikoulusuunnitelman määrittelemä puolen vuoden kesto luo haasteen, koska rippikoululaiset saattavat asua useamman seurakunnan alueella kaukana toisistaan. Jos koko ryhmän säännölliset kokoontumiset eivät ole mahdollisia, olisi ennen leirijaksoa syytä kokoontua yhteiseen leiriviikonloppuun tai -päivään. Joissain tapauksissa voidaan kokoontua pienemmissä ryhmissä, jolloin matkat eivät käy perheille ylivoimaisiksi.

Yhteisten kokoontumisten välissä rippikoululaisiin ja heidän perheisiinsä kannattaa pitää yhteyttä mahdollisuuksien mukaan. Samalla heitä voi kannustaa osallistumaan oman seurakunnan tapahtumiin ja kehittää luontevia tapoja seurakuntayhteysjakson toteuttamiseksi.

3.5 Välineitä opetuksen tueksi

RIPPIKOULUKANSIO

Monissa erityisrippikouluissa kootaan rippikoulukansiota. Kansio voi toimia oppikirjan täydentäjänä, päiväkirjana ja myös terveisinä kotiin. Kaikki nuoret kun eivät välttämättä osaa sanallisesti kertoa kotijoukoille kokemuksistaan.

Kansioihin kootaan rippikoulun aikana tehtyt muistiinpanot, piirrookset ja askarrelut. Keskeisistä teemoista voi jakaa oman tehtävä- ja tekstisivun. Kansioon kannattaa varata myös välilehdet ja muovitaskuja lisäsivuja varten. Näin kansiosta saadaan selkeä kokonaisuus, jossa kunkin päivän aineisto on aina yhden välilehden takana. Välilehdissä voi halutessaan hyödyntää myös viikonpäiviin eri kuvaohjelmissa liittyviä värejä. Nämä värit ovat yleisesti käytössä esimerkiksi koulujen erityisluokilla.

- Maanantai: vihreä
- Tiistai: sininen
- Keskiviikko: valkoinen
- Torstai: ruskea
- Perjantai: keltainen
- Lauantai: vaaleanpunainen
- Sunnuntai: punainen

Rippikoulussa on hyvä olla mukana kamera ja tulostin, jolla kansioon voidaan tulostaa muutama kuva kunkin päivän touhuista ja tunnelmista. Kuvien ottaminen ja tulostaminen kannattaa antaa jonkun työntekijän tai osaavan isosen vastuulle. Rippikoululainen voi myös itse kirjoittaa tai piirtää päivästänsä kansionsa. Monistettujen symbolikuvien avulla kirjoitustaidotonkin nuori voi leikata, liimata ja koostaa omaa kertomustaan päivän kulusta.

Kansion tekemiselle kannattaa varata aikaa päivittäin, jolloin se voi toimia samalla eräänlaisena oppimispäiväkirjana. Kansioon voidaan leirin lopuksi liittää myös monisteet leirillä opetelluista lauluista, rukouksista.

TEKNISET APUVÄLINEET

Teknisiä apuvälineitä kannattaa hyödyntää rippikoulussa ennakoluulottomasti. Näin rippikoulun teemoja voidaan havainnollistaa mahdollisimman monin eri tavoin.

Joillakin nuorilla on käytössään kommunikaation apuvälineenä tablettitietokone tai älypuhelin. Rippikoululaiselta ja hänen perheeltään tulee etukäteen kysyä, käyttääkö nuori jotain tällaista apuvälinettä ja millä tavoin. Nuori itse on usein oman apuvälineensä paras asiantuntija.

Tablettitietokone on hyvä kirjoittamisen apuväline. Jos käsin kirjoittaminen on vaikeaa, tabletilla tai tietokoneella se usein onnistuu vaivattomammin. Kirjoittaminen on tärkeä osa itsensä ilmaisemista ja jos se mahdollistuu apuvälineillä, tekniikkaa on syytä hyödyntää.

Tablettiin voi myös ladata raamatuntekstejä ja virsiä netistä. Virsikirja kun on ohuiden sivujensa vuoksi monelle hankala selattava. Useilla tableteilla voi kuvata ja käsitellä kuvia. Tabletilla voi myös piirtää ja kuvan voi lähettää sähköpostilla eteenpäin. Tablettiin voi myös ladata ohjelmia, joiden avulla siitä saadaan vaikkapa soitin.

Kannettavaa tietokonetta voi käyttää kuten tablettia. Se on vähän kömpelömpi, mutta sillä voi tehdä laajempaa muistia vaativia töitä, kuten kuvien muokkaamista. Videoiden katsominen kannettavalta on miellyttävämpää suuremman näytön ansiosta.

Laitteiden käytön rajoittamisestakin on syytä puhua. On tilanteita, jolloin laitetta ei voi käyttää ja on sovittava, mihin se siksi aikaa laitetaan. Nuorelle puhelin

tai tabletti voi olla turvallisuuden tunteen kannalta tärkeä ja tämä on hyvä ottaa huomioon, kun yhteisiä pelisääntöjä laaditaan.

Työntekijälle tärkeitä apuvälineitä ovat kannettava tietokone, videotykki ja valkokangas. Valkokangasta kannattaa käyttää ahkerasti ja monipuolisesti. Sille on hyvä heijastaa niin ohjeita kuin kuviakin. Nuorille on usein apua siitä, että viesti on esillä useammalla tavalla. Isolta valkokankaalta on myös helppo tarkistaa ohjeet. Tietokonetta ja videotykkiä käytettäessä tekstiä ja kuvaa saa myös suurennettua tai muokattua.

Valokuvaus on nykyisin vaivatonta ja helppoa. Rippikoululaistenkin käyttöön voi antaa digikameroita tai tabletteja, joissa on kamera. Leiritilanteissa otettuja kuvia voidaan käyttää niin oppitukioiden apuna kuin rippikoulumuistojen tallentamisessa. Kuvia kannattaa tulostaa jo rippikoulun aikana, mutta niiden katseleminen valkokankaaltaakin auttaa päivän tapahtumien kertaamisessa.

Rippikoulun aikana olisi tärkeä ottaa jokaisesta vähintään yksi nuorelle itselleen mieluinen kuva. Kuvien tarkoituksena on vahvistaa rippikoululaisen itsetuntoa ja rippikoulukokemusta. Konfirmaatioon kuvista voi koota materiaalia vaikkapa saaraan tai tehdä kuvakoosteen taustalle.

Myös videointi on vaivaton tapa taltioida rippikoulun tapahtumia. Joskus nuoren oppimista auttaa, jos hän saa katsoa videolta mitä esimerkiksi edellisenä päivänä tehtiin. Oppitukioissa voidaan myös tehdä videoita tai voidaan katsoa aiheeseen liittyviä videoita esim. YouTubesta. Videokooste rippikoulusta on hyvä rippilahja ja hieno muisto rippikoulusta. Videomateriaalia voi myös käyttää konfirmaatiossa. Ehdottoman tärkeää on muistaa, että kaikkeen kuvaamiseen ja videointiin on kysyttävä nuoren huoltajien lupa ennen leiriä!

RUKOUSHELMET

Joissakin rippikouluryhmissä käytetään rukoushelmiä rukous- ja hartauselämän tukena. Erityisrippikouluissakin yleisimmin käytössä ovat Martin Lönnebon rukoushelmet. Helminauhan kokoaminen kannattaa tehdä rauhassa ja ajan kanssa, helmi kerrallaan. Tällöin voidaan viivähtää kunkin helmen sanomassa, laulaa helmeen liittyvä laulu ja vaikkapa rukoilla helmeen liittyvä rukous.

Helmet otetaan esille rukous-, hartaus- ja jumalanpalvelustilanteissa. Niitä katselemalla ja tunnustelemalla voidaan mietiskellä ja rukoilla sekä keskustella käsiteltävään aiheeseen liittyvistä teemoista. Tällaisia hetkiä voi siis hyvin olla myös tavallisten oppimiskokonaisuuksien sisällä.

K O K E M U K S I A R U K O U S H E L M I S T Ä

Pari vuotta sitten rakensin rippikouluryhmäni kanssa yksinkertaistetut rukoushelmet. Olin aiemmin muutamana kerran käyttänyt riparilla Lönnebon rukoushelmiä, mutta koin ne liian monimutkaisiksi monellakin tapaa. Helmiä on niin paljon, etten meinannut ehtiä käydä niitä riparin aikana läpi - eivätkä nuoret ehtineet oppia niitä. Myös helmien tekeminen osoittautui haastavaksi: helmien järjestys menee helposti sekaisin, kun yksi pujottajista on salamannopea ja toinen hitaampi.

Yksinkertaistetuissa rukoushelmissä on neljä isompaa värillistä helmeä ja 14 pienempää, puunväristä helmeä. Isot helmet kuvaavat kolminaisuutta: valkoinen on Jumalan helmi, violetti on Jeesuksen helmi ja punainen on Pyhän Hengen helmi. Yksi iso helmi on nuoren oma helmi, jonka värin jokainen saa itse valita. Puunväriset helmet ovat rukouksen helmiä - jokaiseen helmeen voi liittää jonkun asian / ihmisen, jonka puolesta haluaa rukoilla.

Helminauha koottiin paperisena versiona myös leirikeskuksen seinälle. Isosta helminauhasta oli helppo näyttää, mistä helmestä puhuttiin. (Toinen vaihtoehto on koota iso rukoushelminauha maalatuista suurista puuhelmistä.) Lisäksi minulla oli käytössä styrox-pallon päälle huovutettuja yksittäisiä isoja "helmiä", joita käytin rukoushelimialttareilla.

Rukoushelmet koottiin nuorten kanssa leirin ensimmäisenä päivänä ja niihin palattiin joka päivä ainakin kerran. Silloin rakennettiin pöydälle helmen aiheeseen liittyvä pieni alttari ja laulettiin pari teemaan sopivaa laulua.

Käytännössä koko viisipäiväisen rippikoulun runko liittyi rukoushelmiin: maanantaina puhuttiin omasta helmestä (tutustuminen), tiistaina Jumalasta, keskiviikkona Jeesuksesta, torstaina Pyhästä Hengestä ja perjantaina rukouksesta.

(Rukoushelimialttarien rakentamisesta voit lukea lisää tämän kirjan kappaleesta 7.4.)

- Kehitysvammaistyön pappi -

MEIDÄN
RIPARIN
RUKOUSHEL-
MET

JUMALA
HELMİ
(VALKOINEN)

JEESUS
HELMİ (VIOLETTI)

PYHÄ HENKI
HELMİ
(PUNAINEN)

RUKOUKSEN
HELMET:
IHMISET, JOIDEN
PUOLESTA HALUAA
RUKOILLA

RUKOUKSEN
HELMET:
ASIAT, JOTKA
HALUAN KERTOA
JUMALALLE

MINUN OMA
HELMİ
(ITSE VALITTU VÄRI)

3.6 Integraatio ja inklusio rippikoulussa

Integraatiorippikoululla tarkoitetaan rippikoulua, jonka osallistujista osa on lievästi kehitysvammaisia nuoria. Integraatiorippikouluja toteutettaessa oleellinen kysymys on, mennäänkö aina eniten apua tarvitsevan tahtiin vai riittääkö, että integroitavasta nuoresta ei ole mitään häiriötä. Integroidun rippikoulun suunnittelun ja toteuttamisen lähtökohtana pitäisi kuitenkin olla se, että kaikki pystyvät toimimaan yhdessä. Joissain rippikouluohjelman osissa voi olla kuitenkin mielekästä jakaa leiriläiset taustansa mukaan ”isoon ryhmään” ja ”pienryhmään”. Leiritilanteessa tämä pienryhmä voi toimia samanlaisena ja samanvertaisena ryhmänä muiden isosten vetämien ryhmien rinnalla. Näin voidaan häivyttää jakoa eri taustasta tulevien nuorten välillä.

Integraatiorippikoulu on hyvä vaihtoehto niille lievästi kehitysvammaisille nuorille, jotka saattavat olla koulussakin integroidulla luokalla. Integraatiorippikoulu tukee itsenäistymistä ja on parhaimmillaan vahvistava kokemus kaikille osallistujille. Sen lähtökohtana on, että kaikki ovat yhtä arvokkaita ja Jumalan silmissä erityisiä. Yhdessä toimien ja leirielämää eläen tämä välittyy nuorille luonnollisesti.

Integraatioleirin päivärytmin muokkaaminen on haasteellista. Lievästi kehitysvammaisten nuorten levon tarve on usein keskimääräistä suurempi ja tämä pitää ottaa huomioon. Päiväohjelman voi rakentaa esimerkiksi siten, että aamupäivän opetustuokio on kaikille yhteinen ja iltapäivän opetuksen aikana pienryhmällä on omaa ohjelmaa. Iltaohjelman ja iltahartauden toteuttamista täytyy myös pohtia ryhmäkohtaisesti. Yksi mahdollisuus on, että iltaohjelma jaetaan kahteen osaan: ennen ja jälkeen iltapalan. Tällöin enemmän lepoa tarvitsevat voivat mennä heti iltapalan jälkeen nukkumaan.

Integraatiorippikoulu ei voi olla säästötoimenpide. Jotta rippikoulu voisi olla kaikille osallistujille hyvä kokemus, se vaatii resursointia niin ohjaajien, avustajien kuin isostenkin osalta.

Integroidun rippikoulun sijaan tai rinnalla voidaan puhua myös inklusiivisesta rippikoulusta. Inklusiolla viitataan ajattelutapaan, jossa korostetaan kaikkien vammaisten henkilöiden oikeutta kuulua tavallisiin yhteisöihin sen sijaan, että heidät sijoitettaisiin omiin erillisiin palvelujärjestelmiinsä. Esimerkiksi koulumaailmassa inklusio tarkoittaa kaikkien vammaisten henkilöiden oikeutta päästä opetuksen piiriin tavallisissa koululuokissa. Erityisluokkasijoitusten tulisi olla vain harvinaisen poikkeus. Tätä voidaan soveltaa rippikouluihinkin. Onko kehitysvammaisille nuorille tarjolla vain omia rippikouluja vai onko heillä mahdollisuus osallistua ns. tavallisiin rippikouluihin?

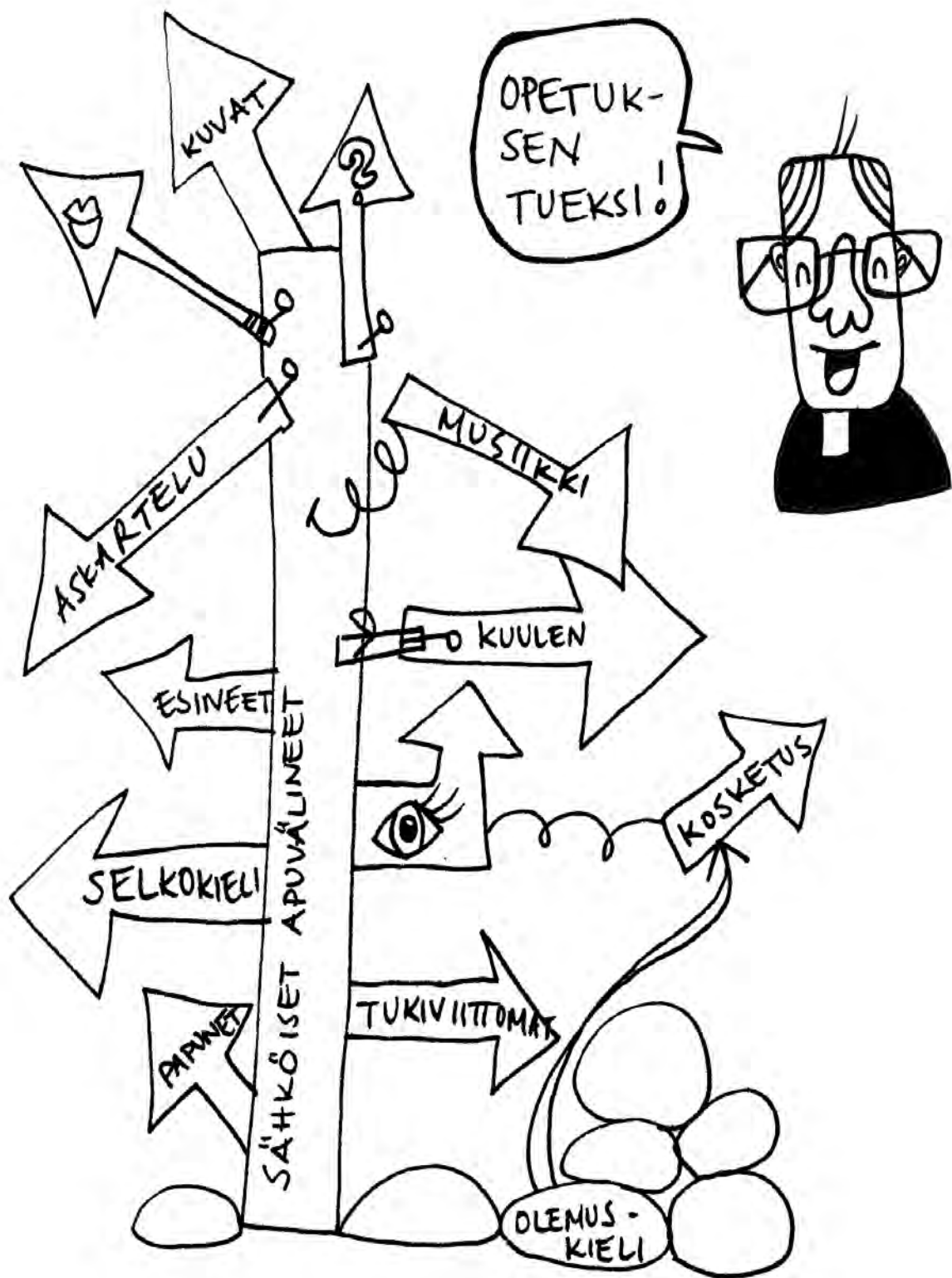
Inklusiosta voidaan puhua silloin, kun rippikoulu suunnitellaan niin, että kaikilla ryhmän jäsenillä on mahdollisuus osallistua siihen omista lähtökohdistaan käsin. Kristillisen ihmiskäsityksen pohjalta jokaisessa rippikoulussa pyritään kohtaamaan nuori kunnioittavasti ja tasa-arvoisesti. Inklusion käsite on melko uusi (Salamancan julistus 1994), minkä takia sitä ei juuri vielä tunneta, vaikka useissa rippikouluissa inklusioperiaate toteutuukin jo nyt.

I N T E G R O I T U R I P P I K O U L U

Espoossa on vuodesta 2005 lähtien järjestetty integroituja rippikouluja. Ryhmäko-ko näissä on ollut noin 20 nuorta, joista 6-8 on lievästi kehitysvammaisia. Erityisnuorilla on avustaja mukana leirillä. Vastuu integraatiorippikoulun järjestämisestä on kiertänyt neljän suomalaisen seurakunnan välillä ja yksi seurakunta on vastannut rippikoulusta kaksi vuotta kerrallaan. "Hiljaisen tiedon" siirtämiseksi on seuraavan vuoden järjestäjäseurakunnasta tullut aina työntekijä mukaan tutustumaan ja toteuttamaan rippikoulua. Jokaisella seurakunnalla ja työntekijäporukalla on kuitenkin vapaat kädet suunnitella ja toteuttaa leiri. Ohjaajien tukena toimii työryhmä, johon on koottu erityisrippikouluja toteuttavia työntekijöitä. Työryhmässä pohditaan rippikoulujen mainostusta, ilmoittautumista ja eri rippikoulujen kohdennustarpeita.

Integroitua rippikoulua suunniteltaessa pitää ottaa erityisesti huomioon miten leiriä mainostetaan ja kenelle. Kokemus on osoittanut, että jos leiriä mainostetaan koko ikäluokalle integraatiorippikouluna, sinne ei tule ilmoittautumisia. Enemmän ilmoittautumisia on saatu, kun leiriä ei ole erikseen mainostettu integraatiorippikouluna, vaan on ainoastaan mainittu, että leirillä myös lievästi kehitysvammaisten nuorten ryhmä. Integroitavan pienryhmän kokoaminen on ollut vaihtelevaa, mutta nyt kun rippikouluja on jo toteutettu useamman vuoden ajan, rippikoululaisia on löytynyt hyvin.

- Erityisnuorisotyönohjaaja -

4. ERITYISRIIPPIKOULUN TOTEUTTAMINEN

4.1 Käytännön järjestelyt

KOHDERYHMÄN TAVOITTAMINEN

Mahdollisuutta käydä erityisrippikoulu tulee pitää hyvin esillä, jotta tieto tavoittaisi oikeat osallistujat. Parhaiten kohderyhmän tavoittaa koulujen ja oppilaitosten kautta. Siellä tunnetaan vanhemmat ja pystytään välittämään viestiä eteenpäin. Kouluilta voi kysyä, pääsisikö syksyn vanhempainillan yhteydessä kertomaan rippikoulusta.

Jos seurakunnassa tai yhtymässä on erityistä toimintaa kehitysvammaisille nuorille, on tämä suora reitti tiedon välittämiseksi perheille. Kannattaa myös hyödyntää diakoniatyön kontakteja.

Mikäli on mahdollista tarjota useampaa vaihtoehtoa rippikoulun käymiseen, voidaan eri vaihtoehtoja mahdollisesti suunnata eri kohderyhmille. Tämä pitää luonnollisesti ottaa huomioon eri vaihtoehtojen mainostamisessa.

Erityisrippikoulun tulee näkyä myös seurakunnan yleisissä rippikoulumainoksissa.

RYHMÄN KOKO

Mikäli rippikoulu toteutetaan kehitysvammaisten pienryhmärippikouluna, opetusryhmän koko on 8 rippikoululaista (vaikeavammaisten ryhmässä 4). Integraattorippikoulussa rippikoululaisia voi olla 20, joista 6–8 lievästi kehitysvammaista nuorta. Ryhmän koon määrittää viime kädessä ikäluokka ja resurssit. Kehitysvammaisten nuorten kanssa on kuitenkin hyvä muistaa, että rippikoulu on perheille erityisen tärkeä ja ryhmäkoon täytyy joustaa nuorten eduksi.

RAHOITUS

Rippikoulun talousarviota suunniteltaessa on huomioitava kehitysvammaisten rippikoulun kustannukset avustajapalkkioineen ym. kuluineen. Henkilöstöön, ruokaan ja kuljetuksiin pitää varata rahaa enemmän kuin tavalliseen rippikouluun.

Avustajien palkkauksesta on käytössä alueellisesti ja seurakunnittain erilaisia malleja. Vaihtoehtoja mietittäessä kannattaa olla yhteydessä kunnan vammaissosiaalitoimikuntaan. Rippikoulu voidaan katsoa itsenäisyyttä tukeväksi toiminnaksi ja nuorella on subjektiivinen oikeus tällaisiin toimintoihin. Useamman seurakunnan yhteisessä erityisrippikoulussa voidaan sopia esimerkiksi niin, että nuoren oma seurakunta vastaa avustajan kuluista.

AIKATAULUTUS

Erityisrippikoulut sisältävät useimmiten leirijakson, vaikka päivärippikouluvaihtoehtojakin kannattaa miettiä. Yleisin käytäntö on, että kehitysvammaisten rippikoulun leirijakso kestää kuusi päivää. Mahdollisuuksien, resurssien ja ryhmän

luonteen mukaan rippikoulujaksoja voi sijoitella puolen vuoden ajalle eri tavoin, jolloin intensiivijakson pituus muotoutuu ryhmälle mielekkääksi.

Erityisriippikoulussa koko yhdessäoloaika on oppimista. Varsinaisten oppimiskokonaisuuksien kesto riippuu kokonaisuuden sisällöstä ja ryhmän luonteesta. Yhtäjaksoinen työskentely onnistuu yleensä pidempään aamupäivällä, iltaa kohden tarvitaan enemmän taukoja. Toiminnallisempi kokonaisuus voi kestää puolitoistakin tuntia, mutta usein 30–60 minuuttia on työskentelylle sopiva aika.

Päivärytmi on tärkeä ja se on hyvä olla näkyvillä. Rutiinit tuovat turvaa ja järjestystä. Riittävä lepo ja tauot auttavat jaksamaan.

PAIKKA

Rippikoulun leiripaikkaa valittaessa täytyy huomioida monta asiaa. Tärkeää on jo paikan sijainti kohtuullisen etäisyyden ja mielekkäiden yhteyksien päässä. Joissain tapauksissa voidaan ryhmälle järjestää yhteinen kuljetus, jolloin jo bussilla kulkeminen voi olla elämys.

Ihanteellisessa tilanteessa rippikoulu pidetään esteettömässä ja helposti muunneltavassa viihtyisässä tilassa. Erityisesti esteettömyyteen on kiinnitettävä huomiota, sillä rippikoulutilaa varattaessa ei välttämättä vielä tiedetä, millaisia liikuntarajoitteita ryhmän jäsenillä on. Kun tiloissa pystyy liikkumaan omatoimisesti ja esteettömästi, helpottaa se rippikoulun sujuvuutta ja edesauttaa nuoren itsenäistymistä sekä itsetunnon vahvistumista.

Osalle nuorista liikkuminen ja siirtyminen paikasta toiseen voi olla haasteellista. Tämä pitää ottaa huomioon aikatauluja ja ohjelmaa suunniteltaessa. Suositeltavaa on, että kirkkohetket ja hartaudet pidetään niille varatussa erillisessä tilassa. Joskus voi kuitenkin olla käytännössä helpompaa, että samaa tilaa käytetään sekä opetus- että hartaustilanteissa.

Ulkotiloissakin helppokulkaisuus tuo turvallisuutta ja mahdollistaa myös mm. pyörätuolilla liikkumisen. Monet pitävät keinumisesta ja kiipeilystä. Kesällä on tärkeää päästä uimaan ja saunomaan.

Peseytymistilojen esteettömyys helpottaa peseytymistä leirillä. Ennen leiriä on hyvä selvittää, tarvitseeko nuori apua peseytymisessä ja mitä hän osaa tehdä itse. Henkilökunnan on myös tiedettävä, osaako rippikoululainen pyyhkiä itse WC-käynnin jälkeen tai hoitaa muuten omaa hygieniaansa. Kaikessa tekemisessä on hyvä antaa nuoren tehdä mahdollisimman paljon itse ja rohkaista häntä siihen.

Rippikouluun valmistauduttaessa on tiedettävä, millaisia välineitä on käytettävissä: Onko mahdollista käyttää videotykkiä, pääseekö nettiin, millaiset ovat kopiointi- ja printtausmahdollisuudet?

RIPPIKOULULAISET

Mitä tutumpi ryhmä, sitä helpompaa rippikoulun ohjaaminen on. Siksi ennen rippikoulun leirijaksoa on hyvä yrittää tutustua nuoriin ja auttaa heitä tutustumaan toisiinsa mahdollisimman hyvin. Monille nuorille voi olla helpompaa ottaa kontaktia aikuisiin kuin toisiin nuoriin. Siksi myös avustajien ja isosten rooli rohkaisijana on tärkeä.

Ennen leirijaksoa rippikoululaisten olisi hyvä päästä myös tutustumaan leiripaikkaan, näkemään huoneet ja syömään leirikeskuksen ruokaa.

NUOREN VÄKIVALTAISUUS

Jos nuori käyttäytyy väkivaltaisesti tai on itsetuhoinen, kannattaa tarkasti miettiä, mikä on hänelle sopiva tapa suorittaa rippikoulu. Ohjaajan on taattava kaikille osallistujille turvallinen rippikoulu, joten jos yksi nuori on uhka toisille rippikoululaisille tai leirin työntekijöille, häntä ei voida ottaa mukaan ryhmään. Väkivallan uhka on kuluttavaa eikä rippikoulussa kenenkään pidä joutua väkivallan kohteeksi tai edes joutua pelkäämään sitä.

Jos rippikoulun käyminen leirimuotoisesti ei onnistu, kannattaa yhdessä perheen kanssa miettiä muita mahdollisuuksia suorittaa rippikoulu. Päivärippikoulu tutussa ryhmässä ja tuttuun, nuoren hyvin tuntevien avustajien kanssa (esimerkiksi yhteistyössä koulun kanssa) voi onnistua hyvin. Myös yksityisrippikoulu voi olla hyvä vaihtoehto. Tällöin voidaan etsiä nuorelle ja rippikoulun pitäjälle sopiva ja turvallinen ympäristö ja pyytää mukaan esimerkiksi koulusta tuttuja avustajia, jotka tuntevat nuoren ja osaavat toimia hänen kanssaan myös haastavissa tilanteissa.

Osalla väkivaltaisesti käyttäytyvistä nuorista käytös liittyy vammaisuuden erityispiirteisiin. Esimerkiksi autismin kirjon nuorilla voi ilmetä hyvinkin voimakasta väkivaltaista käytöstä. Väkivaltaisuus on usein perheelle vaikeasti kohdattava asia. Toisaalta se voi olla niin kiinteä osa perheen arkea, että sen vakavuutta ei osata oikein arvioida. Jos rippikoulun käyminen ryhmässä ei onnistu, on tärkeää viestiä perheelle että heidän lapsensa on hyväksytty, mutta hänen käyttöksensä ei. Perhe saattaa myös tarvita lisäapua, ja silloin on tärkeä ottaa huoli väkivaltaisesta käytöksestä puheeksi ja miettiä yhteydenottoa lastensuojeluun.

Fyysinen rajoittaminen (kiinnipito) on äärimmäinen toimenpide väkivaltilanteissa. Siihen ei pitäisi ryhtyä ilman koulutusta ja kokemusta asiasta. Mikäli tilanne kuitenkin vaatii, työntekijän on toimittava parhaan kykynsä mukaan nuoren ja muiden läsnäolijoiden turvallisuuden varmistamiseksi.

Jos rippikoulussa tapahtuu jokin yllättävä väkivaltilanne, se pitää käsitellä huolellisesti ja raportoida eteenpäin. Väkivallan kohteeksi joutuminen on aina traumaattinen kokemus. Tarvittaessa käsittelyyn kannattaa pyytää apua esimerkiksi paikkakunnan kriisiryhmästä.

FYYSINEN SAAVUTETTAVUUS

Erityisrippikoulussa on olennaista selvittää fyysiseen saavutettavuuteen liittyviä ympäristötekijöitä. Tavallisesti leirit toteutetaan paikoissa, joissa niitä on pidetty aiemminkin. Tällöin ympäristö on jo tuttu, esteettömyyteen liittyviä seikkoja on pohdittu ja tilojen käyttäjäystävällisyyteen löydetty tarvittavia sovelluksia. Tosin tutussakin leirikeskuksessa voidaan tilojen turvallisuutta ja toimivuutta usein saada vielä paremmaksi pienillä muutostöillä. Jos rippikoulun toimintaympäristö on uusi, on ensiarvoisen tärkeää selvittää fyysisten tilojen toimivuus.

Kirkon saavutettavuusohjelmaan liittyen on koottu fyysisen saavutettavuuden materiaalipaketti, jossa on yksityiskohtaisesti tietoa fyysisen saavutettavuuden kanalta merkityksellisistä seikoista. Materiaalipaketti on löydettävissä Sakastista ja on vapaasti käytettävissä. (<http://sakasti.evl.fi/saavutettavuus>)

TILOJEN OSALTA ON HYVÄ TARKASTAA ETTÄ...

- Ympäristö on kaikille käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä.
- Pysäköintipaikalla on helppokulkuiset invapaikat, sisäänkäynnit ovat esteettömiä, ovet avautuvat kevyesti tai automaattisesti.
- Liikkuminen on vaivatonta, tilat ja toiminnot ovat mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia. Selkeät opasteet ja tilojen pohjakartta helpottavat liikkumista.
- Kulkuväylät ovat pyörätuoleille riittävän leveitä.
- Tarvittaessa käytettävissä on toimivat luiskat (tarkasta yksityiskohdat materiaalityypistä).
- Portaissa on kunnolliset käsijohteet molemmin puolin.
- Valaistus on riittävä ja häikäisemätön. Äänentoisto on toimivaa, mukaan lukien induktiosilmukka.
- Esteettömässä WC-tilassa on oltava riittävästi tilaa myös avustajalle.
- Kaikissa tiloissa ja kirjallisissa materiaaleissa käytetään selkeitä ja yksiselitteisiä, helposti ymmärrettäviä symboleja.

4.2 Rippikoulun henkilökunta

OHJAAJAT

Ohjaajien toiminnan pohjana on kiinnostus kehitysvammaisia nuoria kohtaan. Ohjaajatiimin ei tarvitse osata ja tietää kaikkia mahdollisia asioita, kunhan vain löytyy intoa ja rohkeutta kehitysvammaisten kohtaamiseen. Toivottavasti kenenkään ei tarvitse lähteä vastentahtoisesti pitämään erityisrippikoulua! Työskentely kehitysvammaisten kanssa ei ole kaikille luontevaa. Kehitysvammaiset nuoret ”tulevat enemmän iholle” kuin rippikoululaiset yleensä. He myös vaistoavat helposti, jos työntekijällä on vaikeuksia suhtautua kehitysvammaisiin luonnollisesti.

Ohjaajien määrän on oltava suhteessa ryhmän kokoon ja luonteeseen. Kirkon yhteisessä rippikoulusuunnitelmassa ohjeistetaan, että erityisrippikoulussa tarvitaan yksi työntekijä jokaista nuorta kohden (tässä työntekijäjoukkoon lasketaan siis myös tilapäisesti palkatut avustajat). Riittävä ohjaajamäärä tuo turvallisuutta ja mahdollistaa toimimisen useammassa opetusryhmässä. Ihanteellista olisi, jos rippikoulua pääsisi ohjaamaan pappi, diakoni, nuorisotyönohjaaja ja kanttori.

Rippikoulun tiimi voisi kokoontua ensimmäisen kerran 3–6 kk ennen rippikoulun alkamista. Tiimin kokoaminen ajoissa on tärkeää varsinkin silloin, kun kaikki

toimijat eivät ole tuttuja keskenään ja kun rippikoululaiset tulevat monen seurakunnan alueelta. Tiimin kokoontumisissa päätetään rippikoulun rakenne sekä tiimin jäsenten tehtävät ja vastualueet.

Olisi hyvä, että mahdollisimman moni tiimin jäsenistä pääsisi paikalle rippikoululaisten ja vanhempien etukäteistapaamiseen. Nämä tapaamiset suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä. Ennen leirijaksoa on syytä järjestää ainakin yksi tapaaminen mahdollisuuksien mukaan samassa paikassa missä rippikoulukin pidetään.

Ennakkotapaamisessa vanhemmat voivat ilmaista sellaisia erityistarpeita, jotka he katsovat lapselleen tarpeelliseksi rippikoulun onnistumisen kannalta. Yksi ennakkotapaamisista voisi olla myös tulevassa konfirmaatiokirkossa.

EMÄNTÄ

Erityisrippikoulussa leirikeskuksen emäntä vaikuttaa merkittävästi leirin onnistumiseen. Emäntä tarvitsee etukäteen tiedon leirin ohjelmasta. Käytettäessä kirkkovuoden kulkuun perustuvaa ohjelmaa joulun ja pääsiäisen ruokien mauilla ja tuoksulla on suuri merkitys opetuksessa. Emännän ottaminen mukaan tiimityöskentelyyn ja tiedotusrinkiin takaa sen, että hän saa riittävän informaation ja tulee itsekin työstäneeksi jo ennakoon leirin erityispiirteitä ja haasteita.

SUNTIO

Suntion tai seurakuntamestarin kanssa suunnitellaan tilojen toimivuuteen vaikuttavia asioita rippikoulu-, majoitus- ja konfirmaatitiloissa.

TIIMIN JÄSENTEN VARAUSLISTA:

- > KEHITYSVAMMAISTYÖN PASTORI
- > JÄRJESTÄVÄN SEURAKUNNAN PASTORI
- > KANTTORI
- > DIAKONIAITYÖNTEKIJÄ
- > NUORISOTYÖNOHJAAJA
- > HENKILÖKOHTAISET AVUSTAJAT KUTEN KOULUAVUSTAJAT, LASTENOJAAJAT YMS.
- > EMÄNTÄ
- > SUNTIO
- > ISOSET
- > TERVEYDENHOITOALAN HENKILÖ
- > YÖVALVOJA

EMÄNNÄN MUISTILISTA:

- > LEMPIRUUAT
- > SOSEUTUKSEN TARVE
- > RUOKA—AINEIDEN ASETTELU ESIM. LEIRILÄISTEN JOUKOSSA VOI OLLA SELLAISIA, JOTKA EIVÄT VOI SYÖDÄ, JOS RUOKA—AINEET KOSKETTAVAT TOISIAAN LAUTASELLA
- > MUUT ERITYISTARPEET RUOKAILUTILANTEESSA
- > MAHDOLLISET KIRKKOVUOTEEN LIITTYVÄT RUUAT JA HERKUT (PIPARITAIKINA, TORTTU—TAIKINA, KINKKU JA LAATIKOT, MÄMMI, PÄÄSIÄISMUNAT)

SUNTION MUISTILISTA:

- > KONFIRMAATIOTILAN JÄRJESTELYT
- > KONFIRMAATIOHARJOITUKSET
- > ALBOJEN SOVITTAMINEN
- > VALOKUVAKSEN PUITTEIDEN JÄRJESTÄMINEN KIRKKOON
- > VIERAILEVIEN PASTOREIDEN JA EHTOOLLIS—AVUSTAJIEN OHJAUS JA OPASTUS

PARASTA ERITYISRIIPPIKOULUSSA ON YHTEISÖLLISYYS

Olin kokeiluluontoisella erityisrippikoululeirillä kesällä 2001. Leiriläisiä oli kuusitoista. Ensimmäisenä päivänä määriteltiin leirin yhteiset säännöt. Leirin aikana oli hieno todeta, kuinka leirin säännöistä pidettiin kiinni. Ketään ei kiusattu eikä jätetty ryhmän ulkopuolelle. Leirin aikana syntyi yllättäviä ystävyssuhteita. Varmaankin yhtenä tekijänä oli se, että leiriläiset eivät tunteneet toisiaan liian hyvin, koska heitä oli koottu leirille koko hiippakunnan alueelta.

Leirillä oli arvostava asenne muita kohtaan. Leiriläiset eivät kiinnittäneet erikoisiin ruokailutapoihin liiallista huomiota. Kaikki olivat valmiita autamaan ja tukemaan toisia ja hakivat apua, kun toinen sitä tarvitsi.

Yksi pojista sai päivittäin useita epilepsiakohtauksia. Hänen ystävänsä oppi tunnistamaan tulevan kohtauksen niin hyvin, että hän ehti hakea apua paikalle ennen kuin sairaus kaatoi ystävänsä. Hänen avullaan kohtaukset vähenivät leirin loppupuolella kun jännitys ja pelko vähenivät kohtauksen tulemisesta. Kaikki kohtaustilanteet saatiin hoidettua hyvin ja lepoa päivittäin lisättiin tilanteen mukaan.

Leiriltä jäi monta mukavaa muistoa: tyttöjen rupatteluhetket ja poikien omalla ajalla toisilleen pitämät kokeet ja harjoittelut käskyistä ja rukouksista. Leiri oli niin hieno, että lähdettyäni ajamaan kotiin konfirmaatiotilaisuuden jälkeen piti pysähtyä levähdyspaikalle nollaamaan ajatuksensa taas arkea varten.

- Diakoniatyöntekijä -

AVUSTAJAT

Avustajien tehtävänä on taata rippikoululaisille mahdollisimman turvallinen ja omaehtoinen osallistuminen rippikouluun. Ihannetilanteessa mahdollisimman monella nuorella on oma avustaja. Avustajan rooli muokkautuu rippikoulun tarpeen ja budjetin mukaan. Mikäli rippikoululaiset ovat omatoimisia, avustaja voi olla enemmän isosen roolissa ja keskittyä kannustamiseen ja rohkaisemiseen. Jos rippikoululaiset tarvitsevat paljon apua, avustajan tehtävä on pitää huolta perustoiminnoista. Jos rippikoulussa ei ole isosia, avustajan tehtävänä on tarvittaessa järjestää myös vapaa-ajan tekemistä. Tavallisissa rippikouluissa isosina toimineilla avustajilla voi olla helpompi sopeutua ”vapaa-ajan ohjaajan” rooliin, kun taas rippikoululaisten

avustaminen arkipäiväisissä toiminnoissa voi olla heille haastavampaa. Isostoimin-
nan ulkopuolelta tulevalle taas tilanne voi olla päinvastainen.

Avustajia rekrytoitaessa kannattaa kysyä vihjeitä rippikoululaisten vanhemmil-
ta. Joillekin vanhemmille voi olla tärkeää, että juuri tietty avustaja toimii heidän
nuorensa kanssa. Avustajia voi kysellä myös kehitysvammaisten kouluista, oppilai-
toksista tai erityisluokilta. Heitä voi löytyä myös hoitoalalle opiskelevista. Jotkut
seurakunnat järjestävät omia avustajakurssejaan. Lisäksi sopivia avustajia voi löytyä
seurakunnan vanhoista isosista tai nuorten aikuisten ryhmästä.

Jokainen avustaja kannattaa kutsua haastatteluun. Haastattelussa käydään läpi
rippikoulun periaatteita ja käytännön asioita. Avustajan kanssa selvitetään, mitä
kuuluu hänen toimenkuvaansa, mistä hän on vastuussa ja koska hän voi levätä.
Samalla on tärkeää korostaa avustajan roolia rippikoululaisten oppimisprosessissa.
Joskus avustajaksi aikovan henkilön oma vakaumus on ristiriidassa rippikoulun
arvomaailman kanssa. Tällöin on keskusteltava ja arvioitava etukäteen, ettei tämä
johda rippikoululaisten opiskelua haittaaviin konfliktitilanteisiin.

ISOSET

Isosten käytöstä erityisrippikouluissa on vaihtelevia käytäntöjä. Joissakin rippikou-
luissa kokeneet isokset toimivat leirillä avustajan roolissa, toisaalla isosia palkataan
vielä erikseen avustajien lisäksi. Tämä mahdollistaa sen, että isosilla ja avustajilla
on omat, erilliset tehtävänsä. Erityisrippikoulussa isokset voivat toimia tärkeinä roo-
limalleina ja tuoda nuorten maailman rippikouluun. Monille kehitysvammaisille
nuorille ryhmässä toimiminen ja kaverisuhteiden muodostaminen on haasteellis-
ta. Isokset voivat olla tukemassa rippikouluryhmän tutustumista ja ryhmäytymistä
ja rohkaista yhdessä toimimiseen.

Isosilta vaaditaan intoa ja kiinnostusta erilaisten nuorten kohtaamiseen. Siksi
erityisrippikouluihin isokset voidaan kutsua henkilökohtaisesti. Isosten kanssa on
tärkeää käydä läpi, millaiset leikit ja sketsit ryhmälle sopivat tai miten niitä voi so-
veltaa. Isosten tukemiselle ja kysymyksille on hyvä varata aikaa.

Isonen voi olla itsekin kehitysvammainen. Tällöin isosen tehtäviä on tärkeää
muokata hänen osaamistaan kunnioittaen ja hyödyntäen. Kehitysvammainen iso-
nen voi olla rippikoululaiselle erityisen merkittävä roolimalli.

YÖVALVOJA

Leirillä turvallisuus on taattava ympäri vuorokauden. Päiväohjelma vaatii ohjaa-
jilta, avustajilta ja isosilta paljon voimia, joten yöaikaan leirikeskuksessa on hyvä
olla erillinen yövalvoja.

Ryhmässä voi olla nuoria, joilla on taipumusta heräilyyn, jopa karkailuun. Sa-
moin mm. epileptikot tarvitsevat usein ympärivuorokautista valvontaa. Rippikou-
lulaisten diagnoosista riippuen myös terveydenhoidon ammattilaisen läsnäolo öisin
on joskus välttämätöntä. Tämä ei kuitenkaan korvaa yövalvojaa, joka on kaikkia
leiriläisiä varten.

Joissain leirikeskuksissa yövalvojaa saatetaan tarvita jopa pitämään ulkopuoliset
öiset vierailijat loitolla.

Olin ensimmäisellä erityisnuorten rippileirillä 1999. Olin innoissani pääsystä leirille. Tein töitä pienessä seurakunnassa ja tämä oli urallani ensimmäinen mahdollisuus päästä osallistumaan erityisrippikouluun. Seurakuntamme rippikoululainen oli vaikeasti vammaisen pyörätuolilla liikkuva nuori, jonka puhe oli epäselvää. Hän tarvitsi erityisjärjestelyjä leirikeskukseen: sähkösängyn, suihkutuolin ja WC-korokkeen sekä erillisen WC-tuolin huoneeseen yön ajaksi. Asuin leirin ajan samassa huoneessa hänen kanssaan. Päivisin hänen henkilökohtainen avustajansa oli myös paikalla. Nostoihin, pesuihin ja WC-käynteihin tarvittiin kaksi työntekijää. Olin siis avustamassa päivisin sekä yksin öisin.

Leiri oli alkanut maanantaina ja avustettavani oli sairastunut jo ensimmäisenä päivänä virtsatieinfektioon. Pissareissuja tehtiin usein. Virtsanäyte toimitettiin terveyskeskukseen, josta saimme lääkityksen vaivaan. Lääke ei kuitenkaan purrut niin tehokkaasti, kuin olisin toivonut vaan pissa-asialla kävimme öisinkin kahden tunnin välein. Olin keskiviikkoon mennessä aivan uupunut ja selkäni oli kipeytynyt yksin nostamisesta sekä riittämättömästä unesta.

Kuitenkin keskiviikon jälkeen aloin jollakin tavalla sopeutua tilanteeseen ja sain tehtyä tehtäväni leirin aikana. Uupumus iski jälkeinpäin ja vahva epätodellisuuden tunne oli kotona läsnä vielä pari päivää. Pari hyvin nukuttua yötä toki korjasi asian.

Kotiin päästyäni keskimäinen lapsistani oli lähdössä syntymäpäiväjuhliin ystävänsä luokse. Kun hän tuli suihkusta, kiirehdin häntä pukemaan. Tyttö seiso i kaikessa rauhassa ja antoi minun pukea itsensä. Sitten hän katsoi minua kaksitoistavuotiaan viisain silmin ja totesi "Äiti, sinulle on jäänyt työ päälle". Heräsin vasta siinä tilanteessa. Olisihan minun pitänyt tietää, että hän saa puettua itsekin. Mutta kun olet pukeut ja riisunut toista lasta kokonaisen viikon ajan, oli toiminta syöpynt automaattiseksi.

Myöhemmin olen leireille yrittänt järjestää riittävästi avustajia, ettei kukaan uupuisi. Uupunut avustaja on turvallisuusriski myös avustettavalle ja huono työtoveri tiimille.

- Diakoniatyöntekijä -

AVUSTAJIEN JA ISOSTEN OHJAAMINEN

Ohjaajien tulee sopia rippikoulun tavoitteista ja linjasta. Keskinäinen työnjako on tärkeä. Jaettavia tehtäviä ovat mm. ohjelma- ja turvallisuusvastuu, avustajien ja isosten rekrytointi ja ohjaus, yhteydet koteihin, yhteydet leirikeskukseen ja opetustilanteet.

Avustajien kanssa on hyvä pitää kokoontuminen, jossa sovitaan yhteisistä pelisäännöistä ja avustajat voivat tutustua toisiinsa. Myös isoset kutsutaan koolle, tutustutaan ja käydään läpi isosten tehtävät leirillä. Mahdollisuuksien mukaan pidetään myös ohjaajien, isosten ja avustajien yhteinen palaveri, jossa tutustutaan, käydään läpi leirin ohjelma ja kaikkien tehtävät.

Salassapitosäännökset sitovat niin rippikoulun henkilökuntaa ja avustajia kuin isosiakin. Ne täytyy käydä tarkkaan ennalta läpi ja kaikkien on ehdottomasti si-

touduttava niihin. Nykyaikainen, monimuotoinen sosiaalinen media luo leirielämällekin ison haasteen. Valokuvia, videoita tai muuta vastaavaa materiaalia leiritä ei ole koskaan sallittua jakaa ilman materiaalissa esiintyvien henkilöiden lupaa.

Leirillä kannattaa pitää päivittäin palaveri, jossa käydään läpi päivän kuulumisia ja suunnitellaan seuraavan päivän ohjelmaa. Avustajille ja isosille on hyvä antaa henkilökohtaista palautetta pitkin leiriä. Asioiden ja ilmiöiden ääneen sanominen on tärkeää.

Rippikoulun jälkeen pidetään palautekokous, jossa saa antaa risut ja ruusut. Kiitosateria on mukava tapa lopettaa yhteinen rippikoulu-urakka.

AVUSTAJAN TEHTÄVÄT ERITYISRIPPIKOULUSSA

AVUSTAJA HUOLEHTII LEIRILÄISESTÄ

- tutustu huolella kansiossa oleviin nuoren tietoihin! Kysy, jos et ymmärrä jotakin.
- vaatetus: tarvitseeko nuori apua pukeutumisessa? Ovatko kengännauhat, napit ja vetoketjut hankalia?
- peseytyminen: tarvitseeko nuori apua, minkälaista?
- ruokailu: muista nuoren ruokavaliot ja huolehdi siitä, että niitä noudatetaan.
- muista, että omatoiminenkin nuori tarvitsee ohjausta ja valvontaa joskus enemmän kuin muut. Hän saattaa esimerkiksi osata ottaa itse ruokansa, mutta tietääkö, paljonko ottaa; menee kyllä suihkuun itse, mutta osaako oikeasti pestä itsensä; pukee vaatteet omatoimisesti, mutta ovatko ne oikein päin ja sään mukaiset...? Kannattaa pyytää näyttämään esim. mitä aikoo laittaa päällensä, millä pesee itsensä ja miten.

AVUSTAJA ON APUNA JA TUKENA LEIRITOUHUISSA

- kannusta leiriläistä osallistumaan: sovelta tehtäviä ja mieli keinoja, joilla nuoren mielenkiinto herätetään ja säilytetään. Voit tehdä tarkentavia kysymyksiä: miksi, miten, koska?
- huolehdi, että olet nuoren kanssa ajoissa tunneilla ja että työrauha säilyy.
- auta silloin kun apua tarvitaan, mutta älä tee asioita nuoren puolesta. Rohkaise yrittämään itse!
- muista, että moni nuori tarvitsee omaa tilaa. Muista ihmisarvo ja se, miten haluaisit itseäsi kohdeltavan.
- avustajan tehtäviin kuuluu katsoa muidenkin kuin oman nuoren perään. Ensisijainen vastuu on kuitenkin omasta nuoresta.
- yritä saada nuori mukaan muiden porukkaan!
- ole mukana niissä vapaa-ajan touhuissa, jotka nuorta kiinnostavat. Ota turvallisuus huomioon!
- aina kannattaa kysyä neuvoa ja apua myös muilta avustajilta ja ohjaajilta.
- oma esimerkki on tärkeä!
- oman jaksamisen kannalta on tärkeää, että huolehdit riittävästä yöunesta. Päivittäiset lepohetket voivat myös olla tarpeen. Siirrä vastuu omasta nuorestasi muille avustajille lepohetkesi ajaksi!

*Kukaan ei voi tehdä kaikkea yksin,
mutta yhdessä kaikki tulee tehdyksi!*

4.3 Yhteistyö kodin ja vanhempien kanssa

Elämä leirillä sujuu hyvin, kun tiedetään missä päivittäisissä asioissa rippikoululainen tarvitsee apua. Hoitaako hän henkilökohtaisen hygieniansa itse vai avustettuna? Selviytyykö hän hiusten pesusta, kuivaamisesta, varpaiden välin kuivaamisesta, WC:ssä käymisestä, pyyhkimisestä WC-käynnillä? Kasteleeko öisin? Käyttääkö vaippoja? Kuinka hän nukkuu yönsä? Mitä erityisjärjestelyjä voi kokeilla, jos unensaanti ei onnistu? Osaako nuori uida ja saako hän osallistua saunomiseen? Millaiset asiat laukaisevat epileptisen kohtauksen (esim. veden äärellä oleskelu)?

Tärkeää on selvittää, tarvitseeko nuori henkilökohtaisen avustajan. Avustajien palkkauskäytännöstä riippuen tässä arvioinnissa voivat olla mukana myös kunnan vammaissosiaalityöntekijä ja koulun edustaja. Nuoren päivittäisissä toiminnoissa tarvitsemat erityisapuvälineet (kuten sängyn kastelusuoja, suihkutuoli, WC-koroke, joskus jopa moottorisänky) tulevat leirille yleensä perheen toimesta.

Rippikouluasioista informoidaan perheitä yhteisissä tapaamisissa ja leirikirjeellä. Parhaiten tietoa nuoresta saa tapaamalla vanhemmat henkilökohtaisesti joko kotikäynnillä tai sopimalla keskustelutilanne seurakunnan tiloihin. Samalla tarjoutuu ainutlaatuinen mahdollisuus kohdata yleisemminkin perheiden kysymyksiä. Hyvä käytännön idea on ottaa kotikäynnille mukaan laminoituja kuvia aikaisemmista rippikouluista. Niiden avulla voidaan keskustella rippikoululaisen kanssa siitä, mitä rippikoulussa tapahtuu.

Tapaamisen yhteydessä täytetään turvatietolomake kaikessa rauhassa ja jokaista esille tulevaa asiaa tarkennellen. Leirin ajaksi turvatietolomakkeet kannattaa koota kansioon, joka on sovituspaikassa ohjaajien ja avustajien saatavilla. Yksi malli turvatietolomakkeesta löytyy tämän kirjan lopusta.

Rippikoululaisilla on usein säännöllinen lääkitys tai erityisiä tarvittaessa otettavia lääkkeitä. Lääkeohjelma merkitään tarkkaan turvatietolomakkeeseen myös tarvittaessa otettavien lääkkeiden osalta. Vanhemmille kerrotaan, kuka leirillä on vastuussa

VARUSTEMUISTILISTA:

- > MOOTTORISÄNKY
- > SÄNGYN KASTELUSUOJA
- > SUIHKUTUOLI
- > WC-KOROKKE
- > INVA-LUISKA

LEIRIKIRJEEN MUISTILISTA:

- > LÄÄKEASIA
- > HENKILÖKOHTAISET APUVÄLINEET
- > HYGIENIATARVIKKEET (VAIPAT, PESULAPUT, HANSKAT, RUOKALAPUT YMS.)

lääkkeistä ja niiden säilytyksestä. Vanhempien on ehdottomasti oltava yhteydessä nuorensa leiriavustajaan sekä lääkevastaavaan ja ohjeistettava heidät lääkityksen hoidosta. Jokainen leiriläinen tuo omat lääkkeet mukanaan leirille mielellään lääkedosetissa. Leiriläisillä tulee olla mukanaan myös tarvittaessa otettavat lääkkeet ja ohjeet niiden käyttöön. Ohjeistuksen tarve koskee myös injektiona ja peräruiskeena annettavia lääkkeitä. Lääkehoitojen ollessa erityistä tarkkuutta ja osaamista vaativaa olisi myös terveydenhoitoalan ammattihenkilön mukanaolo rippikoulun työntekijätiimissä tarpeen.

Ilman lupaa rippikoulun henkilökunta ei saa antaa nuorille edes reseptivapaita lääkkeitä. Nuorten mukaan pyydetään toimittamaan myös reseptivapaat särky- ja muut lääkkeet. Tällöinkin turvatietolomakkeessa on kysyttävä ohjeet ja lupa näiden lääkkeiden antamiseen. Leirillä myös näiden lääkkeiden tulee olla rippikoulun lääkevastaavan hallussa.

M I N U N R I P P I K O U L U N I

Olin keväällä 1991 ihan normaalissa rippikoulussa, pidin sitä nuorena 15-vuotiaana itsessään selvänä. Minulla ei ollut mitään erityisvapauksia, osallistuin leirillä tasapuolisesti rasteihin, kuten kaikki muutkin riparilaiset. Opettajana toimi silloinen nuorisopastori.

Syksyllä 1990 ilmoittauduin hiihtolomariparille sen takia, kun tiedän, että jos se olisi ollut keskellä heinäkuuta, ensinnäkin mitä muuta ohjelmaa olisi ollut sen vuoden heinäkuulle, toiseksi halusin että äidillä juhlien järjestelijänä olisi sitten vuoden 1991 konfirmaatiojuhlat tehty. Sen jälkeen koko talvi 1990-1991 keräilin merkkejä keräilypassiin, 3 kirkollista toimitusta, 3 jumalanpalvelusta, 1 palvelustehtävä ja 1 kinkerit.

Konfirmaatiolauluina oli kirkossa huhtikuussa 1991 lapsuuden usko ja toisena sieluni janoaa jumalaa. Rippileirillä oli normaalit leirin aikataulut ja säännöt, ne koski kaikkia, minuakin.

- Rippikoululainen vm. -91 -

4.4. Rippikoulun päiväohjelman rakentaminen

Päiväohjelmia voi olla monenlaisia. Jokaisella rippikoulun päivällä on hyvä olla oma teemansa. Teema näkyy tavalla tai toisella kaikissa päivän tilanteissa, aina aamukirkosta iltahartauteen. Yksi mahdollinen tapa hahmottaa leirijakson päiväteemoja on kolminaisuus – yksi päivästä on omistettu Luojalles, yksi Jeesukselle ja yksi Pyhälle Hengelle. Tällöin leiripäivien aiheeksi jää vielä aloituspäivä ja viimeisenä päivänä kerrataan keskeiset asiat yhdessä ja pidetään kirkossa konfirmaatioharjoitus. Tutustumisviikonlopun teemana taas voi olla kaste ja jumalanpalvelus. Toinen usein käytetty malli on rakentaa rippikoulun kokonaisuus kirkkovuoden mukaan (juhannus – jouluk – pääsiäinen – helluntai).

Päiväohjelmassa tauoilla on suuri merkitys – liian kiire ei saa olla. Rippikoululaisten erilaisille rytmeille täytyy antaa tilaa. Yksi hotkaisee lounaansa vartissa, toisella siihen menee aikaa tunti. Samalla tavalla myös annetuista tehtävistä suoriudutaan hyvin erilaisessa aikataulussa. Tavoitteena on, että jokainen saa toimia rauhassa, että ketään ei koko ajan hoputeta – ja toisaalta, että nopeimmilla riittäisi tarpeeksi touhua.

J U K A N K O K E M U K S I A R I P P I K O U L U S T A

Mitä tehtiin?

"Nostettiin lippu ja saunottiin. Sitten oli aamukirkko ja tehtiin iltapäivällä kansiota."

Mikä oli kivaa?

"Laulaminen."

Mitä jäi mieleen?

"Isä meidän rukous ja oma kastetilaisuus."

Rippikoululaisten oppimistyylien kartoittaminen jo ennakolta auttaa opetuskokonaisuuksien valmistamisessa. Joku hahmottaa helpommin, kun tietää kokonaisuuden otsikon, toinen tarvitsee yksityiskohtaiset toimintaohjeet.

Kehitysvammaiselle on usein tärkeää tietää, mikä on päivän kulku ja mitä tapahtuu seuraavaksi. Jokaisella riparilla on myös niitä nuoria, joille muutokset ovat vaikeita. Siksi seinällä – ja mielellään myös nuorille jaettuna – tulee olla symboli-

M I I K A N K O K E M U K S I A R I P P I K O U L U S T A

Mitä tehtiin?

"Pelattiin tuolijalkapalloa, askarrettiin ja nukuttiin."

Juottiin kahvia ja laulettiin."

Mikä oli kivaa?

"Laulaminen."

Mitä jäi mieleen?

"Tuolijalkapallo, laulaminen ja isoset."

kuvitettu päiväohjelma, joka on sen verran yleisluontoinen, että muutoksia siihen ei juuri tule.

Herääminen, ruokailut ja iltapuuhat luovat päivälle riittävän rungon – siinä välissä tapahtuu sitten monenlaista muuta. Ryhmästä löytyy aina niitä nuoria, joille on tärkeää kääntää kuvia päiväohjelmassa nurin päin sen merkiksi, että tietty puuha on hoidettu. Tämän takia kuvat voi kiinnittää päiväohjelmaan vaikka sinitarralla. Näin myös sellainen nuori, joka ei tunne kelloa, voi tarkistaa päiväohjelmasta, missä mennään. Päiväohjelmassa voi hyödyntää myös symbolikuviiin liittyviä päivien värejä, jotka ovat monelle rippikoululaiselle koulusta tuttuja (ks. kappale 3.5.).

Lounaan jälkeen kannattaa yleensä varata aikaa päivälevolle, jonka jokainen leiriläinen viettää omassa huoneessaan ottaen vaikka päivätorkut tai kuunnellen musiikkia. On hyvä, että päivän yhdessäolo ja touhuaminen katkeaa edes kerran.

J E M I N A N K O K E M U K S I A R I P P I K O U L U S T A

Mitä tehtiin?

"Kansio."

Mikä oli kivaa?

"Makkaran ja lättyjen paisto."

Mitä jäi mieleen?

"Laululeikit."

Samalla avustajat saavat myös oman lepohetkensä päivälevon valvojia lukuun ottamatta. Päivälepoon on mahdollista yhdistää myös yhteinen rentoutushetki, jossa maataan luokkasalissa tms. patjojen ja tynyjen päällä ja kuunnellaan rauhallista rentoutusmusiikkia. Samalla voidaan lukea Selkoraamattua tai päivän teemaan liittyviä kertomuksia.

Oppimistuokioita ei kannata sitoa liian tiukkoihin aikarajoihin: yhdessä työskennellään sen aikaa, kun aiheeseen kuuluu, ja sitten sovitaan yhdessä vaikkapa niin, että "nyt on puolitoista tuntia aikaa ja kaikki halukkaat voivat lähteä uimaan. Viideltä mennään päivälliselle."

Päiväohjelmaa rakennettaessa tulee huomioida käytettävissä olevat tilat. Jos käytössä on erillinen kappeli, siirtymä suoraan iloisesta iltahartauksesta rauhalliseen iltahartauteen onnistuu todennäköisesti hyvin. Jos taas hartautta pitäisi jatkaa samassa tilassa, hiljentyminen ei välttämättä onnistu. Kannattaa siis harkita iltapalan syömistä ohjelmien välissä.

Jokaiseen päivään varataan aikaa myös työntekijöiden ja avustajien / isosten yhteiseen iltapalaveriin.

Seuraavassa esimerkkejä rippikoulun päiväohjelmista.

KLO	SUNNUNTAI	MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIIKKO	TORSTAI	PERJANTAI
TEEMA		RIPARIN ALOITUS	JUMALA	JEESUS	PYHÄ HENKI	KERTAUS
8.00			Herätys	Herätys	Herätys	Herätys
8.30		Aamupala	Aamupala	Aamupala	Aamupala	Aamupala
		Klo 10: Nuoret saapuvat, majoittuminen.	Kirkkokohteki	Kirkkokohteki	Kirkkokohteki (ehtoollinen)	Kirkkokohteki (ehtoollinen)
		Tervetuloa riparille!	Musiikkihetki	Musiikkihetki	Musiikkihetki	Kertauspolku
		Raamattu	Luominen	Jeesuksen elämä ja opetukset	Pyhä Henki	Riparikansio loppuun, pakkaaminen
12.00		Lounas	Lounas	Lounas	Lounas	Lounas
		Siesta	Siesta	Siesta	Siesta	
		Rukous (tauko)	Minä olen ihme! (tauko)	Ehtoollinen (tauko)	Oma seurakuntani (tauko)	Klo 13: Lähtö kirkolle Albojen sovitus, konfirmaatioharjoitus.
14.30		Välipala	Välipala	Välipala	Välipala	Klo 15: Nuoret kotiin!
		Helmihetki: Rukous (tauko)	Helmihetki: Jumala (tauko)	Helmihetki: Jeesus (tauko)	Helmihetki: Pyhä Henki (tauko)	
17.00		Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	
		Riparikansio	Riparikansio	Riparikansio	Riparikansio	
	klo 18: Työntekijät saapuvat.	Iltaohjelmaa	Iltaanuotio, letut	Saunat	Iltaohjelmaa	
		Iltaohartaus	Iltaohartaus	Iltaohartaus	Iltaohartaus	
	Iltaapala	Iltaapala	Iltaapala	Iltaapala	Iltaapala	
		Iltaohartaus	Iltaohartaus	Iltaohartaus	Iltaohartaus	
21.00		Iltaohartaus	Iltaohartaus	Iltaohartaus	Iltaohartaus	
22.00		Hiljaisuus	Hiljaisuus	Hiljaisuus	Hiljaisuus	

1. SAAPUMINEN

2. ALOITUS

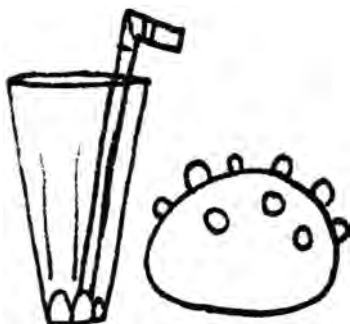
3. RUOKAILU

4. PÄIVÄLEPO

5. PÄIVÄMEHU

6. OPPIMISTUOKIO

7. ASKARTELU

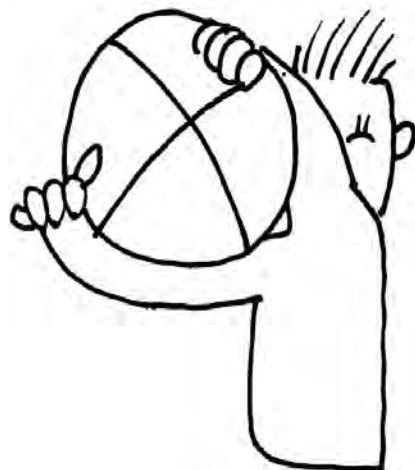
8. LAULUHETKI

9. RUOKAILU

10. PELAAMISTA

11. ILTAPALA, ILTAHARTAUUS

12. NUKKUMAAN

5. RIPPIKOULUN SISÄLTÖ JA OPPIMISKOKONAISUUDET

5.1 Elämä – usko – rukous

Rippikoulun sisällössä kulkevat limittäin ja rinnakkain teemat elämä, usko ja rukous. Tämä kolmijaottelu nousee suoraan katekismuksesta, jonka kolme pääosaa ovat kymmenen käskyä, uskontunnustus ja Isä meidän -rukous. Jokaisessa rippikoulupäivässä – ja oikeastaan jokaisessa oppimiskokonaisuudessa – tulee siis olla aineistoa kaikista näistä osa-alueista: nuoren elämäntodellisuuden pohjalta käsitellään yhteistä uskoa rukouksen hengessä. Jokaista kokonaisuutta lähestytään siis kolmesta toisistaan täydentävästä näkökulmasta.

Tässä luvussa esitellään toteutusmalli oppimiskokonaisuuksille, joissa käydään läpi erityisrippikoulun keskeisintä sisältöä. Opetuksen tukena käytetään kirjaa *Usko ja elämä*, jonka sivuille teksteissä viitataan. Käytännössä yksityiskohtaiset opetuskokonaisuussuunnitelmat tulee tehdä aina kulloinenkin toteutustilanne ja rippikouluryhmän erityisluonne huomioon ottaen. Alla olevaa kokonaisuutta täydennetään ja muokataan siis tapauskohtaisesti. Lisää aineistoa ja oppimiskokonaisuusideoita löytyy esimerkiksi myöhemmin luvusta 7.

5.2 Rippikoulun aloitus

TUTUSTUMINEN

Turvallinen ympäristö tukee oppimista, epävarmuus estää sitä. Siksi rippikoulun alussa on tärkeää varata aikaa siihen, että ihmiset ja käytössä olevat tilat tulevat kaikille tutuiksi. Kehitysvammainen nuori ei ole välttämättä itsenäistynyt samalla tavoin kuin tavallinen ikätoverinsa. Monille rippikoululeiri on ensimmäinen kokemus poissa kotoa ilman vanhempia. Se lisää jännitystä entisestään.

Erityisrippikoululaisilla voi olla vaikeuksia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Siksi täytyy kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kaikki tulevat huomatuiksi ja otetuiksi mukaan yhteiseen toimintaan. Avustajilla ja isosilla on suuri rooli ryhmähengen rakentamisessa ja sen ylläpitämisessä.

Erityisrippikoulussa tutustuminen tarkoittaa myös rippikoulupaikan tekemistä tutuksi. Mistä löytyy luokkatila, missä ovat vessat? Minne mennään syömään ja kuinka siellä toimitaan? Tiloihin tutustumiseen kannattaa käyttää runsaasti aikaa erityisesti silloin, jos ryhmässä on sokeita tai heikosti näkeviä nuoria tai nuoria, joilla on vaikeuksia liikkumisessa.

NUOREN ELÄMÄ

”Elämä – Usko – Rukous” -jaottelun mukaan jokaisessa rippikoulun oppimiskokonaisuudessa on mukana aineistoa näistä kolmesta korista. Rippikoulun alkupuo-

lelle kuuluu kuitenkin oppimiskokonaisuus, jonka erityisenä aiheena on nuoren oma elämä. Siinä jokainen voi tehdä lehtileikkeistä ja piirroksista kollaasin, johon tulee mukaan nuoren elämän tärkeitä aiheita, harrastuksia, nuoren ominaisuuksia ja vahvuuksia sekä kiinnostuksen aiheita. Jos ryhmän nuoret pystyvät eteenpäin suuntaavaan ajatteluun, tehdään sen jälkeen toinen vastaava työ, jossa nuori kuvaa elämäänsä 15 vuoden kuluttua. Näiden teosten ääressä voidaan keskustella, miten jokainen elämä on Jumalan luomaa, Jumala on antanut meille erilaisia vahvuuksia ja mukavat harrastuksetkin ovat Jumalan lahjoja meille ihmisille. Tulevaisuuden suunnittelu ja haaveilu taas mahdollistaa puheen johdatuksesta ja rukouksesta. Niinpä teoksia voidaan käyttää virikeaineistona leirikirkossa tai iltahartaudessa.

RIPPIKOULU ON KASTEOPETUSTA

Rippikoulua käydään, koska rippikoululainen on kastettu (tai hänet kastetaan rippikoulun päätteeksi). Rippikoulussa opiskellaan yhdessä sitä, mitä kaste merkitsee. Rippikoulu päättyy konfirmaatioon, jossa muistetaan kastetta ja uskontunnustuksessa tunnustaudutaan ja turvaudutaan kasteessa saatuihin lahjoihin. Kaste ja konfirmaatio elävät siis vahvasti rinnakkain rippikoululaisen maailmassa.

Kastetta käsitellessä olisi hyvä, jos rippikoululaisilla olisi mukanaan valokuvia tai muita muistoja omasta kastejuhlastaan. Lisäksi paikalle otetaan muuta kasteeseen liittyvää rekvisiittaa (kastemekko, kastekynttilä, valkoinen liina, kastemalja, vauvanukke yms.). Niiden avulla keskustellaan ja muistellaan, mitä kastejuhlassa tapahtuu. Joku rippikoululainen on saattanut olla myös lähiaikoina kastejuhlassa, joten näistä konkreettisista muistoista on hyvä lähteä liikkeelle.

Luetaan *Usko ja elämä* -kirjasta kohta ”Kaste” s. 56. Keskustellaan, mitä tekstissä kerrotaan kasteesta.

Ensimmäisessä kappaleessa puhutaan kastesanoista ja kastevedestä. Rippikoululaiset voivat kertoa, missä tilanteessa tarvitaan vettä: juomavetenä, pesuvetenä jne. Kastemaljaan laitetaan vettä, joten kastekin on eräänlainen pesu. Kasteessa Jumala pesee meidät. Kasteessa tullaan Jumalan silmissä hienoksi ja kelpaavaksi. Tulemme juhlauntoon! Siksi kasteessa käytetään valkoista kastemekkoa (puetaan mekko nukan päälle).

Kaste on Jumalan lahja ja Jumala kutsuu jokaisen nimeltä. Kasteen lahja on annettu jokaiselle hänen omalla nimellään. Keskustellaan rippikoululaisten nimistä ja siitä, että Jumala tuntee heistä jokaisen.

Meistä tulee Jeesuksen seuraajia. Kastettu on siis Jeesuksen opetuslapsi – valon lapsi. Sitä kuvaa kastekynttilän sytyttäminen. Rippikoululaiset voivat sytyttää oman tuohuskynttilänsä hiekka-astiaan tai puusta tehtyyn ristiin.

Jumala lupaa, että hän on kanssamme joka päivä. Siksi tulevassa konfirmaatiossa nuorten päällä on valkoinen alba. Sekin on eräänlainen kastemekko. Jumala on kanssamme edelleen rippikouluiässä ja joka päivä sen jälkeenkin. Kaste kertoo, että Jumalan siunaus on kanssamme. Siksi kastettava siunataan. Hänen puolestaan rukoillaan ja hänen elämäänsä toivotaan kaikkea hyvää. Konfirmaatiossa konfirmoitavat jälleen siunataan. Opetustilanne voidaan päättää yhteiseen rukoukseen. Lisäksi jokainen rippikoululainen voidaan siunata ja hänelle voidaan laulaa *Kun Jumala sanallaan* (Lasten virsi 112).

Ryhmän luonteesta riippuen tätä kokonaisuutta voi painottaa joko keskustelemmaksi tai aistielämyksiin panostavaksi (veden, nuken, kastemekon yms. tunnustelu). Kaste-aiheen käsittelyyn voidaan liittää myös draamallisia aineksia. Tällöin jokaiselle ryhmän jäsenelle voidaan nimetä oma ”rooli” kastejuhlassa.

5.3 Rippikoulun trinitaarinen sisältö

Luominen

Luomista käsittelevään oppimiskokonaisuuteen on hyvä varata runsaasti aikaa. Rippikoululaisen oma elämä ja ympäröivä luonto tarjoavat luontevan lähtökohdan aiheen käsittelylle. Oma elämä ja kaikki, mitä ympärillämme näemme, ovat Jumalan lahjaa ja luomistytöitä. *Usko ja elämä* -kirjan sivulla 24 näitä luetaan lyhyesti. Näistä lahjoista voidaan keskustella (millaisia Luojan lahjoja tulee mieleen, mikä on kenellekin tärkeintä jne.) ja niitä voidaan käsitellä erilaisissa askarteluissa (piirroksat, kollaasit lehtileikeistä ym.).

Luomiskertomuksesta saadaan teema rukousvaellukseen, jossa päivä kerrallaan käydään läpi luomiskertomuksen sanomaa. Luontoretellä voidaan valokuvata luonnon ihmeitä tai etsiä erilaisia kasveja, eläimiä, joita on kuvattu rippikoululaisille jaetussa paperissa. Luonnon materiaaleista rippikoululaiset voivat vaikka ryhmittäin luoda oman taideteoksensa. Kehitysvammaiset pitävät usein kovasti eläimistä. Jos rippikoulun aikana on mahdollista tehdä retkiä, on esimerkiksi jokin kotieläintila, hevostalli tai vastaava luomisteeman kannalta antoisa kohde.

Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen. Muovailuvahasta voidaan askarrella oma kuva. Jumalan kuvana meidän tehtävämme on tehdä hyvää toisille ihmisille ja toimia Jumalan apulaisina. Niinpä Jumala antoi meille tehtäväksi ”viljellä ja varjella maata”. Sitä muistellen voidaan kylvää kukkaruukkuihin rairuohoa (esim. esi-idätetty vilja itää nopeammin), jota hoidetaan leirijakson aikana.

Eri tilanteissa rukouselämä voi kulkea mukana rukousten ja laulun myötä. Luonnon ihailu ja hiljaisuus voi myös toimia rukouksena. Luomisen teemoja, valmiita askarteluja ja opiskeltuja asioita voidaan sitten koota yhteen päivän jumalanpalveluksessa.

Lunastus

Lunastusta voidaan opiskella Jeesuksen elämän ja siihen liittyvien juhlien kautta (joulu, pitkäperjantai ja pääsiäinen). Erilaiset näihin juhliin liittyvät tavat, tottumukset ja juhlimisen muodot antavat ainesta käsitellä, miten nämä rippikoululaisen elämästä tutut asiat ilmentävät kristillistä uskoa.

Usko ja elämä -kirjassa Jeesuksesta puhutaan erityisesti uskontunnustuksen yhteydessä sivuilla 26–31. Tekstikohtia luettaessa voi rippikoululaisilta kysyä, mihin juhlapyhiin nämä tekstit liittyvät. Samalla keskustelua on helppo johdatella erilaisiin juhlien viettotapoihin, niiden merkityksiin ja niihin tapahtumiin, joita kyseisenä pyhänä muistellaan. Esimerkiksi joululaulut ja pääsiäislaulut kuuluvat erottamattomasti näihin juhliin – ja samalla rippikoulun oppimiskokonaisuuksiin!

Juhlapyhistä aukeaa luontevasti mahdollisuuksia askarteluihin, kuten joulukortin ja pääsiäiskoristeiden tekoon. Väistämättä esille nousevia joulupukkiteemoja ei pidä tyrmätä eikä myöskään liikaa korostaa, mutta keskustelun voi kääntää ajatuksen seimen lapsesta joulun lahjana ja Jumalan antamasta tärkeimmästä joulu- lahjasta. Pääsiäistavoista taas virpominen, tiput ja pääsiäismunat johtavat suoraan pääsiäisen kristilliseen sisältöön.

Lunastukseen liittyen *Usko ja elämä* puhuu paljon synnistä (erityisesti s. 27). Synti on mahdollisesti vieras käsite rippikoululaisille. Helpoiten käsitettävä se on väärinä tekoina ja rikkomuksina. Kymmenen käskyn pohjalta (*Usko ja elämä* s. 7–17) voidaan keskustella niistä Jumalan tahdon vastaisista ajatuksista, sanoista ja teoista, joita me kaikki väistämättä teemme. Kymmenen käskyä – ja niiden rikkominen – antavat myös aineistoa erilaisiin ryhmissä tehtäviin pikkunäytelmiin.

Synnin olemusta voi kuvata myös ”Mahdoton rata”-tehtävällä. Maahan on piirretty esimerkiksi hyppynaruilla käytävä, joka kuvaa ihmisen elämää. Käytävän molemmin puolin on aseteltu kymmenen palloa tms. Rippikoululaisten tehtävänä on vuorollaan poimia näitä esineitä koriin. Radan ulkopuolelle ei saa koskea, ei astuen eikä maasta kädellä tukea ottaen. Onnistuessaan tämä kuvaa niitä Jumalan tahdon mukaisia hyviä tekoja, joita kymmenen käskyäkin ohjaa tekemään. Osa esineistä on kuitenkin niin kaukana, että niitä on mahdotonta saada poimittua. Liikuntarajoitteisten (esim. pyörätuolia käyttävien) rippikoululaisten kohdalla ohjaaja pitää vastaavalla etäisyydellä kädessään näitä esineitä, jolloin he voivat yrittää kurotella esineitä samalla tavalla kuin muutkin. Tehtävästä keskusteltaessa tullaan siihen tulokseen, että samoin käy myös meidän elämässämme, kukaan ei pysty toimimaan aina oikein. Me kaikki teemme virheitä, syntiä. Siksi me kaikki tarvitsemme Jumalan apua – Jeesusta.

Synti on kuitenkin enemmän kuin pelkkiä vääriä ajatuksia, sanoja tai tekoja. Synti on epäuskoa, eroa Jumalasta. Synti on meidän kyvyttömyyttämme löytää oikeaa tietä, tietä Jumalan luo. Tätä ”möykkyä” voidaan kuvata kivellä, jollaisen jokainen voi hakea lähimaastosta. Kylmä, kova ja painava kivi voi kuvata sitä synnin taakkaa, jota kannamme mukanaamme. Siksi Jumala lähetti Jeesuksen kantamaan meidän taakkojamme. Sen merkiksi jokainen voi heittää kiven – synnin taakan – lähistöltä löytyvään järveen, ojaan tai mereen.

Jeesuksen syntymäjuhlaa vietettäessä, hänen tekojaan ja opetuksiaan muisteltaessa sekä pitkäperjantain ja pääsiäisen äärellä voidaan siis toistuvasti palata ajatuksen, että Jeesus tuli valmistamaan tien Jumalan luo. Hän toi Jumalan rakkauden meidän elämäämme. Siispä ”Jeesus on meidän Herramme” (*Usko ja elämä* s. 27).

Toiminnallisesti tätä kaikkea kuvattaessa Jeesuksen elämä tarjoaa mahdollisuuden tehdä pieniä näytelmiä. Yksinkertaisen risti-askartelun – vaikkapa metsän kuivuneista oksista – myötä voidaan viivähtää pitkäperjantaissa. Pääsiäiseen taas liittyy luontevasti rairuoho, joka on voitu kylvää aikaisemmin luomista käsiteltäessä.

Myös jo aiemmin muovailuvahasta muotoiltu omakuva voidaan ottaa kuivuneena uudestaan esille. Kuva kyllä ilmentää omalla tavallaan Jumalan luomisen kauneutta, mutta vielä se on vähän harmaa ja tylsän värinen. Tällaisena se ei vielä kuvaa Jumalan suunnitelmaa. Siitä puuttuu pääsiäisen väriä ja iloa. Ylösnousemuksen ihme toi uudelleen esiin sen, mitä Jumala oli suunnitellut ihmisten osalle. Siksi oma kuva voidaan värittää pääsiäisen ilon väreillä.

Pyhitys

Rippikoululaisilla on yleensä vain vähän mielikuvia Pyhästä Hengestä. Yksi tapa lähestyä asiaa on ristinmerkki. Jumalanpalveluskin alkaa ristinmerkillä, jota tehdessä pappi laulaa tai sanoo ”Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen”. Rippikoululaisten kanssa keskustellaan, ketä tässä tarkoitetaan Isällä ja ketä Pojalla. Taivaan Isä, Jeesus ja Pyhä Henki kuuluvat siis yhteen. Kaikki he näyttävät ja kertovat meille jotain Jumalasta. Tämän keskustelun yhteydessä opetellaan yhdessä tekemään ristinmerkki.

Usko ja elämä -kirja kertoo sivulla 32 tärkeitä asioita siitä, mitä Pyhä Henki tekee. Tämän kuvauksen mukaisesti voidaan tehdä kolmen rastin rata Pyhästä Hengestä.

Radan ensimmäisessä kohteessa on pöytä, jolla on esimerkiksi krusifiksi ja kynttilä. Pyhä Henki lahjoittaa uskon Jeesukseen. Lauletaan virsi *Kosketa minua, Henki* (125: 1, 2). Toisessa kohteessa on iso punainen sydän. Pyhä Henki auttaa rakastamaan Jumalaa ja toisia. Leikataan ja liimataan A4-paperille punaisesta paperista sydämen kuva. Samaan askarteluun voidaan kirjoittaa tai piirtää, miten voimme ilahduttaa toista ihmistä tai Jumalaa – miten siis voimme rakastaa heitä. Myöhemmin tämä askartelu lisätään omaan kansioon. Lauletaan virsi 125: 3, 4. Kolmannessa kohteessa on Raamattu ja pelastusrengas. Jumala haluaa auttaa meitä. Pyhä Henki auttaa luottamaan Jumalan lupauksiin. Lauletaan virsi 125: 5. Lopuksi luetaan *Usko ja elämä* -kirjan sivu 32.

5.4 Kohti konfirmaatiota

Rippikoulu tarjoaa rakennusaineita, jotta nuori voi omassa elämässään kokea uskon ja rukouksen elämää kantavana voimana. Rippikoulu on siis prosessi. Monissa tavallisissa rippikouluissa käytetään oppimispäiväkirjaa välineenä prosessin eteenpäin viemiseksi. Luvussa 3.5 mainittu rippikoulukansio voi toimia paitsi rippikoulumuistojen tallettajana myös nuoren omana oppimispäiväkirjana. Kirjoittamisen lisäksi täytyy olla mahdollisuus piirtää päivän tärkeitä asioita ja käyttää esimerkiksi hymynaamoja omien tuntemusten kertomiseen. Avustajat voivat olla apuna kansion tekemisessä. He voivat haastatella nuoria ja kirjata talteen ajatuksia ja kokemuksia päivän aikana opitusta.

Vastaavasti rippikoulun loppuvaiheessa voidaan kysellä kirjallisesti tai toiminnallisesti, mitä nuoret ovat pitäneet rippikoulusta, millaisia asioita heille tulee mieleen uskosta ja Jumalasta sekä mikä heitä on kenties jäänyt askarruttamaan. Loppukerta voidaan rakentaa myös vaikkapa rastiradan muotoon.

Rippikoulu kokonaisuudessaan, ja erityisesti sen päätösjakso, tähtää kohti konfirmaatiota. Siihen tulee valmistautua hyvin. Rippikoulun jumalanpalvelustilanteet ovat samalla konfirmaatio-opetusta. Siksi niissä kannattaa pitää esillä samoja rukouksia, virsiä, musiikkia ja muita elementtejä, joita konfirmaatiossa tullaan käyttämään.

Ehtoollisopetusta on syytä antaa konkreettisesti ehtoollisaineisiin tutustuen ja niitä maistaen. Ehtoollisen vietto rippikoulun aikana kuuluu myös konfirmaatio-opetukseen. Konfirmaatiokirkossa pidettävässä konfirmaatioharjoituksessa käydään juhlan kulku läpi yksityiskohtaisesti ja konkreettisesti. Harjoitusten jälkeenkin voidaan tulevaa tilannetta työstää rippikoululaisten kanssa kuvien, piirrosten ja konfirmaation käsiohjelman avulla.

Konfirmaation keskeisiä asioita ovat ehtoollisen vietto ja nuorten siunaaminen. Ehtoollinen on jokaisen kristityn matkaeväs. Nuoria voi kannustaa tulemaan ehtoolliselle mahdollisimman usein. Siunaus taas on asia, joka sisältyy jokaiseen jumalanpalvelustilanteeseen. Konfirmaatiossa nuoret kuitenkin siunataan erityisen konkreettisella tavalla, kuten taannoin kastejuhlassa. ”*Usko ja elämä* -kirjan sivun 66 tekstin avulla voidaan keskustella, mitä tämä Jumalan siunaus on. ”Siunaus on kaikkea hyvää... Jumalan apua, varjelusta ja huolenpitoa.” Nuoret piirtävät tai

kirjoittavat, mitä on se hyvä, mitä Jumala voi meille antaa. Tämä voi tapahtua paperille, johon on valmiiksi monistettu ääriviivoina risti, sydän ja ankkuri. Nämä värittämällä motorisesti kömpelömpikin nuori voi tehdä saman tehtävän. Samalla ”usko, toivo ja rakkaus” ohjaavat ajattelemaan Jumalan antamaa siunausta myös ei-materialistiselta pohjalta.

Konfirmaation jälkeen nuori on täysivaltainen seurakuntalainen. Toivottavaa olisi, että konfirmaatio voisi olla myös erityisnuorelle jonkun uuden alku eikä vain rippikoulun loppu. Tavoitteena on, että rippikoululainen on kasvanut ja vahvistunut siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on kastettu.

6. MUSIIKKI JA JUMALANPALVELUSELÄMÄ RIPPIKOULUSSA

6.1 Erityisrippikoulun musiikki

Kaikissa rippikouluissa musiikilla on keskeinen rooli. Yhteinen laulaminen ja musisointi luovat iloa ja yhteyttä sekä auttavat rippikoulun oppisisältöjen hahmottamisessa. Yksi lyhyt ja ytimekäs laulu voi sisältää kokonaisen opetuskokonaisuuden ja vieläpä mieleen jäävässä muodossa.

Oppisisältöjen tiedollinen hahmottaminen ei ole kaikille mahdollista. Musiikki löytää sinne, minne sanat tai muut kommunikaation keinot eivät yllä. Juhla- pyhiin liittyvät laulut kantavat juhla-aikojen tunnelmaa ja sanomaa. *Tiellä ken vaeltaa* ja *Nyt sytytämme kynttilän* vievät adventtiin, *Enkeli taivaan* ja *Heinillä härkien kaukalon* jouluun. *Lensi maahan enkeli* on yhtä kuin pääsiäinen. Yhtenäiskulttuurin vähittäinen murtuminen tosin luo haasteen. Minkälainen musiikki ja mitkä laulut liittävät tämän päivän nuoret kirkkovuoteen tai kirkollisiin toimi- tuksiin?

Erityisrippikoulussa musiikinopetus liittyy kiinteästi muihin opetuskokonaisuuksiin. Varsinaista kirkkomusiikin opetusta ei tarvita. Musiikkitunnit voivat olla pikemminkin lauluhetkiä, jolloin virsiä ja lauluja soitetaan ja lauletaan ja musiikista nautitaan yhdessä. Jumalanpalvelusmusiikki tulee tutuksi jumalanpalvelusta säännöllisesti vietettäessä. Musiikki tukee ja syventää muuta oppimista ja pitää mielet virkeinä. Musiikki saa olla läsnä kaikkialla.

Jumalanpalvelukset ja hartaudet, opetustilanteet, iltaohjelmat ja vapaa-aika luovat kaikki mahdollisuuksia yhteiseen lauluun ja soittoon. Jos rippikoulussa on erillisiä ryhmiä, saavat musiikkihetket olla yhteisiä. Samat laulut puhuttelevat eri tavoin kaikenlaisia ihmisiä.

Rytmi on kaikille yhteistä. Rytmisoittimia voivat soittaa hekin, joille melodiasoit- tinten hallinta on vaikeaa. Rytmisoittimet mahdollistavat kokonaisvaltaisen osal- listumisen musiikkiin myös heille, joille laulaminen on hankalaa tai mahdotonta. Kaikessa musisoimisessa on tosin otettava huomioon, että osa erityisrippikoululai- sista on ääniyliherkkiä, eivätkä siedä voimakkaita, yllättäviä ääniä.

Toisto on tärkeää. Usein olemme tottuneet laulamaan laulut säkeistö kerrallaan alusta loppuun saakka. Säkeistöjä on kuitenkin hyvä kerrata mielin määrin. Uu- desta laulusta voi laulaa saman säkeistön vaikka kolme kertaa peräkkäin. Näin uu- det laulut tulevat tutuksi niillekin, joille lukeminen on hidasta tai mahdotonta. Ja mikä estää laulamasta tuttujakin lauluja säkeistöjä kerraten? Säestettäessä jokaiseen kertaukseen voidaan vaikka käyttää eri (rytmi)soittimia.

Yhdessä laulaessa kaikki saavat laulaa tavallaan, omalla äänellään ja omilla tai- doillaan. Silti on hyvä joskus opetella myös musiikillista ilmaisua. Sama laulu voi- daan laulaa ensin tavallisella voimakkuudella, sitten aivan hiljaa. Eri säkeistöissä voidaan ottaa tekstinkin mukaan mitä erilaisimpia tehokeinoja käyttöön. Ihmis- ääni ja -keho taipuvat moneen.

Musiikki ei ole vain laulua ja soittoa. Musiikki liikuttaa. Kaikenlaiset koreografiat, hyppyt, pomput, tanssit, tömistykset ja taputukset ovat rippikoulussakin sallittuja ja suotavia. Laulaessa tunnelma voi vapaasti nousta kattoon ja vieläkin ylemmäs!

Konfirmaatiolaulu on yleisesti kaikkien konfirmaatiojumalanpalvelusten huippuhetki, erityisesti nuorten ja heidän omaistensa näkökulmasta. Erityisrippikoulu ei ole poikkeus. Lauluksi kannattaa valita jokin leirillä erityisen rakkaaksi ja tutuksi tullut laulu, johon voidaan opetella vielä leikki tai viittomat. Parhaimmillaan se kertoo rippikoulun tunnelmasta, oppimisesta ja yhteisestä matkasta enemmän kuin kaikki puheet yhteensä.

LAULUKIRJAT

VIRSIKIRJA

- + kaikkialla käytössä
- + tutut virret
- + monipuolisuus
- + kirkkovuosi
- paljon hankalasti ymmärrettävää materiaalia
- ei leikkilauluja
- ei lauluja iltaohjelmiin/vapaa-aikaan

LASTEN VIRSI

(toim. Mari Torri-Tuominen, Lasten Keskus 2012)

- + reippaita lauluja
- + leikkilauluja
- + kirkkovuosi
- + teemat
- paljon uutta materiaalia
- "lasten" laulukirja

LASTEN VEISUKIRJA

(toim. Risto Ranta-aho, Kirjapaja 2011)

- + tuttuja virsiä
- + veisuja, "nuorten lauluja"
- + kirkkovuosi
- vähän leikkilauluja
- nimi johtaa harhaan

NUOREN SEURAKUNNAN VEISUKIRJA

(toim. Markku Perttilä, Lasten Keskus 2015)

- + nuorten laulukirja
- + monipuolinen
- ei paljon tuttuja lauluja
- kirkkovuosiosasto suppea
- ei leikkilauluja
- vaikeita lauluja

LAULUTUULI

(toim. Pekka Kosonen, Lasten Keskus 2011)

- + tuttuja virsiä
- + reippaita lauluja
- + leikkilauluja
- + muutakin kuin hengellistä
- suppea
- osa lauluista hankalia
- ei kovin yleinen kirja

MUUT LAULUKIRJAT

Leikkilaulut, lastenlaulut, tutut popit jne.

SOITTIMET

- lyömäsoittimet; bongot, tamburiinit, marakassit, clavesit, shakerit, kaikki kilistimet ja kalistimet
- viisikielinen kantele
- kitara esim. D-duuri avovireessä
- kaikki muukin soiva, osaamisen mukaan!

KUVAPARTITUURI

Rippikoulussa mukana olevien soittimien kuvat kartongeilla, fläppitaululla tai vaikka tietokoneella, josta heijastetaan seinälle. Soitinta soitetaan, kun sen kuva on näkyvillä. Virsiä ja lauluja säestettäessä saadaan näin mukavasti vaihtelua eri säkeistöihin, kertosäkeisiin ja välisoittoihin. Esim. clavesit ja marakassit laulun 1. säkeistössä, tamburiinit mukaan kertosäkeessä, marakassit ja sadeputki 2. säkeistössä, tamburiinit ja bongot kertosäkeeseen. Ja lopussa toteutetaan kaikille yhteinen huipennus!

PERKUSSIONSINFONIA

Yksi soittaja (vaikkapa avustaja) pitää tahtia yllä ja musiikin johtaja nostaa vuorollaan tai yhtä aikaa kuvia eri instrumenteista. Mitä ylemmäksi kuvaa/kuvia nostetaan, sitä äänekämmmin soitto soi. Hauskaa ja groovaa aina!

6.2 Erityisrippikoulun jumalanpalveluselämä

Rippikouluryhmä on koolla oleva seurakunta. Jumalanpalvelus on seurakunnan elämän keskus. Jumalanpalveluksessa kaikki, niin rippikoululaiset kuin ohjaajatkin, ovat yhtä lailla Jumalan kasvojen edessä. Rippikoulun jumalanpalvelus on oikea jumalanpalvelus, ei pelkkää harjoitusta tai opetusta.

Erityisrippikoulun jumalanpalveluselämässä tulisi sitoutua kunkin seurakunnan omiin käytäntöihin ja kaavaan. Näin osallistuminen on kaikille tuttua ja turvallista. Usein ryhmä on koottu monen eri seurakunnan alueella asuvista nuorista. Tällöin on hyvä noudattaa konfirmaatiokirkon jumalanpalveluskäytäntöjä.

Vaikka rippikoululaisten, avustajien ja ohjaajien mielikuvitus yltää varmasti monenlaiseen toteutukseen, on jumalanpalveluksessa tärkeää pitää perusasiat selkeinä. Liian paljon asiaa ja tapahtumia on usein yhtä tyhjän kanssa. Avainsanoja ovat selkeys, yksinkertaisuus, konkreettisuus ja toisto, kuten kaikessa muussakin erityisrippikoulun toiminnassa.

Konfirmaation virret ja laulut kannattaa pitää jumalanpalveluksessa mukana koko rippikoulun ajan. Jokaiseen jumalanpalvelukseen löytyy varmasti paikka ainakin yhdelle konfirmaation virrelle. Aina on hyvä muistaa, ettei konfirmaatio milloinkaan ole kirkkomusiikin historian vaan konfirmoitujen ja seurakunnan juhla.

Jumalanpalveluksen valmisteluille tulisi olla riittävästi aikaa. Leirijaksolla aamu kannattaa siten aloittaa lyhyellä hartaudella ja viettää sitten jumalanpalvelusta keskellä päivää tai vasta opetuksen päätteeksi. Ihan iltapäivästä joukko voi tosin olla jo väsynyt, jolloin keskittyminen ja rauhoittuminen eivät aina onnistu.

Kirkkotila olisi hyvä olla erillään muusta toiminnasta niin, ettei oppitunteja, iltahjelmia, ruokailua eikä vapaa-aikaa ole samassa tilassa. Kaikkialla tämä ei ole mahdollista, mutta tällöin olisi tärkeää järjestää tila jumalanpalvelusta varten aina samalla tavoin. Oppituntimateriaalit ja muut vastaavat pitäisi raivata pois näkyvistä niin, että keskittyminen yhteiseen jumalanpalvelushetkeen olisi mahdollisimman helppoa. Eihän oikeassakaan kirkossa ole roskakoreja, papereita, tuoleja ja pöytiä sokin seinustoilla.

Jumalanpalvelus valmistetaan yhdessä. Ennen jumalanpalvelusta kirkkotila valmistellaan. Alttari puetaan oikeaan liturgiseen väriin, kerätään alttarikukat ja maalataan tai askarrellaan alttaritaulu. Saarnan tai tekstien yhteyteen voidaan harjoitella monenmoista näytelmää tai performanssia. Rukouksia voidaan valmistella monin tavoin. Mahdollinen musiikkiryhmä voi toimia säestäjänä, esilaulajana, esittää musiikkia tai keksiä vaikkapa ääniefektejä teksteihin.

Kun sitten seurakunta on koolla, käydään vielä lyhyesti tärkeitä asioita läpi. Mikä liturginen väri tänään on? Entä kuinka monta kynttilää palaa alttarilla? Suntio pukee liturgille alban, sytyttää kynttilät ja soittaa kelloja. Liturgi jumalanpalveluksen juontajana huolehtii, että kaikki saavat hoitaa tehtävänsä omalla vuorollaan levollisin ja rauhallisin mielin. Jumalanpalveluksen päätteeksi kiitetään kaikkia vastuutehtävissä olleita ja jos mahdollista, lähdetään kirkkokahveille!

Tuolialttarit ovat konkreettinen keino havainnollistaa jumalanpalveluksen aihetta. Kirkkotilan etuosaan rakennetaan tuolille päivän tekstin tapahtumat joko tekstin lukemisen aikana tai sen jälkeen. Tuoleilla voi käyttää kankaita, leluja, askarteluja, muovieläimiä, oikeastaan mitä vain rekvisiittaa. Tärkeää on asetella alttarit niin, että ne näkyvät kaikille. Tuolialttareista voit lukea lisää tämän kirjan luvusta 7.1.

Selkokieli on myös jumalanpalveluksen kieli. Raamatun tekstit, rukoukset, synnintunnustus ja muut vaihtuvat tekstit saavat olla aina selkokielisiä, jotta ne ovat helpommin ymmärrettäviä. Uskontunnustus ja Isä meidän -rukous taas ovat tekstejä, joiden vahvuus on pysyvyydessä ja toistossa. Niiden sisältöä toki rippikoulussa pitää avata, mutta tärkeämpää on, että niihin voi yhtyä, vaikkei sanamuotoja ymmärtäisikään.

Ehtoollisen vietto erityisrippikoulussa on ehdottoman tärkeää. On mahdoton ajatus, että rippikoululainen maistaisi öylättiä ja viiniä ensimmäistä kertaa vasta konfirmaatiossa. Makuun ja vieraaseen tilanteeseen tottuminen vie toisilta enemmän aikaa, joten on hyvä olla kärsivällinen. Ehtoollisaineisiin kannattaa tutustua ensin arkipäiväisessä tilanteessa, jossa selitetään, että kysymys on leivästä ja ruokajuomasta – tosin hieman erilaisessa muodossa kuin tavallisessa, arkisessa ruokailussa. Samalla voi kertoa kirkon ehtoollisateriasta. Kyseessä on juhla, jossa Jeesus on luvannut olla erityisellä tavalla mukana. Koska ehtoollinen on juhla, käytetään siinä myös hieman erilaisia astioita kuin tavallisella, arkisella aterialla. Niinpä samalla voidaan tutustua ehtoollispikareihin ja muihin ehtoollisen puitteisiin. Tällaisen kiireettömän, turvallisen tutustumisen jälkeen tulee rippikoulussa viettää ehtoollista kerran tai useammin. Näin konfirmaatiossa ehtoollinen on jo tuttu tilanne.

LEIRIJUMALANPALVELUKSEN RIPPI

Kirkkosalissa on pöydällä iso puuristi, jossa on kynttilän reiät. Jokaiselle jaetaan kivi. Myös papilla on kivi, jota hän tunnustelee, koputtelee: "Kivi on kova, kivi on painava, kivi on kylmä. Joskus tuntuu, että sydänkin on kuin kivi. Saamme tuoda kaikki synnit Jeesuksen ristin luo." Kaikki tuovat oman kiven ristille, jokainen asettaa kynttilän ristille. Sanotaan yhteen ääneen: "Kiitos Jeesus, kun kuolit puolestani." Sitten pappi antaa jokaiselle pienen silkkisen sydämen, jota taas tunnustellaan. "Jumala antaa kivisydämen tilalle rakkauden sydämen". Sitten puetaan rippikoululaisille alba päälle ja lauletaan jokaiselle: *Kun Jumala sanallaan* (Lasten virsi 112).

JUMALANPALVELUKSEN LAULUKIRJAT

Virsikirja, Lasten virsi, Lasten veisukirja, Nuoren seurakunnan veisukirja, Laulutuuhi. Katso laulukirjojen kuvaukset sivulta 53.

KIRKKOKANSIO AUTTAA OSALLISTUMAAN

Rippikouluni kirkkohetkissä on käytössä symbolikuvitetut kirkkokansiot, joissa käydään läpi jumalanpalvelus kohta kohdalta. Kun vietetään sanajumalanpalvelusta, ehtoolliseen liittyvät sivut käännetään kansiossa piiloon. Virsiä varten kansioon on jätetty tyhjiä sivuja.

Virsienvaihtaminen ja kansioiden pitäminen ajan tasalla vaatii jonkin verran vaivaa, mutta helpottaa jumalanpalveluksen seuraamista. Kirkkokansiot ovat nuorilla mukana myös konfirmaatiossa.

- Kehitysvammaistyön pappi -

ESIMERKKI LEIRIJUMALANPALVELUKSESTA

- kerrotaan, kuka on tänään missäkin tehtävässä
- käydään läpi liturginen väri, kynttilät jne.
- kellot soivat
- alkuvirsi
- alkusiunaus
- johdantosanat
- rippi
- (Herra armahda, Kunnia)
- kiitosvirsi
- rukous
- päivän virsi
- evankeliumi / teksti (tuolialttarin rakentaminen)
- puhe / draama jne.
- uskontunnustus
- virsi (kolehti?)
- esirukous
- Isä meidän
- ylistysvirsi
- Herran siunaus
- kirkonkellot
- kahville

ESIMERKKI LEIRIMESSUSTA

- kerrotaan, kuka tänään missäkin tehtävässä
- käydään läpi liturginen väri, kynttilät jne.
- käydään läpi ehtoollisen vietto
- kirkonkellot
- alkuvirsi
- alkusiunaus
- johdantosanat
- rippi
- (Herra armahda, Kunnia)
- kiitosvirsi
- rukous
- päivän virsi
- evankeliumi / teksti
(tuolialttarin rakentaminen)
- puhe / draama jne.
- uskontunnustus
- esirukous
- virsi (kolehti?)
- ehtoollisrukous,
asetussanat
- Isä meidän
- (Herran rauha)
- (Jumalan Karitsa)
- ehtoollisen vietto;
lauluja, musiikkia
- ylistysvirsi
- Herran siunaus
- kellot soivat
- kahville

6.3 Erityisrippikoulun hartauselämä

Jumalanpalvelusten lisäksi oppimiskokonaisuuksiin kuuluu rukousta ja hartauksellisia elementtejä. Päiväohjelmaan kannattaa sisällyttää myös erillisiä rukous- ja hartaushetkiä. Aamun voi aloittaa rukouksella, laululla ja jollain päivän aiheeseen liittyvällä lyhyellä tarinalla vaikkapa lipunnoston yhteydessä. Illalla yhteisen rauhoittumisen ja iltavirren jälkeen on turvallista käydä nukkumaan.

Hartaudetkin voivat olla moniaistisia tapahtumia. Jo kynttilän polttaminen on elämys sekä näkö- että hajuaistille. Jos jokainen rippikoululainen sytyttää oman rukouskynttilänsä, on hartaus muuttunut toiminnalliseksi.

Hartaustilanteita ja jumalanpalveluksia kannattaa havainnollistaa kuvilla ja monenlaisella rekvisiitalla. Ikonit, hartauskuvat ja rukoushelmet ovat helppoja ja luontevia valintoja hartauksien virikkeiksi. Kuvat tai esineet voivat olla erikoisia tai hauskurisiakin, jolloin ne herättävät mielenkiinnon. Samalla hyväntuulinen ja lempeä huumori jo itsessään välittää Jumalan armoa ja hyväksytyksi tulemisen kokemusta.

Tärkein havainnollistamisväline on usein hartauden pitäjä itse. Tulemalla lähelle, olemalla läsnä voi viestittää paljon enemmän kuin monella sanalla tai kuvalla. Erityisesti vaikeasti vammaisten nuorten kohdalla kosketus voi olla ainoa tapa saada kontakti. Kosketus voi välittää ruumiinkielellä jotain jumalallisesta rakkaudesta ja armahdetuksi tulemisesta – kunhan samalla muistaa, että koskettaa voi monella tavalla. Tärkeää on kunnioittaa toisen yksilöllisyyttä ja intymiteettiä.

Rukous- ja hartaushetket voivat myös toistua samanlaisina. Tuttu rakenne ja tutut laulut luovat kehitysvammaiselle nuorelle turvallisuutta ja ennustettavuutta. Samalla asioiden toistaminen auttaa oppimaan. Toisto tuo osaamisen ja oivaltamisen iloa.

LIPPULAULUJA

Virsi 492:3 Pidä meitä turvissas

Virsi 581:1 Kiitos Jumalamme

Lasse Heikkilä: Laulu Suomelle

4.säk "Nouse salkoon lippu valkoinen..." (Viisikielinen 354)

RUKOUSPOLUT

Luonteva tapa yhdistää oppimiskokonaisuuksiin rippikoulun opetussisältöä ja hartauksellisia elementtejä ovat erilaiset rukouspolut ja -vaellukset. Niissä kuljetaan ryhmässä pisteeltä toiselle. Näillä rasteilla on joitain esineitä tai kuvia, joita voidaan katsella ja tunnustella ja niistä voidaan lyhyesti keskustella. Sen jälkeen lauletaan jokin laulu sekä luetaan jokin rukous ja / tai raamatunkohta. Laulu voi toistua joka rastilla samana tai sitten voidaan valita laulu, jonka eri säkeistöt sopivasti tuovat teemaan uusia puolia. Rukouspolkuihin löytyy ideoita tämän oppaan luvusta 7.2.

7. IDEOITA RIPPIKOULUN OPETUKSEEN JA HARTAUSELÄMÄÄN

Luvussa 5 esiteltiin pelkistetty malli erityisrippikoulun toteutuksesta. Tähän lukuun on koottu lisää ideoita erilaisista opetuskokonaisuuksista ja hartaushetkestä, joiden avulla tuota kokonaisuutta voi muokata ja täydentää. Jokainen erityisrippikoulu on aina ohjaajiensa ja rippikoululaistensa näköinen kokonaisuus. Siksi rippikoulun ohjelma vaihtelee aina jonkin verran. Tämän luvun kokonaisuuksista voit poimia niitä helmiä, jotka sopivat omaan rippikouluusi ja keksiä vielä itse lisää!

Monet opetuskokonaisuuksista ovat jollakin tapaa toiminnallisia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että erityisrippikoulun pitäisi olla erilaisten menetelmien ja toteutustapojen jatkuvaa ilotulitusta. Rippikoulussa tarvitaan aikaa myös rauhalliseen pohdiskeluun, yhteiseen keskusteluun ja asioiden sulatteluun. Yksi hyvin toteutettu toiminnallinen oppimiskokonaisuus antaa parhaimmillaan ajattelemisen- ja keskustelunaihetta koko päiväksi.

Otsikoiden alle on listattu tarvikkeet, joita opetuskokonaisuuden tai hartaushetken toteuttamiseen tarvitaan. Se helpottaa valmistautumista. Listoihin kannattaa kuitenkin suhtautua rennosti ja soveltaen: jos ei juuri tuota tarviketta ole, niin käytetään mitä kaapista löytyy.

Tähän oppaaseen kootun aineiston lähtökohtana on ollut lievästi ja keskiasteisesti kehitysvammaisille nuorille suunnattu erityisrippikoulu, mutta monet ideat soveltuvat sellaisenaan tai yksinkertaistettuina myös vaikeasti kehitysvammaisten nuorten olemuskieliseen rippikouluun.

Lisää vinkkejä erityisrippikoulun opetukseen ja hartauselämään löydät Sakastisivuilta löytyvästä ideapankista. Pankkiin voit tallettaa myös omat oivalluksesi muiden hyödynnettäväksi.

7.1 Menetelmiä

LATTIAKUVAT

Lattiakuvamenetelmän juuret ovat Saksassa ja Suomeen menetelmää on ollut tuomassa Aulikki Mäkinen, joka on kirjoittanut aiheesta kolme kirjaa.

Menetelmän perusajatus on, että ryhmä toimii piirissä ja piirin keskelle lattialle rakentuu yhteinen kuva. Kuva voi liittyä raamatunkertomukseen tai -henkilöön tai johonkin erityiseen teemaan (esimerkiksi kaste, jouluk). Kuva kasvaa ja muotoutuu sitä mukaa, kun kerronta etenee. Jokainen ryhmäläinen osallistuu kuvan tekemiseen, ohjaa ja ei koskaan rakenna kuvaa yksin. Osanottajien ajatukset ja tunteet näkyvät valmiissa kuvassa – jokainen kuva on siis ainutlaatuinen, juuri sen kertaisen ryhmän luomus.

Lattiakuvamenetelmässä pyritään myös monipuoliseen ilmaisuun: lattiakuviin liittyy niin sanallista, kehollista kuin kuvallistakin ilmaisua. Menetelmä hyödyntää myös monia aisteja: kuvaa tehdessä voi katsella, kuunnella, koskea ja liikkua. Menetelmään voi tutustua lukemalla Aulikki Mäkinen kirjat *Lattiakuvat 1–3*.

Lattiakuvista rippikoulussa käytettäväksi sopivat hyvin esimerkiksi Seurakunta (*Lattiakuvat*, s. 24), Helluntai (*Lattiakuvat* 2, s. 91) ja Ylösnousseen todistajat (*Lattiakuvat* 3, s. 70).

GODLY PLAY

Godly Play on Jerome Berrymanin kehittämä uskontokasvatuksen menetelmä, jonka taustalla vaikuttaa montessoripedagogiikka. Menetelmän tavoitteena on helpottaa hengellisten asioiden hahmottamista ja ymmärtämistä. Godly Play -menetelmässä on kyse kertomisesta ja avoimesta ihmettelystä. Menetelmässä kerrotaan Raamatun kertomuksia havainnollistamismateriaalin avulla. Ajatuksena on raamatunkertomusten kunnioittaminen.

Godly Play -menetelmä poikkeaa tavallisesta tarinankerronnasta siten, että kertoessaan tarinaa ohjaaja ei ota osallistujiin kontaktia, vaan hän työskentelee katse havainnollistamismateriaaliin luotuna. Tällä keinolla pyritään saamaan osallistujien huomio keskittymään havainnollistamismateriaaliin. Godly Play -menetelmään voi tutustua lukemalla Berrymanin kirjan *Suuri leikki*.

Sekä Godly Play- että lattiakuvamenetelmiä käytetään laajalti seurakuntien lapsityössä. Menetelmät soveltuvat kuitenkin hyvin myös nuorten kanssa käytettäväksi. Kirjoissa on esitelty laaja valikoima valmiita kertomuksia, joita voi soveltaa omaan suuhun ja omalle ryhmälle sopivaksi, kuten joissakin tämän oppaan opetuskokonaisuusvinkeissä on tehty.

Molempiin menetelmiin liittyy omia erityisiä materiaalejaan (värikkäitä kankaita, pieniä esineitä, koristelumateriaaleja), joita kannattaa pyytää lapsityöltä lainaksi, jos menetelmiä haluaa kokeilla käytännössä.

TUOLIALTTARIT

Tuolialttarimenetelmän on kehittänyt Marjukka Borgman yhdessä Elina Haajan ja Tuija Soinin kanssa 1990-luvulla. Menetelmän tarkoituksena on visualisoida kerrottuja asioita vähitellen rakentuvan ”alttarin” avulla ja näin tukea kerrontaa.

Tuolialttaria varten kertoja tarvitsee selkänöjallisia tuoleja, kankaita ja muuta havainnollistamismateriaalia kuten esimerkiksi erilaisia esineitä, ihmishahmoja, eläimiä ja koristelumateriaalia – tietenkin aiheesta riippuen. Menetelmän ajatuksena on, että esimerkiksi raamatunkertomus kuvitetaan rakentamalla tuolialttaria esine kerrallaan. Kun kertomus päättyy, alttari on valmiina ja sen avulla voidaan halutessa vielä yhdessä kerrata kertomuksen avainkohdat.

Selkoraamatun kertomukset sopivat oikein hyvin tuolialttareiden aiheiksi, muuta tekstiä tai vuorosanoja ohjaaja ei tarvitse. Kerrontaa voi myös tukea musiikilla: osaava muusikko voi taikoa ilmoille sateen ropinaa tai pääsiäisen iloa. Vähitellen rakentuva alttari vangitsee osallistujien mielenkiinnon.

Tuolialttareita voi käyttää hyvin monenlaisissa tilanteissa: raamattuopetuksessa, rukousalttareina, kirkkovuosiopetuksessa, toimitustuoleina ja tunnealttareina. Menetelmä sopii kaiken ikäisille ja sitä on helppo soveltaa erilaisille ryhmille sopivaksi.

Tuolialttarimenetelmän vahvuus on se, että sitä varten ei tarvita yhtä paljon materiaalia kuin esimerkiksi lattiakuviin. Onnistuneen tuolialttarin voi rakentaa yhdellä värillisellä kankaalla ja muutamalla pienellä esineellä.

TUOLIALTTARIRIPPIKOULU

Toteutin viime kesänä yhdessä monipuolisen muusikon ja toisen papin kanssa tuolialttaririppikoulun. Meillä oli hyvin kaksijakoinen ryhmä nuoria: neljä lievästi kehitysvammaista, osaa-vaa nuorta ja neljä hyvin konkreettisella tasolla toimivaa, aktiivista nuorta. Opetimme heitä niin, että jokaiseen aiheeseen liittyi aina yhteinen johdanto tai koonti ja kahdessa erillisessä ryhmässä aiheen syventely.

Tuolialttarit kulkiivat päivissä mukana johdantoina, saarnoina ja koko rippikoulun kertauspolkuna. Aloitimme luomisen teemalla ja seitsemällä tuolialttaripäivällä. Niistä kokosimme illaksi yhden tuolialttarin kappelin alttariseinälle muistuttamaan meitä luomisesta. Viikon lopussa kappelissa olivat esillä tuolialttarit luomisesta, joulusta, pääsiäisestä, uskon hoitamisesta ja kertomuksesta, jossa Jeesus tyynnyttää myrskyn.

Viimeisenä aamuna teimme kappeliin rippikoulun kertauspolun: luominen, Jeesus syntyy, Jeesus tyynnyttää myrskyn, pääsiäinen, kaste- ja lähetyskäsky, ehtoollinen alttarilla ja uskon elämän hoitaminen. Taustalla soi hiljainen musiikki. Kumpikin meistä papeista vei oman pienryhmänsä jäsenet yksitellen polun läpi keskustellen ja näyttäen sisältöaiheita juuri tämän nuoren omimmalla tavalla.

Erillinen kappelitila mahdollisti tuolialttarien käyttämisen tällä tavalla. Tärkeä tehtävä oli myös asiaan vihkiytyneellä muusikolla, joka loihti odotusta kankaiden levitysvaiheessa, antoi myrskyn välillä pauhata ja ripautti enkelilaulua jouluyöhön. Selkoraamatun teksti toimii sellaisenaan tuolialttareita rakentaessa - yhtään enempää tekstiä en kaipaa, eivätkä kaivaneet kuulijatkaan, sanoivat muut työntekijät.

Tuolialttareissa minua kiehtoo niiden monita-soisuus ja moniaistisuus. Ne voivat lumota katsomaan, kuulemaan ja elämään jotain pyhää.

- Kehitysvammaistyön pappi -

7.2 Oppimiskokonaisuudet

Nuoren elämä

OPPIMISKOKONAISUUS: VOIMAVARAPUU

Lähde: *Ihmeelliset vuodet* -menetelmä

Tarvikkeet:

- paperia ja kyniä

Voimavarapuun voi toteuttaa joko yksilötyöskentelynä tai ryhmätyönä. Tarkoituksena on pohtia ja tuoda näkyväksi nuoren voimavarat ja näin vahvistaa itsetuntoa ja -tuntemusta.

Ensiksi kuvaan piirretään juuret. Juuriin kirjoitetaan asioita, joista nuori saa voimaa. Tällaisia nuorelle tärkeitä asioita voivat olla esimerkiksi perhe, ystävät, harrastus, oma huone ja niin edelleen.

Sitten puulle piirretään runko, johon kirjoitetaan vahvuuksia. Niitä voi pohtia juurien kautta. Mitä vahvuuksia minulla on, jos minulla on tärkeitä ihmisiä tai joku harrastus?

Viimeisenä piirretään lehvästö ja sinne kirjoitetaan tai piirretään unelmia. Jokainen saa kirjoittaa ihan minkälaisia unelmia tahansa. Sellaisia, jotka voivat toteutua ja sellaisiakin, jotka eivät välttämättä koskaan toteudu.

Jos puut on piirretty yksilötyöskentelynä, niitä voidaan lopuksi käydä yhdessä läpi. Ryhmästä riippuen jokainen voi kertoa puustaan tai jokainen saa valita puustaan yhden unelman, jonka haluaa jakaa muiden kanssa.

OPPIMISKOKONAISUUS: MILTÄ TUNTUU? (TUNNETYÖSKENTELY)

Tarvikkeet:

- erilaisia aikakauslehtiä, saksia
- liimapuikkoja, paperia
- neljä tyhjää tuolia
- punainen, keltainen, sininen ja musta kangas, esimerkiksi lakana
- pala punaista, keltaista, sinistä ja mustaa silkkipaperia jokaiselle osallistujalle

Aloitetaan työskentely etsimällä lehdistä ihmisiä, jotka näyttävät iloisilta, surullisilta, vihaisilta tai pelästyneiltä. Miltä näyttää iloinen/surullinen/vihainen/pelokas ihminen?

Leikataan ja liimataan yhdessä avustajan kanssa omalle paperille eri tunnetiloista kertovat ihmiset. Istutaan ringiin ja mietitään yhdessä, oliko tehtävä helppo vai vaikea? Miksi?

Tämän jälkeen tehdään luokan eteen ”tunnetuoli”, eli peitetään ensimmäinen tuoli punaisella kankaalla.

Punainen – viha

Ohjaaja kertoo, että viha on samanlaista kuin kiukku, harmi, suuttumus ja tyyty-

mättömyys. Mietitään yhdessä, miltä vihainen ihminen näyttää ja tehdään vihainen ilme. Viha on voimakas tunne – viha sanoo meille ”ei”! Siksi viha on myös tärkeä tunne, se suojelee meitä. Viha on energiaa. Viha voi olla pelottavaa.

Jokaiselle jaetaan pala punaista silkkipaperia. Jokainen rypistää paperinsa palloksi samalla kun hän miettii, mikä tekee hänet vihaiseksi. Kun kaikki ovat valmiita, tuodaan rutatut paperipallot punaiselle tunnetuolille.

Seuraava tuoli peitetään sinisellä kankaalla.

Sininen – suru

Ohjaaja kertoo, että surua voi kuvata sanoilla tyhjä, murheellinen, synkeä, masentunut ja haikea. Tehdään yhdessä surullinen ilme. Suru on sitä, kun joku loppuu tai menee pois: jäätelö tai kesäloma loppuu, läheinen ihminen, vaikkapa mummo kuolee. Ilo ja suru ovat lähellä toisiaan. Vain se mikä on tuonut meille iloa, jättää lähtiessään surua tilalle.

Jokaiselle jaetaan pala sinistä silkkipaperia. Siniset silkkipaperit rutataan samalla kun jokainen miettii, mikä tekee hänet surulliseksi. Lopuksi paperipallot tuodaan siniselle tunnetuolille.

Seuraava tuoli peitetään keltaisella kankaalla.

Keltainen – ilo

Ohjaaja kertoo, että iloa voi kuvata sanoilla voimakas, onnellinen, rakastunut, huoleton, rentoutunut. Näytetään yhdessä iloista ilmettä. Ilo on voimaa. Iloa tuo se, kun tekee toiselle ja hyvää tai joku toinen tekee sinulle hyvää. Monet asiat elämässä voivat tuoda iloa!

Keltaiset silkkipaperit jaetaan ja rutataan pohtien, mikä tekee minut iloiseksi. Lopuksi paperipallot tuodaan keltaiselle tunnetuolille.

Viimeinen tuoli peitetään mustalla kankaalla.

Musta – pelko

Ohjaaja kertoo, että pelon synonyymejä voisivat olla avuton, huolestunut, turvaton, vauhko. Näytetään yhdessä pelokkailta. Pelko on tärkeä tunne, sillä se suojaa meitä vaaralta. Uusi ja outo pelottavat usein – tuttuus on turvallista, mutta tuntematon voi tuntua pelottavalta. Kun pelottaa, voi paeta, hyökätä tai jähmettyä. Joskus voi pelätä myös liikaa tai turhaan.

Mustat silkkipaperit jaetaan ja rutataan pohtien, mitä pelkään. Lopuksi paperipallot tuodaan mustalle tunnetuolille.

Tunnetuolit ovat nyt valmiina vierekkäin.

Ohjaaja kertoo, miten ihmisen elämään kuuluvat kaikki tunteet. Kaikki tunteet ovat tärkeitä, ei ole olemassa erikseen hyviä ja huonoja tunteita. Kaikkea saa tuntea, mutta tunteita pitäisi osata säädellä niin, ettei esim. vihaisena riko mitään tai satuta toisia. Jokaisella on omat tapansa käsitellä tunteita – joku tahtoo piirtää, joku liikkuu, joku tahtoo ilmaista tunteitaan musiikkia soittamalla tai kuuntelemalla.

OPPIMISKOKONAISUUS: NUOREN KEHOLLISUUS

Tarvikkeet:

- rulla paperia
- lyijykyniä
- värikyniä
- sakset
- sinitarraa tai maalarinteippiä

Rippikoululainen voi tutustua omaan kehoonsa ja määrittää omia rajojaan seuraavan harjoitteen kautta. Tehdään kaikista rippikoululaisista kehon kokovartalo-kuva piirtämällä ääriiviivat paperille. Rippikoululaiset voivat avustajan kanssa lisätä kasvot, hiukset, vaatteet, kädet, kynnet yms. värikynillä. Harjoitusta voidaan laajentaa keskustelulla ja kysymyksillä ryhmän rakenteen ja ryhmäläisten tarpeen mukaan. Seuraavat ryhmässä tai avustajan kanssa mietittävät kysymykset voivat ohjata pohdintaa:

- Miten lähelle minua voi tulla; tuttu ihminen, vieras ihminen?
- Miltä tuntuu kättely?
- Miltä tuntuu halaaminen ja ketä haluan halata?
- Kunnioitanko myös toisen rajoja?
- Miksi toisen rajoja täytyy kunnioittaa?
- Osaanko pitää omista rajoistani kiinni ja sanoa ei? Pohditaan yhdessä erilaisia tilanteita.

Jokaisen kuva leikataan irti paperista ja ripustetaan seinälle.

Ohjaaja kertoo: Jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Jumala katsoo meitä ja sanoo, sinä olet kaunis, juuri sellainen, joksi minä sinut loin. Jumala neuvoo meitä kunnioittamaan itseämme ja kaikkia Jumalan luomia ihmisiä.

Luetaan Selkoraamatusta psalmi 139 ja lauletaan laulu *Kun Jumala sanallaan minutkin loi* (Lasten virsi 112).

Rippikoululaiset voivat tutustua itseensä kuvana ja miettiä omaa kehoaan ja sen ainutkertaisuutta. Harjoituksen voi liittää vaikka luomiseen tai käskyihin tai laajentaa keskustelun kautta käsittelemään esimerkiksi seksuaalisuutta ja seurustelua.

Jumala – Taivaallinen Isä

OPPIMISKOKONAISUUS: JUMALA – LUOJA

Tarvikkeet:

- isoja kankaita (musta, beige, vihreä, tummansininen, vaaleansininen, punainen, valkoinen)
- sifonkihuiveja (keltainen, sininen)
- kiviä, kasveja
- vesimalja
- pehmo- tai muovieläimiä (lintu, kala, apina)

- erikokoisia tuikkukuppeja tuikkuineen
- peili
- kirkon muotoinen kynttilälyhty tms.
- kynttilä

Ensimmäinen osio: luomiskertomus tuolialttareina

Tuolialttareita varten tilaan on varattu seitsemän tyhjää tuolia. Luomiskertomusta luetaan Selkoraamatusta päivä kerrallaan. Rippikoululaisten tehtävänä on kuunnella tarkasti, mitä minäkin päivänä luodaan. Kun päivän teksti on luettu, muistellaan yhdessä mitä asioita tekstissä mainittiin. Sitten jokainen rippikoululainen saa tulla vuorollaan rakentamaan tuolialttaria. Alttaria rakennettaessa kerrotaan, mitä Jumalan luomia asioita esineet kuvaavat.

Ohjaaja kertoo: Raamatun ensimmäinen kertomus on kertomus siitä, kuinka Jumala loi maailman. Kaiken sen, mitä täällä on – ja myös meidät ihmiset. Me rakennamme nyt yhdessä luomiskertomuksen.

Tämän jälkeen käydään läpi luomiskertomusta päivä kerrallaan:

Ensimmäinen päivä

Tuolille levitetään musta kangas. Sen päälle asetetaan keltainen sifonkihuivi.

Toinen päivä

Tuolille levitetään beige kangas. Sen päälle asetetaan vesimalja.

Kolmas päivä

Tuolille levitetään vihreä kangas. Sen päälle asetetaan kivet ja kasvit.

Neljäs päivä

Tuolille levitetään tummansininen kangas. Sen päälle asetetaan erikokoiset tuikut ja sytytetään ne.

Viides päivä

Tuolille levitetään vaaleansininen kangas. Sen päälle asetetaan lintu, kala ja sininen sifonkihuivi kuvaamaan vettä.

Kuudes päivä

Tuolille levitetään punainen kangas. Sen päälle asetetaan muovi- tai pehmoeläimiä ja peili.

Seitsemäs päivä

Tuolille levitetään valkoinen kangas. Sen päälle asetetaan kirkko ja kynttilä.

Valmista tuolialttarien jonoa voidaan tarkastella yhdessä esim. seuraavien kysymysten avulla:

- Mikä sinusta on kaikkein tärkein luomisen päivä? Miksi?
- Mikä on turhin päivä? Miksi? Voisiko jonkun päivän jättää kokonaan väliin? Mikä silloin muuttuisi?

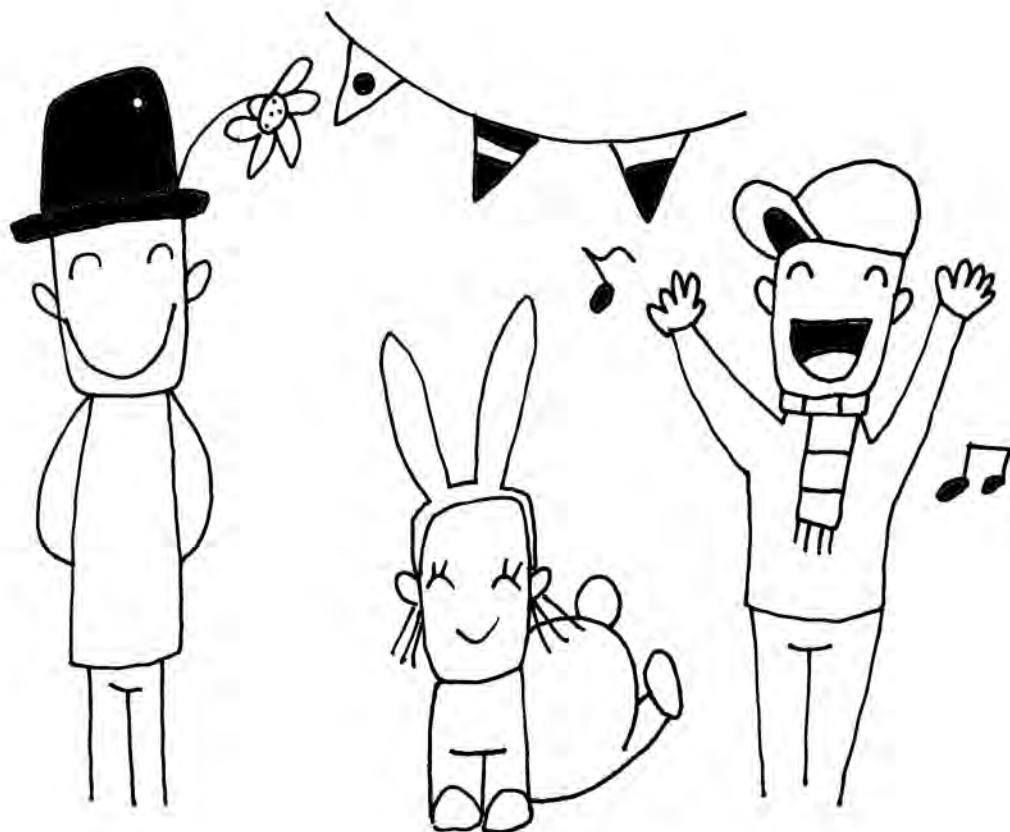
Toinen osio: valokuvasafari

Tauon jälkeen Jumalan luomistöiden ihmettelemistä jatketaan ulkona. Siellä voi nähdä monta luomiskertomuksessa mainittua asiaa. Jokainen rippikoululainen avustajineen saa vuorollaan digikameran käyttöönsä. Tehtävänä on käydä kuvaamassa jotakin, mitä Jumala on luonut.

Kun kaikki kuvat on otettu, ne laitetaan koneelle ja katsotaan valkokankaalta diaesityksenä. Jokainen saa kertoa, mitä kuvasi ja miksi. Yhdessä voidaan myös pohtia, mitä eroa on Jumalan luomilla ja ihmisen tekemillä asioilla. Lopuksi kuvat katsotaan vielä yhtenäisenä esityksenä niin, että taustalla soi musiikki.

TEEMAAN LIITTYVIÄ LAULUJA

Jumala loi (vk 135)
Luomislaulu (1997 Lasten virsi 75)
Psalmi luomisesta (Lasten virsi 156)
Viljele ja varjele (Lasten virsi 166)

OPPIMISKOKONAISUUS: LUOMISRATA (RUKOUSPOLKU)

Tarvikkeet:

- ulkotulia
- liinoja siteiksi silmille
- pahvista leikatut aurinko, kuu ja tähtiä
- pehmoeläimiä ja peili

Tällä rukouspolulla käydään läpi luomiskertomusta päivä päivältä. Jokaisen rastin aineisto kuvaa jotenkin kyseisen päivän tapahtumia luomiskertomuksessa. Rastilla luetaan tilanteeseen sopiva raamatunlause ja lopuksi lauletaan rukouslaulu:

Sinä piirsit taivaat ja auringon. Katson sinun kättesi töitä.

Sinun luomisvoimaasi kaikki on. Katson sinun kättesi töitä.

(Pekka Simojoki: *Katson sinun kättesi töitä, Nuoren seurakunnan veisukirja 1*)

Ensimmäinen päivä

Johdatetaan osallistujat matkaan: Nyt lähdetään ajassa kauas, kauas taaksepäin. Ei ollut vielä mitään. Oli tyhjää, kylmää ja pimeää (osallistujien silmät peitetään huivilla). Ja oli vain Jumala – ja Jumala alkoi toimia (osallistujat talutetaan muutaman metrin matka ensimmäiselle rastille). Jumala sanoi: Tulkoon valkeus! (Samalla huivit riisutaan, osallistujien edessä palaa ulkotulia).

Luetaan raamatunkohta: ”Maa oli autio ja tyhjä, pimeys peitti syvyydet, ja Jumalan henki liikkui vetten yllä. Jumala sanoi: ’Tulkoon valo!’ ja valo tuli.” 1. Moos. 1:2-3
Lauletaan rukouslaulu.

Toinen päivä

Mennään järven tai meren rantaan. Puhutaan, miten Jumala teki vedet, maan, vuoret, järvet... Kokeillaan, onko vesi kylmää.

Luetaan raamatunkohta: ”Herra on tehnyt taivaan ja maan ja meren ja kaiken mitä niissä on. Herra on iäti uskollinen.” Ps. 146:6

Lauletaan rukouslaulu.

Kolmas päivä

Mennään paikkaan, jossa kasvaa puita, kukkia ja muita kasveja. Tarvittaessa näkymää täydennetään kukkaruukuilla yms. Keskustellaan, mitä nähdään ja miten Jumala teki kaikki kasvit – kaiken värikkään ja kauniin.

Luetaan raamatunkohta: ”Herra on minun paimeneneni, ei minulta mitään puutu. Hän vie minut vihreille niityille, hän johtaa minut vetten ääreen, siellä saan levätä.” Ps. 23:1-2

Lauletaan rukouslaulu.

Neljäs päivä

Mennään paikkaan, jonne on ripustettu keltaisesta pahvista askarreltuja auringon, kuun ja tähtien kuvia. Puhutaan, miten Jumala teki auringon ja tähdet, kaikki taivaankappaleet – koko valtavan avaruuden.

Luetaan raamatunkohta: ”Kun minä katselen taivasta, sinun kättesi työtä, kuuta ja tähtiä, jotka olet asettanut paikoilleen – mikä on ihminen! Kuitenkin sinä häntä muistat. Mikä on ihmislapsi! Kuitenkin pidät hänestä huolen.” Ps. 8:4-5

Lauletaan rukouslaulu.

Viides päivä

Mennään paikkaan, johon on tuotu erilaisia pehmoeläimiä yms. Kuunnellaan lintujen laulua, katsotaan muurahaisia yms. Jumala teki kaikki erilaiset pienet ja suuret eläimet.

Luetaan raamatunkohta: ”Ja Jumala katsoi kaikkea tekemäänsä ja kaikki oli hyvää.” 1. Moos. 1:31

Lauletaan rukouslaulu.

Kuudes päivä

Mennään paikkaan, johon on tuotu peili. Jokainen katsoo vuorotellen peilistä, mitä sieltä näkyy. Jumala teki ihmisen, meidät kaikki. Jumala teki ihmisen omaksi kuvakseen.

Luetaan raamatunkohta: ”Jumala sanoi: Tehkäämme ihminen, tehkäämme hänet kuvaksemme. Ja Jumala loi ihmisen kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät.” 1. Moos. 1:26-27

Lauletaan rukouslaulu.

Seitsemäs päivä

Kuudennen rastin jälkeen voidaan vielä lyhyesti kerrata, mitä on koettu. Jumala teki taivaan, maan, kasvit, eläimet ja ihmiset. Seitsemäntenä päivänä Jumala lepäsi. Siksi Jumala haluaa, että meilläkin on elämässämme aikaa levolle, rukoukselle ja hiljentymiselle. Näin ollen luomisradalta on luontevaa jatkaa päiväohjelmasta riippuen joko hartaushetkeen tai päivämehulle.

OPPIMISKOKONAISUUS: IHMISEN LUOMINEN, SYNTIINLANKEEMUS

Tarvikkeet:

- iso sininen kangas
- koristelumateriaaleja
- kaksi sydäntä (askarteluhuovasta tai paperista tehtyjä)
- kaksi lyijyjalkanukkea (tai muita nukkeja), mies- ja naishahmo
- kultainen nauha

Ohjaaja kertoo, miten aikojen alussa Jumala loi koko kauniin maailman. Samalla levitetään lattialle tai matalalle pöydälle iso sininen kangas sekä haluttaessa siihen kukkia, kiviä tms. koristelumateriaaleja.

Ketään ei ollut kuitenkaan vielä iloitsemassa eikä kiittämässä Jumalaa. Siksi Jumala loi ihmisen, Aadamin. Kankaalle asetetaan sydän ja lyijyjalkanukke.

Jumala näki, että ihmisen ei ole hyvä olla yksin! Hän loi tälle kumppanin, ystävän, Eevan. Kankaalle asetetaan toinen sydän ja nukke.

Jumala tahtoi, että ihmisten olisi hyvä olla. Hän antoi käskyt suojaamaan elämää. Tämän merkiksi asetetaan kultanauha sydänten ympärille.

Ohjaaja vie aiheen käsittelyä kohti syntiinlankeemusta kertomalla ja pohtimalla, miten me ihmiset emme aina osaa elää oikein. Loukkaamme, riitelemme ja satutamme toisiamme. Erotetaan sydämet toisistaan kultaisella nauhalla. Samalla voidaan keskustella ryhmän kanssa, mikä rikkoo ystävyyden.

Tällaiset asiat – eli synti – rikkovat ystävyyden myös Jumalan kanssa. Ryhmä voi asettua viivan eri puolille ja tunnustella ilmeillä tai viittomilla, miltä näyttävät viha, pelko, syyllisyys ja häpeä.

Anteeksi pyytäminen ja sopiminen palauttavat ystävyyden. Jumalakin vakuuttaa anteeksi pyytävälle ystävyyttään. Olemme siis ihmeellisessä turvassa. Näin ystävyys palaa. Sovinnon merkiksi asetetaan sydämet niin kuin ne alun perin olivat.

TEEMAAN LIITTYVIÄ LAULUJA

Taivaan Isä, tahtoisin oman ystävän (Lasten veisukirja 122)
Anna anteeksi (Lasten virsi 62, Lasten veisukirja 101)

OPPIMISKOKONAISUUS: MINÄ OLEN IHME

Tarvikkeet:

- aistirataan tarvittavat välineet (ks. kohta 2)
- sormivärejä
- siveltimiä
- yksi iso kartonki tai kangas
- tavallisia A4-papereita

Alustus

Ennen tätä kokonaisuutta on rippikoulun ohjelmassa jo puhuttu siitä, että Jumala loi maailman. Hän loi taivaan ja maan, meren ja metsät, linnut ja kalat, eläimet – ja ihmisen. Tässä kokonaisuudessa ihmetellään tarkemmin sitä, millainen luomus ihminen oikein onkaan.

Aistirata

Keskustellaan siitä, minkälaisia aisteja Jumala on antanut meille ihmisille. Lähdetään aistiradalle testaamaan aisteja oman isosen kanssa tai pienissä ryhmissä.

- Haju: Purkeissa on neljä erilaista tuoksua, esim. kaneli, kahvi, koivunlehti, kuusi. Tunnistatko hajut? (Tuoksua valitessasi huomioi mahdolliset allergiat!)
- Maku: Maistettavana on erilaisia mehuja, esim. omena, ananas, puolukka. Tunnistatko maut? (Huomioi tässäkin mahdolliset allergiat!)
- Näkö: Kymmentä pikkuesinettä saa katsoa hetken. Sitten ne peitetään – montako muistat? Vaihtoehtoisesti: yksi esine poistetaan. Huomaatko, mikä esine puuttuu?

Kuulo: Suljetuissa purkeissa on erilaisia esineitä. (esim. hiekkaa, kulkunen, vettä, makaroneja) Arvaatko äänen perusteella, mitä?

Tunto: Pussissa on erilaisia muovisia eläimiä. Mitkä eläimet pussissa ovat?

Aistiradan purku

Käydään läpi aistiradan oikeat vastaukset.

Samanlaisia – erilaisia

Kun Jumala loi ihmisen, hän teki ihmisistä toisaalta samanlaisia ja toisaalta erilaisia. Mietitään, mitä samanlaista meissä kaikissa on (kaikilla on pää, kaksi kättä, kaksi jalkaa jne.). Tai mitä erilaista meissä on (osa on tyttöjä, osa poikia, osa pitkiä, osa lyhyitä, osa tummia, osa vaaleita jne.)? Kaikki ihmiset ovat toisaalta samanlaisia ja toisaalta erilaisia – ja juuri sellaisina Jumalan luomia ja arvokkaita. On yksi asia, joka meillä jokaisella on aina erilainen. Sormenjälki. Maailmassa ei ole kahta samanlaista sormenjälkeä.

Painetaan jokaisen ainutlaatuinen kädenjälki yhteiselle kartongille sekä tavalliselle paperille, joka voidaan laittaa nuoren omaan rippikoulukansioon. Paperin ylälaidassa voi olla valmiiksi tulostettuna esimerkiksi *Minä olen minä* -laulun säe: ”Minä olen minä, täysin vailla vertaa. Minä olen minä, ainutlaatuinen. Minua ei tänne luoda toista kertaa. Arvokas on senttimetri jokainen.” (Anna-Mari Kaskinen)

TEEMAAN LIITTYVIÄ LAULUJA

Kun Jumala sanallaan minutkin loi (Lasten virsi 112)

Sinun silmäsi (Lasten virsi 111)

OPPIMISKOKONAISUUS: OIKEIN VAI VÄÄRIN?

Tarvikkeet:

- väittämälaput, joihin on kirjoitettu väittämiä (ks. esimerkkejä alla) ja kyllä / ei -tyyppisiä vastausvaihtoehtoja. Vastausvaihtoehdot ovat selkeästi erillään omissa ruuduissaan tai erillisillä lapuilla.
- kiviä (tai muita pieniä esineitä)

Tämä harjoitus voidaan liittää kymmenen käskyn käsittelyyn. Käskyistä kerrotaan *Usko ja elämä* -kirjan sivuilla 9-17.

Väittämät kirjoitetaan lapuille, ja jokaisen väittämän alla on ruudut vaihtoehdoille oikein / väärin. Väittämät voi kuvittaa esimerkiksi Papunetin kuvapankista löytyvillä kuvilla. Väittämälaput voidaan sijoittaa eri puolille työskentelytilaa ja nuoret kiertävät avustajansa kanssa lappujen luona. Jokaisen väittämän kohdalla nuori saa laittaa kiven siihen ruutuun, jota pitää oikeana vaihtoehtona.

Lopuksi väittämistä ja nuorten mielipiteistä keskustellaan. Ohjaaja voi myös käydä laskemassa ruutuihin laitetut kivet: olivatko nuoret mielipiteissään yksimielisiä vai oliko joku väittävä sellainen, että se jakoi mielipiteet? Yhdessä voidaan myös pohtia sitä, miksi on olemassa sääntöjä.

Esimerkkiväittämiä:

- Toisen poika- / tyttöystävää voi pussata.
- Toisen tavaroita saa ottaa ilman lupaa.
- Äitiä saa lyödä.
- Kissoja ja koiria saa silittää.
- Toista voi haukkua rumaksi.
- Kaupasta saa ottaa ruokaa maksamatta sitä.
- Saa kiroilla.

Jeesus – Jumalan Poika

OPPIMISKOKONAISUUS: JEEСУKSEN ELÄMÄ

Tarvikkeet:

- Roolivaatteita, kankaita

Työskentely aloitetaan miettimällä ryhmän kanssa yhdessä, mitä me tiedämme ja muistamme Jeesuksesta. Ohjaaja kokoaa asioita esimerkiksi fläppitaululle ja auttaa ryhmää kysymyksillä. Miltä Jeesus näytti? Milloin hän eli? Missä? Millaisia vaatteita hän käytti? Mitä hän teki? Ohjaaja voi myös piirtää kuvan Jeesuksesta ryhmän ohjeiden mukaan.

Kun kokoon on saatu kaikki, mitä muistetaan, lähdetään yhteiselle matkalle. Matkustetaan ajassa taaksepäin ja mennään tapaamaan ihmisiä, jotka tunsivat Jeesuksen. Kysellään heiltä lisätietoa Jeesuksesta ja hänen elämästään.

Osa leirin ohjaajista ja avustajista on pukeutunut rooliensa mukaisiin vaatteisiin ja mennyt valmiiksi roolilleen sopiviin paikkoihin. Myös matkalle lähtevä ryhmä voi halutessaan pukeutua roolivaatteisiin. Ohjaaja toimii ”matkanjohtajana” ja jututtaa ihmisiä, joita kohdataan.

Jokainen kohtaaminen perustuu Selkoraamatussa olevaan kertomukseen. Raamatunkertomuksia voidaan tutkia yhdessä matkan varrella tai kierroksen jälkeen. Kierroksella kohdattavat ihmiset voi valita sen mukaan, mitä Jeesuksen elämän vaiheita halutaan painottaa. Dramatisointiin hyvin sopivia henkilöitä ovat myös mm. Sakkeus, Martta tai joku Jeesuksen parantamista henkilöistä.

Jeesus kutsuu opetuslapsensa (Selkoraamattu s. 175) – tavataan kalastajat rannassa

- Keitä te olette?
- Missä te tapasitte Jeesuksen ensimmäisen kerran?
- Mitä silloin tapahtui? Mitä Jeesus sanoi teille?
- Lähdittekö te Jeesuksen matkaan?
- Oliko opetuslapsia muitakin kuin te kaksi?
- Mitä te opitte Jeesuksesta?

- Mitä te rippikoululaiset haluaisitte näiltä miehiltä kysyä?

Viisi leipää ja kaksi kalaa (Selkoraamattu s. 199) – tavataan nainen, joka on ollut kuuntelemassa Jeesusta

- Kuka sinä olet?
- Millaisessa tilanteessa sinä tapasit Jeesuksen?
- Jeesus oli siis täällä opettamassa ihmisiä. Miten paljon väkeä täällä oikein oli?
- Mitä sitten tapahtui?
- Mitä ajattelet tapahtuneesta?
- Mitä te rippikoululaiset haluaisitte tältä naiselta kysyä?

Jeesus nousee kuolleista (Selkoraamattu s. 257) – tavataan Maria Jeesuksen haudalla

- Kuka sinä olet?
- Sinäkin siis tunsit Jeesuksen. Me kaikki olemme kuulleet pääsiäisen tapahtumista. Mitä sinä tiedät Jeesuksen kuolemasta?
- Entä pääsiäisaamu? Mitä tapahtui, kun tulitte haudalle?
- Te näitte haudalla enkelin! Mitä enkeli sanoi teille?
- Mitä ajattelette tapahtuneesta?
- Mitä te rippikoululaiset haluaisitte tältä naiselta kysyä?

OPPIMISKOKONAISUUS: JEE SUKSEN KUOLEMA

Tarvikkeet:

- Lars Colmarin kirja Evankeliumi Johannes Larssonin mukaan
- patjoja/tyynyjä rentoutumista varten
- paljon erilaisia ja erikokoisia ristejä
- askartelutarvikkeet omien ristin tekemistä varten

Mielikuvitusmatka

Maataan patjoilla, otetaan hyvä asento ja rentoudutaan. Taustalla soi rauhallinen musiikki. Ohjaaja kertoo, että nyt lähdetään yhdessä mielikuvitusmatkalle 2000 vuoden taakse. Ohjaaja lukee Colmarin kirjaa *Evankeliumi Johannes Larssonin mukaan* (s. 210–219).

Keskustelu

Kun teksti on luettu, voidaan keskustella tapahtumista yhdessä. Oliko kertomus sinulle tuttu ennestään? Miltä kertomus kuulosti? Oliko se sinusta surullinen? Entä pelottava? Mitä ajattelet nyt?

Risti

Pöydälle on koottu erilaisia ristejä: kaularistejä, pöytäristejä, krusifikseja, tyhjiä ristejä jne. Tutkitaan ristejä yhdessä ja keskustellaan niistä: Mikä risteistä on kaunein? Onko joku niistä pelottava? Missä voi nähdä ristin? (kirkon katolla, ihmisten kaulassa...) Mistä risti meitä muistuttaa?

Ohjaaja kertoo, miten risti liittyy Jeesuksen kuolemaan. Jeesus kuoli ristillä, jolloin kristityille ristiksi tuli uskon kuva, symboli. Tyhjä risti ei ole surullinen, sillä se muistuttaa meitä Jeesuksen ylösnousemuksesta. Jeesus ei jäänyt kuolleena ristille, vaan hänet haudattiin ja hän nousi ylös kuolleista. Jeesus voitti kuoleman vallan.

Askartelu

Askarrellaan jokaiselle oma risti. Materiaalina voivat olla esimerkiksi helmet ja rautalanka, savi, kovettuva muovailumassa, kutistemuovi jne.

TEEMAAN LIITTYVIÄ LAULUJA

Vieraalla maalla kaukana (vk 78, Lasten virsi 31, Lasten veisukirja 23)

Risti (Lasten virsi 34, Lasten veisukirja 20)

Kohti pääsiäistä (Lasten virsi 27, Lasten veisukirja 15)

OPPIMISKOKONAISUUS: JEEСУKSEN JALANJÄLJISSÄ

Tarvikkeet:

- roolivaatteita

Ryhmille annetaan valmisteltavaksi näytelmä Jeesuksen ristin tieltä Selkoraamatua ja isosten / vetäjien ohjausta hyödyntäen. Näyteltävät tilanteet käydään ensin ryhmissä läpi ja keskustellaan, mitä raamatunkohdassa tapahtui. Ryhmät suunnittelevat ja harjoittelevat tapahtumista omat, pienet näytelmät.

Ryhmät esittävät näytelmänsä vuorotellen samalla kun raamatunkohta luetaan ääneen. Roolihenkilöt voivat myös sanoa vuorosanat.

- Jeesus ratsastaa Jerusalemiin (Luuk. 19:26–38). Aasina voivat toimia vaikkapa maitokärkyt.
- Jeesus ja opetuslapset aterialla (Luuk. 22:14–20). Joku ryhmästä esittää Jeesusta ja laittaa tekstiä äänen luettaessa leipäkorin ja mehuastian kiertämään pöydässä. Myös seuraajat voivat saada tätä ”ehtoollista”. Tilanteen aikana voidaan laulaa jotakin ehtoollisvirttä tai laulua *Kaikki saavat tulla* (Viisikielinen 65) tai Riihikirkkohymniä (NSV 96).
- Jeesus rukoilee Getsemanessa (Luuk. 22:39–46).
- Jeesus rukoilee, enkeli vahvistaa häntä ja opetuslapset nukkuvat.
- Jeesus vangitaan (Luuk. 22: 47–48).
- Ristiinnaulitsemisen kerrotaan sanoilla, kuvilla ja lauluilla. Askarrellaan jokaiselle omat ristit.
- Naiset haudalla (Luuk. 24:1–6). Voidaan esittää pääsiäisjumalanpalveluksen alussa.

OPPIMISKOKONAISUUS: PÄÄSIÄINEN

Tarvikkeet:

- roolivaatteita koko ryhmälle
- kankaita, kasveja, kynttilöitä yms. Jeesuksen haudan lavastamiseen

Sanansaattaja tulee hakemaan rippikouluryhmää aamiaispöydästä: ”Tulkaa, tulkaa, kerrotaan kummia, että Jeesus olisi noussut kuolleista!”

Ohjaaja nousee pöydästä ja toteaa: ”Kyllä tuo sanansaattaja näyttää olevan Jeesuksen ajan tyyliin puettu ja kovin hämmästynyt ja innoissaan hän on. Sukelletaan mekin Jeesuksen aikaan ja katsotaan mitä tapahtui!”

Sanansaattaja: ”Tulkaa nyt kiireesti: pitää pukea ulkovaatteet. Se on ulkona!” Rippikoululaiset pukevat ulkovaatteet ja roolivaatteet. Kun ryhmä on valmis, ohjaajat kertaavat hiljaisen viikon ja pitkäperjantain tapahtumat kertoen ne kaikille.

Sanansaattaja johdattaa ryhmän haudalle. Ohjaajat keskustelevalle siitä, miten hekin näkivät Jeesuksen tulevan haudatuksi luolaan. Enkeliksi pukeutunut ohjaaja tulee paikalle ja kertoo uutisen Jeesuksen ylösnousemuksesta. Ryhmä ohjataan tutkimaan ja ihmettelemään tyhjää hautaa! Surun muuttumista iloksi voidaan kuvata laululla ja tanssilla.

TEEMAAN LIITTYVIÄ LAULUJA

Lensi maahan enkeli

(vk 88, Lasten virsi 32, Lasten veisukirja 17, Laulutuuli 57)

Hän ei ole enää täällä (NSV 49, Laulutuuli 60)

Pääsiäinen jatkaa saa (Lasten virsi 37, Lasten veisukirja 21)

Milloinkaan en käänny pois (Lasten veisukirja 22, Laulutuuli 62)

Pyhä Henki ja sakramentit

OPPIMISKOKONAISUUS: HELLUNTAIN IHME

Työskentely tapahtuu luokassa, jossa reilusti tyhjää tilaa. Ohjaajat ovat varanneet valmiiksi erivärisiä silkkihuiveja kaikkia varten. Tekstiä (Apt. 2:1-13) luetaan ääneen ja kun tullaan kohtaan, jossa käy ”raju tuulenpuuska” ja ”he näkivät tulenlieskoja, kuin erilaisia kieliä, jotka jakautuivat ja laskeutuivat itse kunkin päälle”, kukin osallistuja saa lähteä tanssimaan tai pyörähtelemään pyörätuolillaan silkkihuivia heiluttaen (tai avustajan avulla). Samalla kuuluu musiikkia joko soitettuna soittimilla tai cd:ltä.

Tämän jälkeen istutaan vaikka patjoille ja puhutaan erilaisista lahjoista, joita meillä itse kullakin on: jokainen on hyvä jossakin. Ne ovat Jumalan Hengen lahjoja meille.

TEEMAAN LIITTYVIÄ LAULUJA

Kosketa minua, Henki (vk 125, Lasten virsi 42, Lasten veisukirja 54)

Tuuli (Lasten virsi 41)

OPPIMISKOKONAISUUS: KASTE (SOVELLETTU GODLY PLAY –TUOKIO)

Lähde: Jerome W. Berryman, *Suuri leikki*. Ohjaajan opas

Tarvikkeet:

- kolme pientä pyöreää liinaa (esim. askarteluhuovasta leikattuja)
- vesikannu, malja
- kynttilä
- kyyhkynen (esim. keraaminen lintu)
- vauvanukke sekä kori, jossa nukke voi maata
- kaste kynttilä

Tämän opetuskokonaisuuden aikana ryhmä istuu piirissä. Ohjaaja on varannut tarvittavat esineet valmiiksi ja alkaa kertoa.

Levitä pyöreät valkoiset liinat rauhallisesti lattialle. Osoita liinoja vuorotellen:

OHJAAJA: *Me kastamme ihmisiä Isän (ensimmäinen liina), Pojan (toinen liina) ja Pyhän Hengen (kolmas liina) nimeen.*

Osoita liinoja uudelleen.

OHJAAJA: *Luoja, Lunastaja ja Ylläpitäjä.*

Aseta vesikannu ja vesimalja ensimmäisen liinan päälle, Kristus-kynttilä toisen liinan päälle ja kyyhkynen kolmannen liinan päälle.

Kaada vesi maljaan, liruta vettä kädellä.

OHJAAJA: *Tämä on luomisen vettä, vettä jolla Jeesus kastettiin Ja sinunkin kaste-vettäsi. Mutta myös vielä paljon enemmän.*

Osoita kynttilää.

OHJAAJA: *Kerran oli eräs, joka teki niin ihmeellisiä asioita ja niin hämmästyttäviä tekoja, että ihmisten oli kysyttävä häneltä, kuka hän oli. Kerran, kun häneltä kysyttiin kuka hän oli, hän sanoi... (sytytä kynttilä) ”..Minä olen maailman valo.”*

Ota kyyhkynen.

OHJAAJA: *Pyhä Henki kulkee missä haluaa. Se ratsastaa näkymättömällä tuulella kuin kyyhkynen ja tulee luoksemme, kun tarvitsemme sen lohdutusta ja voimaa. Se on näkymätön ja kuitenkin olemassa. Ihmiset kastetaan pieninä vauvoina tai lapsina tai teini-ikäisinä tai aikuisina tai hyvin vanhoina. Me voimme vielä näyttää vauvanu-kella miten se tapahtuu.*

Ota nukke ja pitele sitä sylissäsi.

OHJAAJA: *Kysymme kastettavalta kysymyksiä. Jos hän on liian pieni vastaamaan, kysymme hänen vanhemmiltaan ja kummeiltaan. Me rukoilemme hänen puolestaan ja luemme Raamatusta kaste- ja lähetyskäskyn. Sitten olemme valmiit. Mutta odotta-kaa, mikä on tämän lapsen nimi? Nimi on kasteessa hyvin tärkeä.*

Ota ensimmäinen nimi, jota ryhmä ehdottaa ja jatka.

OHJAAJA: *Se on hyvä nimi.*

Ota vettä ja valele nukan päähän.

OHJAAJA: *Janne, minä kastan sinut Isän... ja Pojan ... ja Pyhän Hengen nimeen. Aamen.*

Kaada pisara vettä sormellesi ja tee nukan otsaan ristinmerkki.

OHJAAJA: *Janne, sinä olet kasteessa saanut Pyhän Hengen lahjan ja sinut on mer-kitty Kristuksen merkillä nyt ja ikuisesti.*

Aseta nukke koriin ja ota kynttilä.

OHJAAJA: *Tämä on se päivä, jolloin Janne saa valon. Me sytytämme sen Kristus-valosta. Laita nukkevauvan kynttilä Kristus-kynttilän ääreen. Meistäkin jokainen on saanut valon kasteessa. Nyt sytytämme kaste-kynttilän Kristus-valosta ja muistamme omaa kastettamme. Tulen jokaisen eteen kaste-kynttilän kanssa ja laulamme laulun Kun Jumala sanallaan (Lasten virsi 112) jokaisen omalla nimellä.*

OPPIMISKOKONAISUUS: KASTE KUTSUNA (SOVELLETTU LATTIAKUVA)

Lähde: Aulikki Mäkinen, *Lattiakuvat*

Tarvikkeet:

- värilliset liinat (jokaiselle osanottajalle yksi)
- koristelumateriaalit
- pieni tuulikello
- vesimalja ja vesikannu
- iso valkoinen pöytäkynttilä, ”Kristus-kynttilä”
- iso simpukankuori
- Raamattu

Oppimistuokion teemana on se, että Jumala kutsui meidät kasteessa, asetti meihin kaipauksen ja täyttää sen. Ryhmä istuu lattialla piirissä.

Jaa liinat jokaiselle osallistujalle. Antaessasi liinan, piirrä liinan päälle jotakin kaunista ja sano vaikka: ”Mukava, kun olet täällä.” Keskustele ryhmän kanssa siitä, mitä liinat voisivat olla ja kuinka niitä voisi käyttää.

OHJAAJA: *Me olemme tulleet tänään yhteen. Sen merkiksi laitamme liinat ympyrään, niin, että niiden kulmat koskettavat toisiaan. Me jokainen olemme erilaisia, erityisiä. Meidät tunnistaa omasta nimestä.*

Muotoile koristelumateriaalista liinan päälle oman nimesi alkukirjain.

Ohjaaja vie parin kanssa yhden sinisen liinan piirin keskelle.

OHJAAJA: *Mitä teille tulee tästä kankaasta mieleen? Mitä se voisi olla?*

Anna ryhmän kertoa vastauksensa.

OHJAAJA: *Katsotaanpa, mitä se voisi olla. Meidän on usein vaikea odottaa, avautua vastaanottamaan: antaa tiedon, hiljaisuuden lahjan tulla, asettua meihin. Kutsun sinua siihen. Antaudu odottamaan ja ottamaan vastaan. Kun kuulet soittimen äänen, sulje silmäsi, laita kätesi polvien päälle maljan muotoiseen asentoon.*

Anna tuulikellon kilistä hetki, laita vesimalja keskelle piiriä siniselle liinalle ja kaa-da siihen vettä. Tiputa sitten vesimaljasta simpukalla vettä jokaisen käsille ja lausu hänen nimensä. Lopuksi vie vesimalja keskelle liinaa.

Voit pitää silmäsi edelleen kiinni tai avata ne.

OHJAAJA: *Aloitin laulun Minun sieluni janoaa Jumalaa (Viisikielinen 59), johon voit halutessasi liittyä.*

OHJAAJA: *Luen meille Raamatusta Lk 3: 21–22.*

Voit avata silmäsi. Kasteessa (veden valelu maljasta kolme kertaa) meidät kutsuttiin erityisellä tavalla, meissä avautui kaipaus ja saimme antautua ottamaan vastaan.

Sytytä Kristus-kynttilä. Kulje kynttilän kanssa osallistujan luota toisen luo ja puhuttele jokaista vuorollaan:

OHJAAJA: *Jenni, Jumala tuntee sinut nimeltä, sinun nimesi on Jumalan luona tallessa jne.*

Aseta kynttilä lopuksi palamaan vesimaljan keskelle.

OHJAAJA: Nyt saat rakentaa koristelumateriaaleista oman tiesi liinalta kastemaljalle. Kun tiet ovat valmiita, ryhmäläiset saavat halutessaan kertoa niistä.

Me rukoilemme: Pyhä Jumala, kiitos, että kasteessa kutsut meidät nimeltä.

Anna meille armo kaivata sinua koko sydämeistämme ja että kaivatessamme etsimme sinua ja löytäisimme sinut.

Anna meille kärsivällisyyttä odottaa sinua, katsoa sinuun.

Suo, että kiittäisimme sinua hyvistä asioista, luottaisimme sinuun, kun meillä on vaikeaa ja pyytäisimme apuasi, mitä ikinä tapahtuukin.

Jää luoksemme, taivaallinen Isä, ilta on jo tullut ja päivä päättymässä.

Ole meidän ja kaikkien sinua rakastavien luona päivän iltahetkinä, elämän ilta-hetkinä, maailman iltahetkinä.

Aamen.

Isä Jumala varjelkoon ja suojelkoon meitä, Jeesus Kristus olkoon aina ystävämmä ja Pyhä Henki ohjatkoon meitä kaikessa, mitä teemme.

Lauletaan yhdessä *Minä uskon Jumalaan* (Lasten virsi 72).

Kasteeseen liittyviä oppimiskokonaisuuksia voidaan täydentää perehtymällä siihen, mitä *Usko ja elämä* -kirja kertoo kasteesta (s. 56).

OPPIMISKOKONAISUUS: EHTOOLLINEN (SOVELLETTU LATTIAKUVA)

Lähde: Aulikki Mäkinen, *Lattiakuvat*

Tarvikkeet:

- pyöreä, valkoinen liina,
- kynttilä
- maljakko kukkineen
- koristelumateriaaleja (kiviä, simpukoita, käpyjä, lasihelmiä yms. pieniä esineitä)
- kulho, jossa on liinan alla viljanjyviä
- kulho, jossa on liinan alla viinirypäleitä
- viinimalja ja viiniä
- leipälautanen ja leipää

Pyhä Henki toimii ehtoollisessa. Ehtoollisopetusta voi toteuttaa esimerkiksi muokatun ja yksinkertaistetun lattiakuvan avulla. Alkuperäinen ehtoollisaiheinen lattiakuva sekä lisätietoa lattiakuvamenetelmästä ja siihen liittyvistä tarvikkeista löytyy Aulikki Mäkisen kirjasta *Lattiakuvat*. Lattiakuvan jälkeen voi pitää pienen tauon ja jatkaa sitten opetusta tutustuttamalla rippikoululaiset ehtoollisaineisiin ja siihen, kuinka ehtoollispöydässä toimitaan.

Ryhmä istuu piiriin lattialle. Ohjaaja alkaa kertoa:

OHJAAJA: *Olen levittänyt eteemme lattialle kankaan (pyöreä valkoinen liina). Mitä sinulle tulee siitä mieleen...? Se voisi esittää monenlaisia asioita, mutta tänään se on pöytä. Ja vielä tarkemmin: juhlapöytä.*

Kun minä katan juhlapöytää, laitan sinne aina pari asiaa, jotka muistuttavat juhlasta. Laitan pöydälle kynttilän ja kukkia. Mitäs tästä vielä puuttuu...? Niin, ruoka. Juhlaan kuuluvat aina herkut. Tämän juhlapöydän herkut ovat arvoitus. Ne ovat täällä liinan alla piilossa.

Voit koittaa kädelläsi silmät kiinni, mitä kulhossa on. Ole ihan hiljaa, älä vielä paljasta muille mitä tunsit. Katsoa ei saa!

Kierrätä piirissä liinalla peitettyä kulhoa, jossa on viljanjyviä. Jokainen saa vuorolleen kokeilla, mitä kupissa on.

OHJAAJA: *Mitä kupissa oli? Jyviä! Mitä niistä voi tehdä? Jauhoja. Mitä jauhoista voisi leipoa? Leipää. Tässä juhlapöydässä on tarjolla leipää.*

Laita jyväkulho ja leipä liinan päälle. Kierrätä seuraavaksi piirissä liinalla peitettyä kulhoa, jossa on viinirypäleitä. Jokainen saa vuorollaan kokeilla, mitä kupissa on.

OHJAAJA: *Mitä kupissa oli? Viinirypäleitä! Mitä niistä voisi tehdä? Mehua tai viiniä! Tässä juhlapöydässä on tarjolla viiniä.*

Laita rypäleet ja viinimalja pöydälle.

OHJAAJA: *Kun Jeesus oli opetuslastensa kanssa viimeisen kerran yhdessä koolla, he istuivat juhlapöydän ääressä. Tarjolla oli näitä herkkuja: leipää ja viiniä. Ja pääruokana oli varmaankin lammasta, sillä se oli perinteinen pääsiäisajan ruoka.*

Jeesus tiesi, että hän on viimeistä kertaa aterialla opetuslastensa kanssa ennen kuolemaansa. Siksi hän teki jotakin erityistä.

Aterian aikana Jeesus otti käteensä leivän, siunasi sen ja antoi sen opetuslapsilleen. Hän sanoi: Ottakaa ja syökää, tämä on minun ruumiini, joka annetaan teidän puolestanne. Tehkää se minun muistokseni.

Opetuslapset jakoivat leivän keskenään.

Laita leipä kiertämään. Jokainen saa ottaa siitä palasen ja syödä.

OHJAAJA: *Jeesus otti myös käteensä viinimaljan, siunasi viinin ja sanoi näin: Ottakaa ja juokaa tästä, te kaikki. Tämä malja on uusi liitto minun veressäni, joka vuodattetaan teidän puolestanne syntien anteeksiantamiseksi. Niin usein kuin te siitä juotte, tehkää se minun muistokseni.*

Noilla sanoilla Jeesus asetti ehtoollisen. Tänäkin päivänä Jeesuksen seuraajat kaikkialla maailmassa viettävät ehtoollista niin kuin Jeesus neuvoi. Kun me vietämme ehtoollista, me muistamme Jeesusta ja sitä, mitä hän on tehnyt meidän puolestamme. Jeesus on läsnä ehtoollispöydän leivässä ja viinissä.

Meidät kaikki on kutsuttu tähän juhlapöytään. Nyt voit tulla valitsemaan täältä korista yhden pienen esineen, ja merkata sillä oman paikkasi pöydässä.

Näytä mallia ja aseta valitsemasi esine eteesi liinan reunalle.

Lopuksi lauletaan laulu: *On paikka perheessä Jumalan*, kolmas säkeistö (1997 *Lasten virsi* 71:3). Laulu voidaan laulaa vuorotellen jokaisen rippikoululaisen nimellä: ”On paikka ehtoollispöydässä, ja se juuri Maijan on...”

Luetaan vielä *Usko ja elämä* -kirjan sivu 58.

Ehtoollisteemaan liittyviä lauluja seuraavalla sivulla.

TEEMAAN LIITTYVIÄ LAULUJA

Jeesus, kutsut minutkin
(vk 743, Lasten virsi 78, Lasten veisukirja 128)
Tulkaa ja katsoka! (Lasten virsi 79)
Ehtoollislaulu (Lasten virsi 80)
Yhdessä mennään ehtoolliselle (Lasten virsi 81)
Leipä ja viini (Lasten virsi 82)

Raamattu, rukous ja seurakunta

OPPIMISKOKONAISUUS: RAAMATTU

Tarvikkeet:

- erilaisia Raamattuja: erikokoisia, eri kielillä, lasten Raamattuja jne.
- punainen pitkä kangas
- alla mainitut raamatunkohdat suurella fontilla paperille tulostettuina sekä pieninä arpalippuina
- nuorille omat Selkoraamatut
- punaiset langat kirjanmerkeiksi
- valmiiksi monistetut omistuskirjoitukset nuorten Raamattuihin

Monenlaisia Raamattuja on esillä ja niitä esitellään. Raamattuja on kirjoitettu monilla eri kielillä. Vanhassa perheraamatussa on upeita kuvia.

Punainen pitkä kangas levitetään keskelle luokkatilaa.

Jokainen rippikoululainen saa nostaa arpalipun, jossa lukee joku raamatunkertomus. Rippikoululaiset tutustuvat oman avustajan / isosen kanssa kertomukseen niin, että voivat omin sanoin kertoa sen tärkeimmän sisällön. Nuoren tehtävänä on myös valita tarjolla olevista esineistä / hahmoista yksi tai kaksi kuvaamaan kertomuksen sisältöä ja viedä ne oikeaan kohtaan lattialla olevalle kankaalle.

Käydään järjestyksessä läpi kaikki kertomukset, lähdetään liikkeelle Vanhasta testamentista. Kertomuksia ei ole tarkoitus lukea ääneen, vaan nimenomaan kertoa, mitä luetusta jäi mieleen.

Ohjaaja toteaa, että pelastushistoria on yksi tapa hahmottaa Raamatun sisältöä, löytää Raamatun ”punainen lanka”.

Lopuksi jokainen saa liimata valmiiksi monistetun omistuskirjoituksen omaan Selkoraamattuunsa ja kirjojen väliin jaetaan konkreettinen punainen lanka kirjanmerkiksi.

Arpalippuihin ja isommille papereille tulostettavat raamatunkohdat (sivunumerot ovat Selkoraamatun mukaiset):

- Luominen s.11–13
- Syntiinlankeemus s. 17–18
- Vedenpaisumus s.23–27
- Jumalan laki s. 59–62
- Ennustus messiaasta s.143–144
- Jeesuksen syntymä s. 157–160
- Jeesus ristiinnaulitaan s. 251–253
- Jeesuksen ylösnousemus s. 257–259
- Pyhä henki ja seurakunnan synty s. 273–274

Nuorten Raamattuihin liimattava omistuskirjoitus:

Tämä kirja on _____ oma Raamattu.
 Sain tämän rippikoulusta.
 Minun rippikouluni oli vuonna 20____. Toivon, että sinä
 perheenjäseneni tai ystäväni lukisit minulle tai minun kanssani
 tätä kirjaa.

Raamattu on kristityn pyhä kirja. Se kertoo, mihin uskomme perustuu. Raamattu on maailman levinnein kirja. Se sisältää kaksi osaa. Vanha testamentti kertoo luomisesta ja Jumalan liitosta ihmisten kanssa. Uusi testamentti kertoo Jeesuksesta. Raamattu on tarkoitettu matkalukemiseksi, uskon vahvistukseksi ja lohdutukseksi suruun. Se on ikuisen elämän aarre.

OPPIMISKOKONAISUUS: RUKOUS

Ennen rukouspolulle lähtemistä rukouksesta keskustellaan yhdessä *Usko ja elämä* -kirjan sivun 64 pohjalta. Rukouspolku antaa rippikoululaiselle mahdollisuuden miettiä, mitä itse ajattelee rukouksesta ja millaisten asioiden puolesta haluaa rukoilla.

Rukouspolku voidaan rakentaa sisälle tai ulos. Todennäköisesti kaikki rippikoululaiset eivät osaa lukea, joten polku kannattaa toteuttaa niin, että rippikoululaiset kiertävät polun yhdessä avustajansa/isosensa kanssa. Myös tehtävät tehdään yhdessä.

Oma iltarukoukseni

Kartongille on koottu erilaisia iltarukouksia (Levolle lasken luojani, Minä lapsi pienoinen...).

Ohessa on teksti: Iltarukous on usein ensimmäinen rukous, jonka ihminen oppii. Tässä on erilaisia iltarukouksia. Onko sinulla oma iltarukous? Onko se jokin näistä?

Rukouksia on monenlaisia

Pöydälle on varattu hiekka-astia ja tuohuksia kaikkia tulijoita varten.

Ohessa on teksti: Rukoukseen ei aina tarvita sanoja. Rukoilla voi vaikkapa sytyttämällä kynttilän. Rukoilla voi myös olemalla hiljaa. Nyt voit sytyttää oman rukouskynttiläsi ja istua kuuntelemaan musiikkia.

Isä meidän -rukous

Pöydällä on kuva Jeesuksesta (esim. ikoni) ja Selkoraamattu.

Ohessa on teksti: Kun ihmiset kysyvät Jeesukselta, miten pitäisi rukoilla, Jeesus opetti heille Isä meidän -rukouksen. Sitä rukousta rukoillaan edelleen ympäri maailmaa. Missä tilanteessa me olemme täällä riparilla rukoilleet Isä meidän -rukouksen? Muistatko, mitä siinä pyydetään? Lue lopuksi rukous Raamatusta. Löydät sen sivulta 191.

Asiat, jotka painavat

Pöydällä on risti ja kiviä.

Ohessa on teksti: Ota käteesi kivi. Voit tunnustella sitä: se on kova, ehkä vähän kylmä. Ajattele samalla asioita, jotka painavat ja huolestuttavat sinua tänään. Voit jättää kiven ja samalla mielessäsi olevat huolet ristin luokse. Samalla tavalla voit rukouksessa jättää huolet mielestäsi.

Rukouksen puu

Tehdään seinälle esirukouksien puu, johon jokainen saa tehdä oman lehden: piirtää tai kirjoittaa asioita, joiden puolesta haluaa rukoilla. Pöydälle on varattu kyniä ja valmiiksi leikattuja puun lehtiä.

Ohessa on teksti: Rukousta, jossa muistetaan toisia ihmisiä tai yhteisiä asioita, kutsutaan esirukoukseksi. Kenen puolesta sinä haluaisit rukoilla? Voit piirtää tai kirjoittaa sen rukouspuun lehteen ja kiinnittää lehden puuhun. Saat käyttää niin monta lehteä kuin tarvitset.

OPPIMISKOKONAISUUS: SEURAKUNTALAISENA

Tarvikkeet:

- pieni pöytä, josta saa ruuvattua jalat irti
- rumannäköinen perässä vedettävä säkki, jossa teksti ”epäusko” ja / tai joku muu ryhmälle ymmärrettävä käsite, kuten paha mieli, yksinäisyys, ikävä, olen onneton jne.
- Raamattu, ehtoollisvälineet, kynttilä, ikoni, rukouskynttilät, hiekka-astia
- laput, joille on tulostettu erilaisia lyhyitä rukouksia
- kuvia leiriläisten kotikirkoista, tietoa tilaisuuksista tai tapahtumista

Teema: leiriläinen tietää mikä auttaa uskomaan. Tarvitsemme Jumalan Sanaa, ehtoollisyhteyttä, rukouselämää ja yhteyttä toinen toisiimme.

Ohjaaja vetää perässään säkkiä tuskailen kuinka se on vaikeaa ja raskasta. Hän kysyy mikä siinä painaa. Keskustelun myötä mietitään, miten tästä kaikesta ikävästä ja raskaasta pääsisi eroon. Ohjaaja ottaa kolmijalkaisen pöydän esiin. Peite-

tään se tällä kauniilla pöydällä, mutta tämäkin on rikki. Tulisiko joku leiriläisistä auttamaan? Saisimmeko yhdessä tämän neljänнен jalan kiinni? Pöytä korjataan ja jätetään säkin päälle.

Ohjaaja sanoo: Kiitos kun autoit minua. Nyt se pöytä on ehjä ja toimiva. Tämä pöytä tarvitsee kaikki neljä jalkaa niin, että se pysyy pystyssä. Tehdään yhdessä uskon pöytä. Etsitään ne neljä jalkaa, mitä me tarvitsemme, että meidän uskomme kasvaa. Mistä me saamme apua silloin, kun meillä on vaikeaa ja missä me voimme antaa apua toiselle. Ohjaaja asettaa pöydälle esineitä yksi kerrallaan ja kertoo:

Raamattu

Raamattu kertoo meille Jumalan rakkaudesta, huolenpidosta ja turvasta. Raamattu opettaa meitä pitämään huolta itsestämme ja toisistamme.

Ehtoollisvälineet

Ehtoollinen vahvistaa meidän uskoamme. Jeesus on itse läsnä salatulla tavalla leivässä ja viinissä.

Ikoni, rukouslaput

Rukous on yhteys Jumalaan. Saamme kertoa Hänelle ilomme ja surumme. Jumala kuulee meitä ja on meitä lähellä. (Jokainen rippikoululainen saa valita rukouslapun, jonka lukee tai joka luetaan hänen kanssaan.)

Hiekka-astia, tuohukset

Seurakunnassa meillä on yhteys toisiin Jeesuksen ystäviin. Ystävän kanssa voi jakaa ilot ja surut. Yhdessä voimme auttaa toisiamme. Rukoilemme nyt yhteisten asioiden ja toinen toistemme puolesta. Jokainen saa tulla sytyttämään tuohuksen yhdessä oman avustajan kanssa.

Tätä kaikkea tarvitsemme, että uskomme vahvistuu. Tarvitsemme tietoa ja ymmärrystä Raamatusta. Saamme kääntyä Jumalan puoleen joka päivä rukouksessa. Saamme mennä ehtoolliselle ja olla yhdessä toisten kanssa.

7.3 Hartaudet

ILTAHARTAUDEN PERUSRUNKO

Rungoltaan samanlaisena joka ilta toistuva iltahartaus toimii erityisrippikoulussa hyvin. Alkulaulu voi vaihtua päivän teeman mukaan, mutta rukouslaulu ja loppulaulu voivat olla koko leirin ajan samat. Rukousosiossa kaikki saavat käydä sytyttämässä tuohuksen. Jos sytyttäminen tuntuu hankalalta, voidaan vaihtoehtoisesti käyttää rukouskiviä – erivärisiä lasikiviä tai luonnonkiviä.

Psalmit voi valita Selkoraamatusta. Selkokieliset psalmit toimivat hyvin kaikelukuna: niin, että ohjaaja lukee ensin pienen pätkän, ja muut toistavat perässä.

• Alkulaulu (vaihtuva)	• Rukous
• Tuohusten sytyttäminen vuorotellen / rukouskivet. Samalla lauletaan rukouslaulua, esimerkiksi <i>Jeesus, kuule rukoukseni</i> (2010 NSV 87) tai <i>Tuulien teitä</i> (NSV 110, Lasten veisukirja 126)	• Psalmi
	• Puhe tai tarina
	• Herran siunaus
	• Loppulaulu (aina sama)

TUTUSTUMISVIIKONLOPUN HARTAUSETKI

(Yhdessä rippikoululaisten perheiden kanssa)

Tarvikkeet:

- riittävä määrä lasisia värillisiä kiviä
- malja tai kori, johon kivet laitetaan
- laput, joissa kerrotaan rukouskivien värien merkitykset sanoin ja kuvin

Ohjaaja kertoo: Yksi tärkeä osa rippikoulua on yhteinen hartaus. Se, että tullaan yhdessä Jumalan kasvojen eteen hiljentymään. Jokainen leiripäivä alkaa ja päättyy siihen, että me kokoonnumme yhdessä hartauteen. Me saamme laulaa yhdessä, rukoilla yhdessä ja lukea yhdessä Raamattua.

Rukoilla voi monella tavalla. Voi laittaa kätet ristiin ja sanoa jonkun tutun rukouksen – vaikka iltarukouksen. Rukoilla voi myös ihan hiljaa mielessään. Yksi tapa rukoilla on sytyttää rukouskynttilä. Sanotaan, että samalla tavalla kuin kynttilän liekki nousee ylöspäin, myös meidän rukouksemme nousevat Jumalan luokse. Tänä ajattelin, että rukoilemme näiden rukouskivien avulla. Kiviä on neljää eri väriä:

- Punainen – jos haluat rukoilla jonkun sinulle rakkaan ihmisen puolesta.
- Keltainen – jos sinulla on mielessäsi jokin ilonaihe, josta haluat kiittää.
- Sininen – jos sinulla on mielessäsi jokin suru, johon kaipaat lohtua.
- Vihreä – jos sinulla on mielessäsi jokin toive tai pyyntö.

Toistetaan vielä. Kivet ovat alttarilla pienissä kulhoissa. Jokaisen kulhon vieressä on vielä kuva ja teksti siitä, mihin kiven väri liittyy.

Nyt teistä jokainen voi vuorollaan tulla tänne eteen, ottaa itselleen sopivan värisen rukouskiven ja laittaa sen tähän maljaan.

Kivien laittamisen aikana voidaan laulaa rukouslaulua, esim. *Jeesus, kuule rukoukseni* (2010 NSV 87).

Ohjaaja rukoilee vielä ääneen: Taivaan Isä. Kiitos, että sinä kuulet kaikki ne rukoukset, jotka meillä on mielessämme. Siunaa rippikoululaisia ja heidän perheitään. Siunaa meitä kaikkia, jotka saamme olla tätä rippikoulua toteuttamassa. Anna meille hyvä viikonloppu ja mukava leiri kesällä. Aamen.

ILTAHARTAUS "YHDESSÄ"

Tarvikkeet:

Palapeli, jossa on sen verran paloja, että niistä riittää yksi jokaiselle ryhmän jäsenelle. Tätä tarkoitusta varten voi tilata netin kuvapalvelusta palapelin jostakin hyvästä rippikoulukuvasta tai ostaa palapelin, johon kuvan saa piirtää itse.

Kaikille jaetaan hartauteen tullessa yksi palapelin pala.

Ohjaaja kertoo: Sinulla on kädessäsi palapelin pala. Kun katsot sitä, mitä näet? Saatko selvää siitä, mitä se esittää? Yhden palassa on pelkkää punaista. Toisen palassa näkyy vähän valkoista, toisessa vähän vihreää. Mutta kukaan ei yhden palan perusteella saa selvää, millainen kuva palapelistä muodostuu. Tarvitaan kaikki palat, jotta kuvasta saa selvän.

Ajattelen, että me olemme täällä riparilla niin kuin nuo palapelin palaset. Myös me olemme yhtä porukkaa ja jokaista meitä tarvitaan, että kuvasta tulee kokonainen. Me yhdessä teemme juuri tästä riparista kokonaisen ja ainutlaatuisen. Jos yksi pala puuttuu, kuva ei ole valmis. Meistä jokainen on tärkeä.

Nyt te voitte tuoda palaset tänne. Katsotaan, saanko seuraavan laulun aikana selvitettyä tämän palapelin!

Laulun jälkeen katsotaan yhdessä, millainen kuva palapelistä syntyi. Vieläkö muistat, mikä paloista oli sinun?

RUKOUSHARTAUS

Hartauden pitäjä kysyy rippikoululaisilta (sekä isosilta, avustajilta ja ohjaajilta) asioita, mistä tänään on voinut kiittää, minkä puolesta haluaa rukoilla tai mitä muuta tärkeää on mielessä. Ei ole pakko vastata. Ryhmän koosta riippuen asioista voidaan lyhyesti keskustella ja niitä ihmetellä yhdessä. Lopuksi hartauden vetäjä tiivistää esille tulleet aiheet rukouksen muotoon. Alussa, lopussa ja/tai väleissä voidaan laulaa jotain tuttua rukouslaulua: *Kuule, Isä taivaan* (VK 501, NSV 104, Lasten virsi 76, Lasten veisukirja 124), *Rukous on silta* (Lasten virsi 75, Lasten veisukirja 121, Laulutuuhi 75), *Kuule minun ääneni* (NSV 61, Laulutuuhi 69).

ILTAHARTAUS LEIRIN VIIMEISENÄ ILTANA

Kappelin lattialla on suuri, vaikkapa laudoista tehty risti, johon voidaan asettaa kynttilöitä. Jokainen leiriläinen, avustaja ja ohjaaja käy vuorollaan asettamassa kynttilänsä ristiin. Hartauden pitäjä antaa tulen omasta kynttilästään. Jokaisen vuorolla lauletaan *Kun Jumala sanallaan* (Lasten virsi 112) omalla nimellä.

7.4 Rukoushelimialttarit

Yksinkertaistetuista rukoushelmistä voit lukea tämä oppaan kappaleesta 3.5. Rukoushelmiin liittyviä alttareita voi rakentaa päivittäisessä leirijumalanpalveluksessa saarnan yhteydessä, erillisessä helmihetkessä tai vaikkapa päivän ensimmäisen oppimistuokion aluksi. Jos helmialttari on rakennettu leirin kappeliin aamulla, sen äärelle voidaan palata vielä iltahartaudessa ja kerrata päivän aihetta.

Alttari rakennetaan pienelle pöydälle tai tuolin päälle. Se voidaan rakentaa niin, että rippikoululaiset saavat auttaa alttarin tekemisessä. Alttarille tulevat pienet esineet voidaan laittaa kangaspussiin, josta jokainen rippikoululainen saa vuorollaan ottaa tavarat ja viedä sen alttarille.

Alttarin rakentamisen jälkeen voidaan sanoa yhdessä liikunnallinen uskontunnustus, joka löytyy *Liikuttava messu* -kirjan sivulta 70.

JUMALA

Rakennetaan alttari, johon tulee valkoinen liina, kynttilä, valkoinen rukoushelmi, kasvi ja peili.

Ohjaaja kertoo: Tänään katsomme rukoushelminauhan valkoista helmeä. Etsi se sormiesi väliin. Muistatko vielä, mikä sen helmen nimi on...? Se on Jumalan helmi.

Tänään me puhumme rippikoulussa Jumalasta. Jumalasta, joka on luonut maailman: maan ja taivaan, kasvit, linnut ja eläimet. Jumalasta, joka on luonut myös meidät ihmiset, sinut ja minut. Jumala ei pelkästään luonut maailmaa kauan sitten, vaan hän pitää myös huolta kaikesta luomastaan.

Laitan tähän alttarille asioita, jotka muistuttavat meitä Jumalasta. Tämä kasvi muistuttaa meitä kaikesta, mitä Jumala on luonut. Peili muistuttaa meitä siitä, että Jumala on luonut myös meidät ihmiset. Sinut ja minut.

Lauletaan *Minä uskon Jumalaan* -laulun ensimmäinen säkeistö (*Lasten virsi* 72:1).

ALTTARIIN LIITTYVIÄ LAULUJA

Psalmi luomisesta (Lasten virsi 156)

Viljele ja varjele (Lasten virsi 166)

Katson sinun kättesi töitä (NSV 1)

JEESUS

Rakennetaan alttari, johon tulee violetti liina, kynttilä, violetti rukoushelmi, ikoni (Hellyyden Jumalanäiti) ja krusifiksi.

Ohjaaja kertoo: Tänään katsomme rukoushelminauhan violettia helmeä. Etsi se sormiesi väliin. Muistatko vielä, mikä sen helmen nimi on...? Se on Jeesuksen helmi.

Tänään puhumme rippikoulussa miehestä nimeltä Jeesus. Meistä jokainen varmasti tietää hänestä jotakin. Te kaikki tunnette raamatunkertomuksen siitä, kun Jeesus syntyi. Se on kertomus ensimmäisestä joulusta. Raamatusta, Uudesta testamentista, löytyy myös monta muuta kertomusta Jeesuksesta. Siitä, kuinka hän opetti ihmisiä ja kenen kanssa hän kulki. Pääsiäisen kertomus kertoo meille, kuinka Jeesus kuoli ristillä ja nousi pääsiäisaamuna kuolleista.

Tämän miehen elämään me tutustumme tänään.

Lauletaan *Minä uskon Jumalaan* -laulun toinen säkeistö (*Lasten virsi* 72:2).

ALTARIIN LIITTYVÄ LAULU

Risti (Lasten virsi 34, Lasten veisukirja 20)

PYHÄ HENKI

Rakennetaan alttari, johon tulee punainen liina, kynttilä, punainen rukoushelmi, kyyhkynen ja punainen/oranssi huivi.

Ohjaaja kertoo: Tänään katsomme rukoushelminauhan punaista helmeä. Etsi se sormiesi väliin. Muistatko vielä, mikä sen helmen nimi on...? Se on Pyhän Hengen helmi.

Pyhä Henki on Jumalan Henki, joka toimii täällä maan päällä meidän ihmisten keskellä – aina ja ihan joka päivä. Pyhä Henki on vähän kuin tuuli – sitä ei voi silmillään nähdä, mutta voi nähdä, mitä se saa aikaan. Kun ulkona tuulee, mistä sen tietää? Liput liehuvat, puiden oksat taipuvat. Järvellä näkyy aaltoja, joskus ihan vaahtopäitä. Koska Pyhää Henkeä ei voi nähdä, hänestä käytetään kirkossa erilaisia kuvia. Yksi Pyhän Hengen kuvista on lintu, kyyhkynen. Toinen Pyhän Hengen kuvista on tulenliekki.

Tänään me opimme yhdessä, miten Pyhä Henki näkyy tässä maailmassa.

Lauletaan *Minä uskon Jumalaan* -laulun kolmas säkeistö (*Lasten virsi* 72:3).

ALTARIIN LIITTYVIÄ LAULUJA

Tule, Pyhä Henki (nsv 42)

Tuulien teitä (Lasten veisukirja 126, nsv 110)

Tuuli (Lasten virsi 41).

MINÄ ITSE

Rakennetaan alttari, johon tulee jonkun itse valitun helmen värinen liina, kynttilä, liinan värinen rukoushelmi ja lisäksi jokaisen leiriläisen tuoma pieni esine.

Ohjaaja kertoo: Tänään katsomme rukoushelminauhasta sitä helmeä, jonka värin olet saanut itse valita. Etsi se sormiesi väliin. Minun helminauhassani tuo helmi on vihreä. Minkä värinen se on sinun helminauhassasi? Muistatko vielä, kenen helmi tuo helmi on? Se on sinun oma helmesi.

Tämä alttari on meidän kaikkien yhteinen. Nyt voit hakea tuolta korista jonkun pienen esineen ja tuoda sen tänne alttarille omaksi merkiksesi.

Meidän oma helmemme muistuttaa meitä siitä, että me olemme kaikki Jumalan luomia ja hänelle rakkaita. Me olemme kaikki erilaisia ja omanlaisia: siksi meidän omat helmemmekin ovat erivärisiä. Jumala ei kuitenkaan mieti, onko meistä joku parempi kuin toinen. Hänen silmissään me olemme kaikki yhtä arvokkaita ja saamme olla juuri sellaisia kuin olemme.

ALTTARIIN LIITTYVIÄ LAULUJA

Kun Jumala sanallaan minutkin loi (Lasten virsi 112)
Sinun silmäsi (Lasten virsi 111)

RUKOUSHELMIPOLKU LÖNNEBON RUKOUSHELMIEN POHJALTA

Jokaista rukoushelminauhan helmeä varten varataan paikka ja sinne viedään havainnollistavan tavarana lisäksi myös kyseisen helmen rukous paperille tulostettuna ja ohje mitä pitää tehdä. Esim. Jumala-helmi, laita silmät kiinni, voitko tuntea auringon lämmön? Lue rukous.

Polulta voi myös kerätä jokaiselta pisteeltä helmen pieneen kuppiin ja sitten lopuksi rakennetaan jokaiselle oma helminauha. Tai helmet voivat olla jo valmiina ranteessa polulle lähtiessä.

Jumala: aurinko (paikka pysähtyä katselemaan aurinkoa)

Jos on pilvinen päivä niin voi tehdä paperille auringon, johon jokainen lisää auringon säteitä piirtäen/maalaten yms.

– Näetkö aurinkoa? Laita silmät kiinni, voitko tuntea auringon lämmön? Voitko ottaa auringon sädettä kiinni?

Rukous: Sinä olet ääretön. Sinä olet lähellä. Sinä olet valo.

Minä: peili tai laatikko jossa on peili

– Kenet näet peilistä? Näetkö Jumalan silmissä kauniin aarteen? Jumala on luonut jokaisen ihmisen omaksi kuvakseen. Se on ihmeellistä!

Rukous: Minä olen ihme, suuri ihme ja kiitän sinua siitä.

Kaste: vesimalja

– Kasta sormet vedessä. Saatko aikaan renkaita? Kasta sormenpää ja tee ristinmerkki (Kosketa otsaasi, rintaa, vasenta olkapäätä, oikeaa olkapäätä).

Rukous: Kasteessa ristinmerkkinä piirsit minuun sanasi. Sinä olet minun, en koskaan hylkää sinua.

Hiljaisuus: iso simpukka tai kuulosuojaimet

– Kuuntele kuuluuko simpukasta mitään? / Mitä kuulet jos laitat kuulosuojaimet korville? Missä sinä olet usein hiljaa?

Rukous: Ota yksinäisyyteni. Olen sinun.

Pyhä huolettomuus: kulhollinen höyheniä

– Laita kädet kulhoon ja tunnustele höyheniä. Miltä höyhenet tuntuvat? Voit heittää muutaman ilmaan ja kokeilla jos saat puhallettua kädestäsi höyhenen ilmaan. Kerää lopuksi höyhenet takaisin kulhoon.

Rukous: Sinä tiedät mitä tarvitsen. Varjele minut huolehtimasta.

Autiomaat: hiekkapaperia tai kulhollinen hiekkaa

– Kosketa hiekkapaperia/hiekkaa. Miltä se tuntuu? Milloin viimeksi meni joku asia pieleen?

Rukous: Teen väärin ja satutan muita. En jaksa yksin, kaipaan rakkautta. Armahda minua.

Rakkaus: sydämenmuotoinen tyyny

– Halaa tyynyä. Ketä sinä halaat usein? Ketä halasit viimeksi? Kuka on sinulle tärkeä ihminen?

Rukous: Ruoki minut rakkaudella, Jumala.

– Niin kuin sinä lohdutat anna minun lohduttaa. Niin kuin sinä rakastat anna minun rakastaa.

Salaisuus: kuiskaa jotain toiselle

– Piirrä tai kirjoita joku salaisuutesi / haaveesi lapulle. Lappu hävitetään lopuksi, niin etteivät muut näe sitä.

Rukous: Sinä näet salaisuuteni, Jumala. Tee minusta rohkea. Lohduta minua.

Yö: pimeä huone tai joku, minkä sisään voi katsoa ja siellä on pimeää

– Mene tai katso pimeään. Miltä tuntuu jos jää yksin pimeään?

Rukous: Jumalani, missä olet? Sinun käsiisi minä annan henkeni.

Ylösousemus: kynttilän sytyttäminen

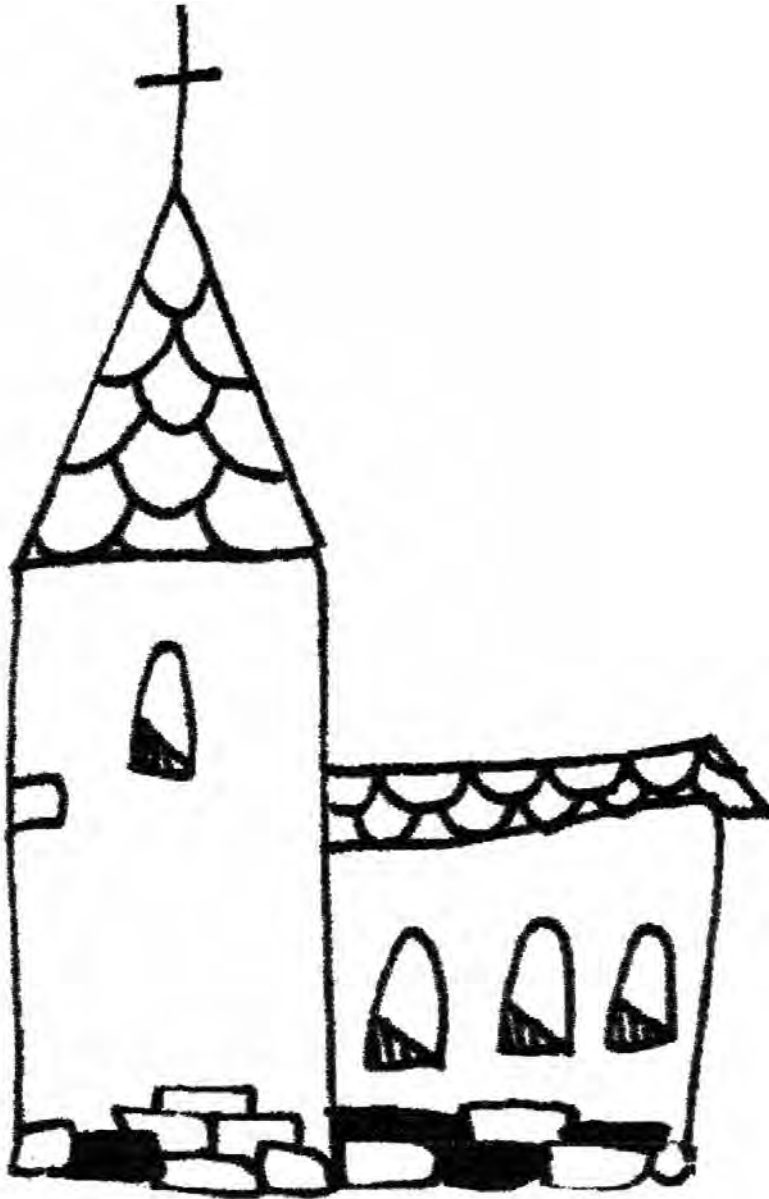
– Sytytä kynttilä. Huomaatko tuliko lisää valoa? Tiesitkö, että mikään pimeys ei ole niin pimeää, ettei valo voittaisi sitä.

Rukous: Sinä muutat suruni iloksi.

Luomakunta: jotain luonnosta (voit myös lähettää rippikoululaiset hakemaan jotain kaunista luonnosta, sitä kuitenkin tuhoamatta)

– Ota asia (kasvi/kivi) käteesi ja mieti miten se on luotu, mistä se on tullut? Olsitko sinä voinut luoda sen?

Rukous: Olet luonut minut elämään luomakunnassasi. Anna minun rakastaa ja varjella maailmaa, kaikkea luotua.

8. RIPPIKOULUN VAPAA-AIKA

Leikkejä ja lämmittelyjä

Erityisrippikoulun leikit ovat riittävän helppoja. Leikki kannattaa unohtaa, jos sen aloittamiseksi tarvitaan monimutkaisia ohjeistuksia. Toisto toimii: usein leikkeihin on helppo päästä mukaan, jos pari ensimmäistä kierrosta vedetään avustajien voimin. Perässä toistettavat leikit ja piirissä leikittävät leikit (Lapaduu, Laurenzia) onnistuvat yleensä hyvin.

Hyvään leikkiin voi jokainen osallistua, eikä ketään nolata. Leikkiä valitessa pitää huomioida myös leiriläisten fyysiset rajoitukset. Jos joku on pyörätuolissa, tulee leikkiä soveltaa siten, että muutkin voivat toimia istuen. Leikin tempon pitäisi olla kaikille sopiva. Liian nopeat leikit menevät hitaimmilta ohi, mutta kaikkien kärsivällisyys ei riitä liian hitaisiin leikkeihin.

Kivoiksi osoittautuneita leikkejä kannattaa leikkiä leirin aikana useampaan kertaan. Vaikka ne olisivat avustajille tuttuja, nuorille ne ovat usein uusia. Lyhyen leirin aikana ei kannata opettaa nuorille suurta määrää uusia leikkejä.

Isolle, taskulliselle pehmonopalle löytyy paljon käyttöä! Nopan taskuihin voi sujauttaa tutustumiskysymyksiä ensimmäiseen yhteiseen tapaamiseen, hassuja kysymyksiä iltaohjelmaa varten, toiminnallisia tehtäviä vapaa-aikaan, melkein mitä vain! Nopan heittäminen on helppoa, se onnistuu autettuna kaikilta. Kysymykset kannattaa kuvittaa esimerkiksi Papunetin kuvapankista löytyvillä selkeillä kuvilla. Jos kommunikointi on jollekin rippikoululaiselle vaikeaa, kysymykset kannattaa muotoilla helppoon kyllä/ei-muotoon tai antaa kaksi vaihtoehtoa (Tykkäätkö saunomisesta? Kummasta tykkäät enemmän, jäätelöstä vai mansikoista?). Taskunoppia voi ostaa leikki- ja terapiavälineitä myyvistä nettikaupoista.

TUTUSTUMISLEIKKEJÄ

Nimipallo

Pallon heittäjä sanoo oman nimensä ja sen henkilön nimen, jolle pallon heittää: ”Olen Sanna ja heitän pallon Kallelle”.

Kuka katosi?

Liikutaan tilassa musiikin tahdissa. Kun musiikki loppuu, kaikki käyvät lattialle kyyryyn ja laittavat silmät kiinni. Leikin vetäjä peittää yhden leikkijän lakanalla. Muut arvaavat, kuka lakanan alla on, eli kuka puuttuu joukosta.

Narukuviot

Leikkijät istuvat piirissä lattialla. Jokaisella on oma naru, josta hän muotoilee lattialle kuvan, esim. jonkun itselleen tärkeän asian. Kaikkien kuvat käydään läpi. Jokainen saa kertoa muille omasta kuvastaan. Lopuksi rakennetaan iso yhteinen kuva kaikista naruista: yksi aloittaa, seuraava jatkaa.

Moikkaaminen

Musiikin tahdissa kuljetaan ympäri tilaa. Kun musiikki (laulu tai musiikki nauhalta) loppuu, moikataan kohdalle sattuvaa ihmistä: ensin vain kättä heilauttamalla, sitten kättelemällä, varpailla hipaisemalla, halaamalla, iloisesti, surullisesti, ihan hiljaa kuiskaamalla jne.

Kenellä on päällä jotain punaista

Ne, joilla on laulussa mainittua väriä vaatteissaan, tekevät niin kuin lauletaan tässä yleisesti tunnetussa lastenlaulussa: vilkuttavat, pyörivät, tömistävät jne.

Kenellä on päällä jotain punaista, jotain punaista?

Sen on vuoro vilkuttaa / pyöriä / tömistää jne, kenellä on jotain punaista, jotain punaista.

Leikki voidaan leikkiä myös niin, että ryhmälle jaetaan erivärisiä huiveja tai kreppipaperisuikaleita. Ja sitten lauletaan: kenellä on kädessä jotain vihreää jne.

Tutustumispiiri

Leikkijät seisovat piirissä. Kun vastaus leikittäjän kysymykseen on kyllä, saa käydä istumaan. Sählynharrastaja istuu siis kolmannen kysymyksen kohdalla. Kysymyksiä tehdään niin kauan, että kaikki istuvat.

- kenen lempiväri on vihreä?
- kenellä on kissa lemmikkinä?
- kuka harrastaa sählyä?
- kenen lempiruoka on makaronilaatikko?
- kuka on syönyt tänä aamuna puuroa?
- kenen mielestä paras vuodenaika on syksy?

Tutustumispiiriä voidaan leikkiä myös edellä mainitun huiveilla vilkuttamisen jatkoksi: se, jonka vastaus on kyllä, huiskuttaa kädessään olevaa huivia! Leikkiä voidaan myös niin, että jokainen nousee vuorollaan seisomaan ja kertoo mistä pitää: ”Olen Sanna ja tykkään jäätelöstä!”. Kaikki jotka tykkäävät jäätelöstä, nousevat myös seisomaan. Sitten istutaan ja kuunnellaan, mistä seuraava piirissä istuja tykkää.

Huivileikki

Istutaan piirissä ja lauletaan laulua. Yksi kulkee huivin kanssa piirin keskellä ja antaa huivin seuraavalle.

Kierrän, kuljen näin
mis on ystäväin?
Liinan hälle levitän
ja poskeansa silitän
on Sanna ystäväin.

LAULULEIKKEJÄ

Leipuri Hiiva

Pieni undulaatti

Nooa, rakenna Herralle arkki

Lähde: Lasten virsi 83. Leikkiohjeet: Laulutuuuli 2003, s.106.

Soutuleikki

Soudetaan ensin pareittain vastakkain, sitten muodostetaan nelikko, kahdeksikko... ja lopulta koko porukka soutaa yhdessä.

Kaksi on paatissa soutajaa
kaksi on paatissa soutajaa.
Aallokko paattia keinuttaa,
lähdetkös kanssani soutamaan?
Neljä on paatissa soutajaa...
Monta on paatissa soutajaa...

LIIKUNTALEIKKEJÄ

Lapaduu

Lapaduuta tanssitaan piirissä. Aluksi pidetään toisia kädestä kiinni. Kun ensimmäinen kierros on tanssittu, leikin vetäjä kysyy: ”Olemmeko tanssineet Lapaduuta kädet toistemme käsissä?”. Vastaus on tietenkin kyllä. ”Entä olemmeko tanssineet Lapaduuta kädet toistemme olkapäillä?” ”Emme!” ”No tanssitaan!”. Lapaduuta voidaan tanssia kädet polvissa, kädet pään päällä, kädet selässä, kädet nilkoissa... jne. Leikin vetäjä toistaa kysymykset jokaisen tanssin jälkeen. Viimeinen kysymys on ”Olemmeko tanssineet Lapaduuta TARPEEKSI?”

Tanssimme lapaduu, lapaduu, lapaduu.
Tanssimme lapaduu, lapaduu, lapa-lapa-duu.

Laurenzia

Leikitään piirissä kulkien. Aina kun laulussa mainitaan Laurenzia tai jokin viikonpäivä, leikkijät käyvät kyykyssä. Viikonpäivät lisääntyvät laulussa yksi kerrallaan: tuli maanantai, tuli tiistai, tuli keskiviikko...

Laurenzia pieni, Laurenzia,
oi milloin sinut taas nähdä saan?
Tuli maanantai, ja silloin sinut taas nähdä saan!

Ponileikki

Leikkijät seisovat piirissä. Keskellä on yksi ”poni”, joka laulun alkaessa alkaa laukata ja menee sitten tanssimaan valitsemansa henkilön luokse ”Vatsa, vatsa vatsaa vasten jne.”. Ponin valitsema leikkijä lähtee uuden säkeistön alussa mukaan laukaamaan ja ottaa taas vuorostaan mukaan uuden ihmisen – kunnes kaikki laukaavat pieninä lihavina poneina.

Sieltä ne tulevat poneillansa
pienillä lihavilla poneillansa.
Vatsa vatsa vatsaa vasten,
kylki kylki kylkee vasten,
selkä selkä selkää vasten.

Polttopallo

Seuraa johtajaa

Hyvä leikki esimerkiksi ympäristöön tutustuttaessa!

Viikinkipallo

Leikin alussa asetetaan piiriin selät piirin keskusta päin. Jalat saavat olla hieman harallaan ja aina viereisen leikkijän jaloissa kiinni. Piirin keskelle heitetään pallo, ja kumartuneiden leikkijöiden tehtävä on läpsiä pallo pois piiristä. Se, jonka jalkojen välistä pallo pääsee karkaamaan, joutuu pois pelistä ja piiri pienenee, kunnes jäljellä on enää kaksi leikkijää.

MUUTA HAUSKAA

Formulakisat

Piirissä seisoville tai istuville leikkijöille tehdään jako kahteen. Joukkueet saavat valita, mitä formulatallia edustavat. Formula-autot (pienet tyynyt tms.) lähtevät liikkeelle piirin vastakkaisilta puolilta, kumpikin samaan suuntaan. Vain oman tallin ihmiset auttavat autoa eteenpäin: tyynyjä siirretään siis kädestä käteen aina yhden leikkijän ”yli”. Kun auto saa toisen kiinni, talli saa pisteen. Leikkiä voidaan jatkaa esim. viisi kierrosta ja eniten pisteitä saanut talli voittaa. Helpompi versio leikistä saadaan, kun toinen joukkue istuu piirissä tuoleilla ja toinen seisoo tuolipiirin takana. Silloin tyynyt kulkevat siis suoraan kädestä käteen ja tuomari seuraa, milloin toinen saa toisen kiinni.

Palapelin palat

Patjojen alle on piilotettu palapelin paloja. Aluksi sovitaan, millä tavoin merkittyjä (väri, kuvio, oma nimi) paloja kukin leikkijä kerää. Tilassa kuljeskellaan musiikin tahdissa. Kun musiikki loppuu, saa kurkistaa yhden patjan alle. Jos patjan alta löytyy oman pelin pala, sen saa ottaa talteen. Kun kaikki palat on löydetty, jokainen kokoaa oman palapelinsä.

Pantomiimit

Perinteiset pantomiimit ovat hauskoja joko yksin tai ryhmässä esitettynä. Koko porukka saa arvata!

Patsaat

Leikkijät jaetaan ryhmiin, ja ryhmät saavat vuorotellen tehdä ihmispatsaita eri aiheista. Muu porukka arvailee! Miltä näyttääkään pölynimuri, tehosekoitin, ruokapöytä, tietokone jne...

Mikä muuttui?

Kaksi leikkijää pukeutuu roolivaatteisiin ja tulee pitämään muille muotinäytöksen. Muut leikkijät katsovat tarkasti, mitä heillä on yllään. Sitten mallit poistuvat, tekevät asuihinsa sovitun määrän muutoksia (riisuvat vyön, vaihtavat hattua tms.) ja palaavat. Kuka huomaa mitä muuttui?

Yhteinen nimittäjä

Porukka istuu piirissä. Leikin vetäjä bongaa joukosta samanlaisuuksia ja kysyy muilta: ”Mitä samaa on Timossa, Matissa ja Jennissä?” Vastaus voi olla vaikkapa, että kaikilla on punaiset housut, lippis päässä tms. Myös joku leikkijöistä voi keksiä kysymyksen.

9. LÄHTEITÄ JA AINEISTOVINKKEJÄ

Kirjallisuutta

RIPPIKOULU, OPETTAMINEN

- Erilaisen oppijan käsikirja.* (Erilaisten oppijoiden liitto 2008)
Ihan sama eilen, tänään, ikuisesti. Opettajan opas. (Johanna Koivisto, Helena Paalanen ja Antti Siukonen, LK-kirjat 2010)
Löytöretki. Rippikoulun ohjaajien opas. (Heli Pruuki ja Lassi Pruuki, LK-kirjat 2002)
Rippikoulun pikkujättiläinen. (Lassi Pruuki, LK-kirjat 2010)
Selkokielen käsikirja. (Hannu Virtanen, Opikie 2012)
Selkoraamattu. (kirj. Pertti Rajala, kuv. Salli Parikka-Wahlberg, LK-kirjat 2012)
Usein ihmettelen, kirja rippikoulusta olemuskielellä. (Kirjapaja 2012)
Usko ja elämä, kristinuskon pääkohdat selkokielellä. (Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2013)

OPPIMISTUOKIOT JA HARTAUSELÄMÄ

- Adventin aikaan.* (Riikka Juvonen, Suomen Piipilaseura 2004)
Helmeilyä. Rukoushelmet kouluikäisten elämässä. (Kaarina Hakkarainen, LK-kirjat 2009)
Hoitavan tarinan helmiä. (Heli Pruuki ja Markku Orsila, Kirjapaja 2014)
Ihme joului. (Satu Reinikainen, Lasten Keskus 2013)
Ihme pääsiäinen. (Satu Reinikainen, Lasten Keskus 2012)
Kerron sinulle tarinan, osat I–III. (toim. Heli Pruuki, LK-kirjat)
Koko perheen hartauskirja. (Mari Ahvenjärvi, Perussanoma 2013)
Lattiakuvat, osat I–III. (Aulikki Mäkinen, Lasten Keskus)
Liikuttava hartaus. (Hanna Vaittinen ja Juha Luodeslampi, LK-kirjat 2012)
Liikuttava messu. (Hanna Vaittinen ja Juha Luodeslampi, LK-kirjat 2013)
Liikuttava rukous. (Hanna Vaittinen ja Juha Luodeslampi, LK-kirjat 2014)
Millainen Jumala on. (Marie-Hélène Delval, Kirjapaja 2011)
Salaisuuslaatikko – toiminnallisia hartauksia kirkkovuoteen. (Aulikki Mäkinen ja Eero Jokela, Kirjapaja 2014)
Suuri leikki. Ohjaajan opas. (Jerome W. Berryman, LK-kirjat 2004)
40 tapaa kohdata pyhä. (Aulikki Mäkinen ja Eero Jokela, LK-kirjat 2011)

MUSIIKKI

- Dim, dam, dom.* (toim. Jukka Salminen ja Merja Salonen, Kirjapaja 2007)
Elämän siiville. (toim. Antti Vuori, Kirjapaja 2013)
Lasten veisukirja. (toim. Risto Ranta-aho, Kirjapaja 2011)
Lasten virsi. (toim. Mari Torri-Tuominen, Lasten Keskus 2012)

Lasten virsi. (toim. Kaija Eerola, Lasten Keskus 1997)
Laula, leiki lasten virsi. (toim. Mari Torri-Tuominen, Lasten Keskus 2014)
Laulutuuli. (toim. Pekka Kosonen, Kirjapaja 2011)
Laulutuuli. (toim. Jari Kovalainen, Lasten Keskus 2003)
Nuoren seurakunnan veisukirja. (toim. Markku Perttilä, Lasten Keskus 2015)
Viisikielinen. (toim. Risto Ranta-aho, Perussanoma 2014)
Virsikirja.
Koulun musiikin kirjat.

VAPAA-AIKA

Elämän siiville – ripari vapaalla. (toim. Veka Helin, Kirjapaja 1994)
Pomppivat pavut, ryhmätoimintaa pienille ja isoille. (toim. Minna Valkeapää, LK-kirjat 2011)
Poriseva puuro, ryhmätoimintaa pienille ja isoille. (toim. Johan Reftel, Lasten Keskus ja Kirjapaja 2013)
Ryhmä toimimaan! (Eija Leskinen, PS-kustannus 2009)
Suuri leikkikirja. (Olli Aulio, Gummerus 2009)

Muuta materiaalia

Riikka Juvosen kirjoihin *Seimen salaisuus*, *Pyhäpäivän salaisuus*, *Rukouksen salaisuus* ja *Pääsiäisen salaisuus* on saatavissa isokokoiset opetuskuvat.

Valitettavasti joistakin painos on jo loppunut.

Erilaiset kortit: *Elämän tärkeät asiat*, *Nallekortit*, *Vahvuuskortit*: Pesäpuu ry, nettikauppa <http://verkkokauppa.pesapuu.fi/kategoria/4/korttisarjat-ja-pelit>
Aapakka-kuvakortit: Karas-Sana Oy, nettikauppa <http://www.kansanraamattu-seura.fi/sinulle/verkkokauppa/aapakka-kuvakortit.812.shtml>
Ovi-kortit: <http://www.ovikortit.com/index.htm>

Hyödyllisiä linkkejä

Autismisäätiö: www.autismisaatio.fi
Erilaisten oppijoiden liitto: www.erilaistenoppijoidenliitto.fi
Kehitysvammaliitto: www.kehitysvammaliitto.fi
Kehitysvammaisten tukiliitto: <http://kvtl.fi>
Kirkon selkosivut: <http://evl.fi/selko>
Papunet: <http://papunet.net>
Sakastin saavutettavuussivut: <http://sakasti.evl.fi/saavutettavuus>
Selkosivut: www.papunet.net/selkokeskus
Verner: www.verneri.net
Salamancan julistus: http://www.vane.to/salamanca.htm#SALAMANCAN_JULISTUS

Rippikoulun turvatietolomake

Luottamuksellinen – vain rippikoulun ajaksi työntekijöiden käyttöön.

NIMI:

OSOITE:

KASTETTU:

**VANHEMPIEN / HUOLTAJIEN
YHTEYSTIEDOT**

(puhelinnumerot, joista
tavoittaa leirin aikana)

AVUSTAJANA LEIRILLÄ

**SISÄRIKSET JA MUUT
TÄRKEÄT IHMISET**

KUVAUS NUORESTA

MAHDOLLISET SAIRAUDET

LÄÄKITYS

(säännöllinen ja tarvittaessa
annettava)

NÄKÖ JA KUULO

ALLERGIAT

**RUOKAVALIO,
RUOKA-AINEALLERGIAT**

RUOKAILEMINEN

(tarvitseeko apua ruuan
ottamisessa, pitääkö ruuan
määrää rajoittaa tms.)

KOKEMUS LEIRIELÄMÄSTÄ

(onko ollut aiemmin yötä pois kotoa)

NUKKUMINEN

(nukahtamiseen liittyvät asiat, heräileekö yöllä, nukkuuko yksin)

MISSÄ ASIOISSA NUORI**TARVITSEE APUA?**

(pukeutuminen, peseytyminen, henkilökohtainen hygienia, yhteiset tilanteet jne.)

SAUNOMINEN, UIMINEN**KOMMUNIKOINTI**

(puhekyky, ymmärtäminen, apuvälineet, omat ilmaisut)

VALMIUDET

(lukeminen, kirjoittaminen, piirtäminen, askartelu)

HARRASTUKSET,**MIELENKIINNON KOHTEET****HERMOSTUUKO NUORI JOSTAIN****ERITYISESTI?**

(onko haastavaa käytöstä, miten siihen reagoidaan?)

MUUTA**SAAKO VALOKUVATA****SAAKO KULJETTAA**

Erityisrippikoulun opettajan opas on tarkoitettu käytettäväksi monipuolisesti erilaisissa rippikouluissa. Lähtökohtaisesti se on suunnattu opettajan oppaaksi lievästi ja keskiasteisesti kehitysvammaisten nuorten rippikouluun. Rippikouluryhmään kuuluu aina joukko ainutlaatuisia persoonia. Myös erityisrippikoulun ohjaajatiimiin tarvitaan erilaisia persoonia ja erilaisia taitoja. Opetuksessa on hyvä hyödyntää monipuolisesti näköä, kuuloa, tuntoa, hajua ja makua – kaikkia aisteja! Erilainen oppija oppii paremmin tekemällä itse ja saa samalla rippikoulutilanteesta kokonaisvaltaisemman elämyksen. Erityisrippikoulun ohjaaminen on vaativaa, raskasta – ja välillä hersyvän hauskaa. Ohjaaja voi tuntea itsensä riittämättömäksi ja kuitenkin tärkeintä on olla vain oma itsensä. Vain siten todellinen kohtaaminen nuoren kanssa on mahdollista. Tässä kohtaamisessa toteutuu iso osa rippikoulun perussisältöä. Armo ja rakkaus tulevat lihaksi, kun ihminen otetaan todesta kaikkine ominaisuuksineen.

Kehitysvammaisella nuorella ei voi olla opiskelulle mittavia tiedollisia tavoitteita. Hänenkin kohdallaan voi silti toteutua rippikoulun tärkein tavoite: elää ja kasvaa siinä uskossa, johon hänet on kastettu.

Tämän Opettajan oppaan oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa on käytetty apuna kirjaa *Usko ja elämä*. Kristinuskon pääkohdat selkokielellä. *Usko ja elämä* -kirja seuraa katekismuksen rakennetta ja näin ollen sitä on mahdollista käyttää erityisrippikoulun oppikirjana.

Oppaan on julkaissut Kirkkohallitus.

SUOMEN⁺
EV.LUT.
KIRKKO

KIRKKOHALLITUS⁺

ISBN 978-951-789-521-7 (nid.)

ISBN 978-951-789-522-4 (pdf)

